

Hoe trek je de CAR...

*en andere verzekeringen
in de bouw*

Een praktische gids voor verzekeringsambtenaren

Hoe trek je de CAR...

*en andere verzekeringen
in de bouw*

Hoe trek je de CAR...

*en andere verzekeringen
in de bouw*

*VPO Werkgroep Bouw
onder redactie van Marieke de Ridder*

Een praktische gids voor verzekeringsambtenaren

Verzekerings Platform Overheden - 2011

© Werkgroep Bouw van het Verzekerings Platform Overheden, 2011

Illustraties cover

Ashwin Broer

Vormgeving en drukwerk

SDA Print + Media, Amsterdam

Disclaimer

De inhoud van dit boek is door de auteurs en de redacteur met de grootst mogelijke zorg tot stand gebracht. De auteurs en de redacteur aanvaarden geen aansprakelijkheid voor mogelijke onjuistheden of onvolkomenheden.

De auteurs, redactiecommissie en eindredacteur

De auteurs

De Werkgroep Bouw van het Verzekerings Platform Overheden bestaat uit de volgende verzekeringsambtenaren van een gemeente of een waterschap:

A.A. (Ad) ten Dam

voorheen Senior Acceptant Zakelijke Klantteams - VGA Verzekeringen
- Gemeente Amsterdam

J. (Hans) Dekker

Adviseur verzekeringen - Gemeente Zwolle

Mr. S. (Suzanne) van Haaren

Senior Acceptant Zakelijke Klantteams - VGA Verzekeringen
- Gemeente Amsterdam

H. (Huub) Hover

Beleidsmedewerker Risicobeheer en Verzekeringen - Gemeente Goes

O. (Bert) van der Knoop (voorzitter)

Hoofd Schade- en Verzekeringszaken - Gemeente Rotterdam

P.B. (Peter) Kreukniet

Inkoopadviseur verzekeringen - Servicecentrum Drechtsteden

A. (André) Rolink

Coördinator verzekeringen - Gemeente Purmerend

A.C. (Aad) Slingerland

Senior adviseur verzekeringen - Hoogheemraadschap van Delfland

Mr. J.H.W.A. (Patrick) de Vetter

Unitleider Risicobeheer - Gemeente Utrecht

Van de VPO Werkgroep Aansprakelijkheid werkten er twee leden mee aan deze publicatie:

Mr. A.J. (Alkar) Heeling

Hoofd Schade / Juridische Zaken VGA Verzekeringen - Gemeente Amsterdam

W. (Wim) Savenije

Hoofd Treasury/Verzekeringen - Gemeente Almere

De redactiecommissie

F. (Freek) Schipper

Manager Engineering – Allianz Global Corporate & Specialty

J.P.A. (Jan) van der Weck

Broking Director - Aon Risk Solutions – Construction & Engineering

Ing. G. (Gerrit) Taal

Directeur en registerexpert - Van der Wal & Joosten

De eindredacteur

Drs. M.L. (Marieke) de Ridder

Marieke de Ridder, tekst & training

Een woord vooraf

Voor de leden, door de leden

In 2003 staken verzekeringsambtenaren uit heel Nederland de koppen bij elkaar en richtten het Verzekerings Platform Overheden (VPO) op. Er leefde een grote behoefte aan het uitwisselen van kennis over schade- en verzekeringskwesaties. Al snel werden er taken verdeeld over verschillende werkgroepen, en zo ontstond de werkgroep CAR, genoemd naar de belangrijkste verzekeringsvorm in de bouw. Kort daarop werd deze omgedoopt in Werkgroep Bouw; het gaat immers niet alleen om de CAR maar om alle andere bouwverzekeringen én om andere kwesaties, uiteenlopend van risicobeoordeling tot omgang met de burger.

Hoe is de bouw georganiseerd? Welke partij is verantwoordelijk voor mogelijke schade? Welke risico's kun je verzekeren en welke partij moet daar dan voor zorgen? Wat is het nut van verzekeren, wat de noodzaak, kortom: wat is verzekeren nou eigenlijk? En welke verzekeringsvorm kies je in het ene geval, welke in het andere? Dat zijn vragen waar elke verzekeringsambtenaar vroeg of laat tegenaan loopt, en die zijn niet een-twee-drie te beantwoorden.

Het beantwoorden begint volgens ons bij het identificeren van de risico's, van de algemene risico's als storm, brand en braak maar vooral van de bijzondere risico's die de bouw betreffen en die contractueel vastgelegd moeten worden. Alle verzekeringsambtenaren moeten weten hoe de verantwoordelijkheden van bouwende partijen in algemene voorwaarden worden vastgelegd, en waar die de gemeente, de provincie of het waterschap¹ raken. Zij moeten weten hoe ze een schade afhandelen. Zij moeten enerzijds weten hoe zij zich tegen claims van burgers en bedrijven kunnen verzekeren, anderzijds ook hoe zij zich jegens claimende burgers en bedrijven zorgvuldig en verantwoord gedragen.

Daarom leek het ons zeer gewenst een actuele, praktische gids te laten verschijnen. Een naslagwerk, waarin je per onderwerp alles bij elkaar vindt. Een boek met formuleren, besteksbepalingen en voorbeeldbrieven, met adviezen en tips, en met de nodige voorbeelden uit onze praktijk.

Experts en verzekeraars verwerken dag in dag uit talloze zaken, waardoor ze een ruime voorsprong hebben op de verzekeringsambtenaar in kennis en ervaring. Die achterstand kunnen we met deze publicatie niet simpelweg wegwerken, maar ook wij hebben het nodige aan den lijve ondervonden waar je lering uit kan trekken. Vandaar dat we je al die voorbeelden² geven uit onze ervaring, je zou kunnen zeggen uit het archief van onze mislukkingen.

¹ Dit boek is geschreven voor verzekeringsambtenaren van gemeentes, provincies en waterschappen, maar voor het leesgemak sommen we ze niet steeds op. We gebruiken alleen de term gemeente.

² De voorbeelden in dit boek zijn in algemene zin beschreven en hebben niet de bedoeling om een uitputtende juridische weergave te zijn. Ook zijn de polisvoorwaarden van diverse aanbieders sindsdien gewijzigd en het kan dus zijn dat schadegevallen die qua dekking moeilijk lagen, inmiddels wel zijn gedekt.

En zo togen we aan het werk, de VPO-filosofie ten voeten uit: enthousiast over het delen van onze kennis, collegiaal discussiërend over complexe kwesties, ondersteund door leden van de VPO Werkgroep Aansprakelijkheid en redactioneel bijgestaan door iemand van buiten: Marieke de Ridder, tekstschrijver en schrijftrainer.

Vervolgens hebben we de voorlaatste versie voorgelegd aan een redactiecommissie bestaande uit drie vooraanstaande deskundigen uit het verzekeringsbedrijf: verzekeraar Freek Schipper van Allianz, makelaar Jan van der Weck van Aon en expert Gerrit Taal van Vanderwal & Joosten. Zij waren zeer bereidwillig om de nodige tijd en energie te steken in een kritische beoordeling van onze teksten, waarvoor wij ze zeer erkentelijk zijn.

Zo gauw een boek van de persen rolt, is er al een nieuwe wet in werking gegaan, een bepaling geschrapt, een nieuwe contractvorm ontwikkeld. Ook onze eigen kennis en inzichten ontwikkelen zich voortdurend, en gelukkig maar. Wij nodigen je dan ook van harte uit je commentaar, aanvullingen, tips en trucs aan ons door te geven. Dan beloven wij deze publicatie up-to-date te houden, via de website van VPO. Dat is conform de filosofie van het VPO: samen de kar trekken!

Namens de Werkgroep Bouw,
Bert van der Knoop – voorzitter
zomer 2011

Inhoud

01. Risicomanagement en risicobeoordeling	011
02. Voorwaarden in de bouw	015
03. Contractvormen in de bouw	023
04. Juridische positie opdrachtgever jegens de omgeving	029
05. Aanbesteden: van richtlijn tot voorschrift	037
06. Wat is verzekeren nou eigenlijk?	039
07. De CAR-verzekering	
7.1 Algemeen	047
7.2 CAR-verzekering - Sectie I	058
7.3 CAR-verzekering - Sectie II	069
7.4 CAR-verzekering - Sectie III	073
08. Aansprakelijkheidsverzekering	075
09. Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	081
10. Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering	083
11. Verborgene gebreken verzekering	087
12. Werkmaterieelverzekering	095
13. Bodemsaneringsverzekering	097
14. Garantieverzekering	101
15. Montageverzekering	103
16. Schema : verzekeringsvormen in beeld	106
17. Schaderegeling stap voor stap	109
18. Bijlagen	
I Bij hoofdstuk 1	123
RisMan-checklist voor identificatie van de risico's	
II Bij hoofdstuk 4	127
Voorbeeldbrief aan schadelijdende partij	
III Bij hoofdstuk 4	129
Voorbeeldbrief aan de aannemer met verzoek claim te behandelen	
IV Bij hoofdstuk 4	131
Besteksbepalingen aansprakelijkheidsverzekering	
V Bij hoofdstuk 4	133
Besteksbepalingen CAR-verzekering	
VI Bij hoofdstuk 7	135
Voorbeeld van een aanvraagformulier CAR-verzekering	
VII Bij hoofdstuk 7	137
Algemene checklist verzekeringsdekking CAR	
VIII Bij hoofdstuk 7	139
Clausules van de CAR-verzekering	
IX Bij hoofdstuk 15	149
Korte versie van schadeformulier	
X Bij hoofdstuk 15	151
Lange versie van schadeformulier	

Risicomanagement risicobeoordeling

Risico's zijn onvermijdelijk

Risico's horen bij het leven, maar gelukkig zijn we ons daar niet altijd van bewust. We hadden bijvoorbeeld kunnen besluiten om deze publicatie over bouwverzekeringen niet te schrijven, dat heeft namelijk ook allerlei mogelijke risico's. Want wat kun je in de praktijk niet allemaal tegenkomen?

Met die vraag begeven we ons op het terrein van risicomanagement, een thema dat leeft binnen het bedrijfsleven en de publieke sector. Niet zo verwonderlijk als we in beschouwing nemen wat er de afgelopen jaren allemaal is fout gegaan. Het noemen van namen als Enron, Ahold en Parmalat is voldoende om bestuurders te doen huiveren.

Wat is risico eigenlijk?

Bij het realiseren van werken heb je te maken met risico's. En wat is een risico dan precies en hoe kun je er het best mee omgaan? Ondanks de veelheid aan meningen in de literatuur, vinden we in deze publicatie de volgende definitie van risico het meest dekkend: *Een risico is een onzekere gebeurtenis met (nadelige) gevolgen voor de betrokkene (gemeente, provincie, waterschap).*

Met behulp van de drie elementen in deze definitie

1. oorzaak: onzekere gebeurtenis
2. gevolg: met een nadelig gevolg
3. voor de betrokkene

kan een start gemaakt worden met risicomanagement.

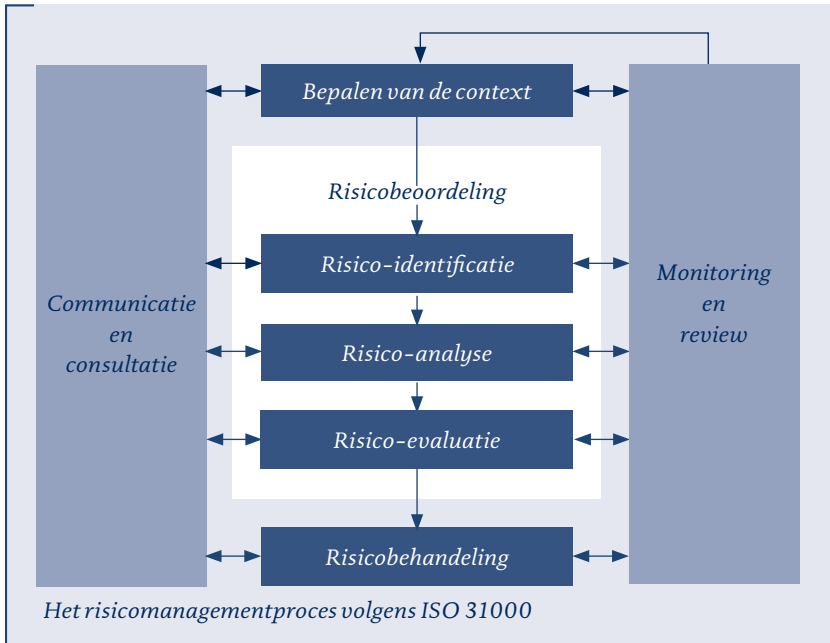
Het belang van een juiste beoordeling – een voorbeeld

Stel: je identificeert dat er bij een bouwproject sprake is van een groot ontwerprisico, en wel zo groot dat het gehele bouwwerk uiteindelijk geen waarde zal hebben. Je moet bijvoorbeeld denken aan die fabriekshal, waarbij de draagkracht van de vloer fout was berekend, een hal die daardoor letterlijk en figuurlijk waardeloos was voor de opdrachtgever.

Je kunt straks als opdrachtgever de betrokken adviseur aansprakelijk stellen, maar die zal zich achter de standaardvoorwaarden verschuilen. Zodoende zal een eventuele vergoeding beperkt zijn tot zijn honorarium met een maximum van € 1.000.000,-. Een schade boven dat honorarium kun je niet verhalen. Neem je dit risico of wil je het vermijden, verminderen of overdragen? En is jouw organisatie in staat en bereid een dergelijk risico voor eigen rekening te nemen?

Risicomanagement is een proces

Risicomanagement is een concreet proces dat je stap voor stap moet doorlopen. Eerst bepaal je de context, anders heb je geen raamwerk voor de beoordeling van de risico's. Dan kom je bij de kern van de beoordeling: het identificeren, analyseren en evalueren van risico's verbonden aan een proces, product, organisatie of (bouw)project. Deze drie stappen samen vormen de risicobeoordeling, en die bepaalt weer welke behandeling je kiest.

De context bepalen

Zo gedetailleerd mogelijk moet je de context in kaart brengen. Wat zijn de precieze doelstellingen van een project, en welke interne en externe partijen zijn erbij betrokken? De doelstellingen leiden tot het vaststellen van de criteria waarmee je de risico's beoordeelt, uiteraard binnen de algemene risk appetite (de mate waarin je risico's neemt) van je organisatie. En met het vaststellen van de interne en externe partijen weet je ook meteen wie je bij de risicobeoordeling moet betrekken.

Beoordeling – eerst de risico's identificeren

De eerste stap bij de beoordeling is het identificeren van de risico's. Hiervoor kun je gebruikmaken van de in de praktijk beproefde RisMan-checklist voor grote infrastructuurprojecten, die ontwikkeld is met de ondervindingen van tal van ervaren projectleiders en risico-analisten. Ontwikkeld voor grote projecten, maar ook zeer geschikt voor kleinere. Dit is bijlage I.

Met deze lijst check je alle mogelijke risico's en krijg je dus een zo compleet mogelijk beeld van wat je mogelijk te wachten staat. De checklist reikt veel verder dan de risico's die afgedekt kunnen worden door een verzekering!

Beoordeling – dan de risico’s analyseren

Als je aan de hand van deze checklist de risico’s hebt geïdentificeerd, kun je overgaan tot de analyse, stap twee. Je beoordeelt dan de omvang van de risico’s, dus hoe groot of klein de kans is op een grote of kleine schade.

De uitkomst van de analyse kun je gebruiken voor:

- een betere beheersing van risico’s
- het beter stellen van prioriteiten
- het onderbouwd nemen van beslissingen
- een betere onderbouwing van een raming of een planning.

Beoordeling – tot slot de risico’s evalueren

En dan moet je de risico’s evalueren, stap drie. Kies je ervoor om risico’s te vermijden, te verminderen, over te dragen of te accepteren? Voor het uit te voeren project is deze fase cruciaal: het besluit kan tot gevolg hebben dat de plannen aangepast moeten worden, of zelfs dat een project wordt afgeblazen.

Risicobehandeling

Als de evaluatie is afgerond, dan staat de behandeling van de risico’s vast. Het is nu duidelijk dat en welke risico’s er gelopen worden, maar vooral, en dat is zo belangrijk van risicomangement: je hebt duidelijk in kaart welke risico’s thuishoren bij de diverse partijen die betrokken zijn bij het bouwproces, de risico’s die voor rekening van de opdrachtgever zijn en die van de aannemer. Om een goed bouwproces te hebben is het van belang dat de beide partijen, de opdrachtgever en de aannemer, transparant zijn over de aanwezigheid van risico’s en willen komen tot een redelijke verdeling hiervan.

Risicomangement - een cyclisch proces

Als de behandeling vaststaat, begint het hele proces van identificeren, analyseren en evalueren weer opnieuw. Risicomangement is dus een proces dat het hele bouwproces voortgaat; er komen immers steeds weer nieuwe feiten of onverwachte situaties die je moet beheersen. Maar elke keer weet je welke keuzes er zijn gemaakt en wie wat voor zijn rekening neemt.

Tot slot – het verzekeren van risico’s

Niet alle risico’s zijn te verzekeren, en ook rijst vaak de vraag of je de risico’s wel moet verzekeren. En daarmee komen we bij een belangrijk onderdeel van deze uitgave: hoe maak je een gedegen afweging voor het al dan niet verzekeren van grote of kleine risico’s.

Wat is eigenlijk het risico van onverzekerde risico’s?

Voor wie van definities houdt: $\text{Risico} = \text{Kans} \times \text{Gevolg (Schade)}$. Om goed te beoordelen of je risico’s moet verzekeren, moet je de volgende overwegingen maken, die we zo zullen toelichten. Hoe groot is de Kans op hoe grote Schade?

In een matrix ziet het er zo uit:

GK	GS	GK	KS
KK	KS	KK	GS

*ofwel Grote Kans op 1. Grote Schade of 2. Kleine Schade
Kleine Kans op 3. Grote Schade of 4. Kleine Schade*

1 – GK GS – Een Grote Kans op een Grote Schade

Verzekeren is in beginsel vast wel mogelijk, maar het zou vreemd beleid zijn om grote kansen op grote schade op te lossen door te verzekeren. Als je constateert dat er GK GS is, dan moeten er geheel andere maatregelen getroffen worden. Met risicomanagement kun je zowel de kansen als de omvang van de gevolgen bijstellen.

2 – GK KS – Een Grote Kans op een Kleine Schade

In dit geval kun je voor je gemeente geld verdienen door juist niet te verzekeren. Van iedere euro die aan premie wordt betaald is maar zo'n 65% bedoeld om het risico af te dekken. De overige 35% is overheadkosten van de verzekeraar en bedoeld om het kantoor, de herverzekering en ook de tussenpersoon uit te betalen. Als je nu dit type schade – dat zich steeds weer en in ongeveer dezelfde omvang voordoet – toch zou verzekeren, dan ben je dus 35% duurder uit dan wanneer je de schade zelf afwikkelt.

Durf je dit laatste niet aan omdat je die deskundigheid niet in huis hebt, dan kun je bijvoorbeeld zelf een schade-expert inschakelen, nog altijd goedkoper dan die 35%.

3 – KK GS – Een Kleine Kans op een Grote Schade

Dit is nou het risico dat je bij uitstek verzekert. Door adequaat risicomanagement is het risico gereduceerd tot een kleine kans. De verzekering die je daarna sluit is dan te beschouwen als het sluitstuk van het risicomanagementproces, voor je weet maar nooit.

4 – KK KS – Een Kleine Kans op een Kleine Schade

Kortom, een verwaarloosbaar klein risico dat je dus niet hoeft te verzekeren. Genoeg wordt dit soort risico's toch vaak verzekerd, bijvoorbeeld een diefstalverzekering voor de ambtsketen van de burgemeester of de radio in de bouwkeet.

Voorwaarden in de bouw

In dit onderdeel vind je informatie over algemene voorwaarden in de bouw, van de UAV1989, tot aan de SR 1997, de RVOI 2001 en de DNR 2005. Eerst hebben we het over het hoe en waarom van algemene voorwaarden. Vervolgens bespreken we de inhoud van de algemene voorwaarden, en de onderdelen aansprakelijkheid en verzekering. Dit zijn tenslotte de onderdelen die voor jou als verzekeringsambtenaar van belang zijn. De voorwaarden hebben betrekking op het ontwerp of op de uitvoering van werken, en dus niet op het leveren van andere zaken of diensten.

Ontstaan – het hoe en waarom

Aanneming van werk wordt in Nederland grotendeels beheerst door de bepalingen van boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Deze wet is echter summier, bevat geen dwingende bepalingen en laat dus nogal wat lacunes zien. Je kunt dus naar believen afwijken van de wet, en aannemers en opdrachtgevers doen dit ook volop. Zo zijn er in de loop der jaren standaardvoorwaarden gegroeid rond de aanneming van werk, de zogenoemde algemene voorwaarden, die nu alom gebruikt worden in de bouw en die de lacunes van het Burgerlijk Wetboek opvullen. Deze voorwaarden maken dus altijd deel uit van elke overeenkomst. Dit betekent ook dat de bepalingen uit de algemene voorwaarden zijn onderworpen aan de algemene bepalingen van het verbintenissenrecht zoals vastgelegd in boek 6 van het Burgerlijk Wetboek.

Je kunt bij algemene voorwaarden onderscheid maken tussen ontwerp en uitvoering. We hebben het nu eerst over uitvoering, en dan heb je weer het onderscheid tussen voorwaarden met een directie (toezicht) en die zonder directie. Dit komt in hoofdstuk 4 aan de orde. De belangrijkste algemene voorwaarden voor de uitvoering van werken zijn de UAV 1989, die bedoeld zijn voor projecten waarvoor de opdrachtgever het bouwplan levert én een toezichthouder (directie) aanwijst. Standaardvoorwaarden zonder directie zijn bijvoorbeeld de AVA 1992. Deze voorwaarden zijn voor kleinere werken en worden door overheden niet toegepast.

Inhoud van UAV 1989 - Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken 1989

Na enkele decennia steggelen en onderhandelen, en na de nodige jurisprudentie geleverd door de Raad van Arbitrage voor Bouwbedrijven, zijn in 1989 de huidige UAV tot stand gekomen. Om je een idee te geven van de inhoud ervan, bespreken we hier in vogelvlucht de belangrijkste paragrafen. Er zijn vijftig paragrafen, maar we behandelen alleen de eerste zeven en de paragrafen over verzekering en aansprakelijkheid en kostenverhogende omstandigheden. De overige paragrafen regelen allerhande zaken die geen directe relatie hebben met het onderwerp schade of verzekeringen.

§ 1 Aanduidingen en begripsbepalingen

De eerste paragraaf van de UAV 1989 bevat een groot aantal definities en aanduidingen, bijvoorbeeld van een bestek, de aanneemsom, een werkdag.

§ 2 Tegenstrijdige bepalingen

De UAV 1989 gelden als daarvan in het bestek niet uitdrukkelijk is afgeweken. De rangorde van documenten die bij elkaar het bestek vormen vind je hier ook. In aflopende volgorde: nieuw gaat voor oud, beschrijving gaat voor tekening, bijzonder gaat voor algemeen, en uitleg is altijd in het voordeel van de opsteller van het bestek.

§ 3 en 4 Vertegenwoordiging van partijen

Beschrijft de rol en bevoegdheid van de directie. De opdrachtgever wijst de directie aan en vanaf dat moment is de directie zijn vertegenwoordiger. Ook de aannemer kan een gevolmachtigde aanwijzen.

§ 5 Verplichtingen opdrachtgever

Deze paragraaf handelt over het beschikbaar stellen van het bouwterrein, vergunningen, benodigde tekeningen en dergelijke. Kortom, al die zaken die de opdrachtgever moet doen om de uitvoering van het werk door de aannemer mogelijk te maken.

Voor het risico dat de opdrachtgever bij een bouwproject loopt, is paragraaf 5 lid 2 heel belangrijk. Daarin staat namelijk dat de opdrachtgever de verantwoordelijkheid draagt voor de door hem voorgeschreven constructies of werkwijzen, zelfs voor de invloed die de bodemgesteldheid daarop uitoefent. De aannemer heeft overigens wel de plicht om te waarschuwen als hij foute zaken constateert.

De opdrachtgever draagt ook het risico voor de functionele ongeschiktheid van in het bestek voorgeschreven bouwstoffen. Ook hier heeft de aannemer een waarschuwingsplicht. Ook het niet of niet tijdig leveren door een voorgeschreven leverancier behoort volledig tot het risico van de opdrachtgever. Bij een voorgeschreven onderaannemer is de opdrachtgever alleen aansprakelijk voor de extra uitvoeringskosten. De aannemer is tot de oplevering verantwoordelijk voor het werk en de uitvoering daarvan.

§ 6 Verplichtingen aannemer, waarschuwingsplicht, aansprakelijkheid voor schade

De aannemer is verplicht om het werk volgens de overeenkomst en de aanwijzingen van de directie uit te voeren. De aannemer is ook volledig verantwoordelijk voor zijn onderaannemers. Zoals ook in de vorige paragraaf staat, is de keuzevrijheid van de aannemer dus beperkt. De opdrachtgever schrijft hem immers allerlei zaken voor zoals bouwstoffen, leveranciers of een werkwijze. Als de voorschriften en instructies van de opdrachtgever zodanig fout zijn dat de aannemer in strijd zou handelen met de goede trouw als hij het werk toch zou uitvoeren, dan heeft hij de plicht om de opdrachtgever op die fout te wijzen.

In lid 4 van paragraaf 6 staat het uitgangspunt dat het werk en de uitvoering daarvan tot en met de oplevering voor rekening van de aannemer zijn. Je hebt hiervóór al een aantal uitzonderingen op deze regel gelezen.

Voor schade aan het werk zelf geldt een risicoaansprakelijkheid van de aannemer, die is uitgewerkt in paragraaf 44. Voor de verzekeringssambtenaar is vooral lid 3 van belang. De letterlijke tekst luidt als volgt: “Onverminderd de aansprakelijkheid van partijen krachtens de overeenkomst of de wet is schade aan het werk voor rekening van de aannemer, tenzij deze schade het gevolg is van buitengewone omstandigheden tegen de schadelijke gevolgen waarvan de aannemer in verband met de aard van

het werk geen passende maatregelen heeft behoeven te nemen, en het onredelijk zou zijn de schade voor zijn rekening te doen komen.” Deze aansprakelijkheid geldt dus ongeacht of er sprake is van onzorgvuldigheid van de aannemer, maar niet als de oorzaak van de schade is gelegen in onzorgvuldigheid van de opdrachtgever of de zijnen. En ook niet als de schade het gevolg is van buitengewone omstandigheden tegen de schadelijke gevolgen waarvan de aannemer in verband met de aard van het werk geen passende maatregelen hoefde te nemen en het onredelijk zou zijn die schade voor zijn rekening te laten komen. Het sluiten van een verzekering is natuurlijk geen fysieke preventieve maatregel. Uit jurisprudentie blijkt echter dat het sluiten van een verzekering toch gelijk wordt geacht aan het treffen van een passende maatregel. Heeft de aannemer zo’n verzekering niet gesloten, terwijl hij deze wel had kunnen sluiten, dan komen bij een schade de kosten die anders door de verzekering zouden zijn gedekt nu voor rekening van de aannemer.

Voor andere schade dan schade aan het werk, daarvoor moet je zijn bij artikel 6 lid 8 en 9. Bijvoorbeeld voor schade aan eigendommen van de opdrachtgever of voor schade aan belendingen, ofwel aangrenzende percelen, of aan goederen van derden. De aannemer draagt de aansprakelijkheid voor schades door nalatigheid of verkeerde handelingen van zichzelf, zijn personeel, of van zijn onderaannemers en leveranciers. Hier gaat het dus nadrukkelijk om een schuldaansprakelijkheid.

De letterlijke tekst van paragraaf 6 lid 8 luidt als volgt:

“De aannemer is aansprakelijk voor schade aan met het werk in verband staande werken van de opdrachtgever en aan andere werken en eigendommen van de opdrachtgever, voor zover deze door de uitvoering van het werk is toegebracht en te wijten is aan nalatigheid, onvoorzichtigheid of verkeerde handelingen van de aannemer, zijn personeel, zijn onderaannemers, of zijn leveranciers.”

En paragraaf 6 lid 9:

“De aannemer vrijwaart de opdrachtgever tegen aanspraken van derden tot vergoeding van schade, voor zover deze door de uitvoering van het werk is toegebracht en te wijten is aan nalatigheid, onvoorzichtigheid of verkeerde handelingen van de aannemer, zijn personeel, zijn onderaannemers of zijn leveranciers.”

§ 7 Kostenverhogende omstandigheden

Kostenverhogende omstandigheden zijn “omstandigheden die van dien aard zijn dat bij de totstandkoming van de overeenkomst geen rekening behoefde te worden gehouden dat zij zich zouden voordoen, die de aannemer niet kunnen worden toegerekend en die de kosten van het werk aanzienlijk verhogen.” Bijvoorbeeld bij stagnatie en het uitlopen van het werk bepaalt deze paragraaf wie voor de kosten opdraait en of de aannemer toch een boete krijgt wegens te late oplevering.

Overige paragrafen

De UAV 1989 regelen verder nog zaken als oplevering en aansprakelijkheid na oplevering (komt uitgebreid aan bod in hoofdstuk 11), schorsing, bouwstoffen, meer- en minderwerk, betaling en kortingen, zekerheidstelling, in gebreke blijven en geschillen. Deze onderwerpen zijn voor deze publicatie minder van belang of komen elders (bijvoorbeeld aansprakelijkheid bij oplevering) nog uitgebreid aan bod.

Nota bene

Belangrijk is nog wel te vermelden dat het werk of een deel daarvan soms vóór de oplevering al in gebruik kan worden genomen. Als door zo'n vervroegde ingebruikneming schade aan het werk ontstaat, komt deze niet voor rekening van de aannemer.

De UAV – gc 2005 modelbasisovereenkomst voor geïntegreerde contracten

De 'gewone', hierboven behandelde UAV1989 gebruik je als het bouwplan van de opdrachtgever afkomstig is en er namens de opdrachtgever toezicht wordt gehouden. Dit geldt dus voor het traditionele bouwmodel (zie ook hoofdstuk 3 over contractvormen in de bouw). Maar in de bouw wereld geven opdrachtgevers steeds vaker de voorkeur aan geïntegreerd contracteren, zoals Design and Construct. De opdrachtgever heeft dan slechts met één partij een contract voor de realisatie van een werk. Bijvoorbeeld als de aannemer én het ontwerp maakt én de uitvoering doet. Zo'n contract noemen we een geïntegreerd contract. Aan zo'n contract kan bijvoorbeeld ook nog het meerjarig onderhoud worden toegevoegd.

Voor dit nieuwe contractmodel is een nieuwe set voorwaarden ontwikkeld die als basis kan dienen: de UAV - gc 2005, een modelbasisovereenkomst met bijbehorende voorwaarden. Het model is een document dat partijen zelf dienen in te vullen. In dit document komt te staan wie de partijen zijn, om welk project het gaat, de prijs en datum van oplevering en de ontwerpwerkzaamheden. Overigens zijn de UAV - gc waar mogelijk identiek aan de UAV 1989.

Andere voorwaarden

De UAV zijn er dus voor het regelen van zaken met een aannemer. Maar ook voor de diensten van architecten en ingenieurs zijn er algemene voorwaarden gemaakt. De belangrijkste hiervan komen hier nu aan bod.

SR 1997 - Standaardvoorwaarden Rechtsverhouding Opdrachtgever en Architect

Net als bij de UAV worden in deze standaardvoorwaarden tal van praktische zaken geregeld zoals betaling en aansprakelijkheid maar ook auteursrecht³.

Voor de verzekeringsambtenaar zijn natuurlijk vooral de bepalingen over aansprakelijkheid van belang. Zo is *"De architect [is] aansprakelijk voor een fout, die een goed en zorgvuldige architect onder dezelfde omstandigheden, met inachtneming van normale oplettendheid en bij een normale wijze van vakuitoefening, behoort te vermijden."* De schade moet een rechtstreeks gevolg van die fout zijn. De aansprakelijkheid van de architect is afhankelijk van de inhoud van de opdracht en tot de hoogte van het honorarium beperkt, en eindigt vijf jaar na oplevering. De overkoepelende belangenverenigingen stellen dat de architect verplicht is zijn aansprakelijkheid te verzekeren. Meer over beroepsaansprakelijkheidsverzekering in hoofdstuk 9.

³ Dit recht verdient een korte toelichting. Het auteursrecht (ook wel copyright of kopierecht) is eigenlijk het eigendomsrecht van de auteur. En dit geldt dus ook voor een architect die een gebouw of een kunstwerk ontwerpt. Dat betekent dat de architect het recht behoudt om te bepalen wat er met zijn ontwerp gebeurt. Voor de opdrachtgever betekent het auteursrecht van de architect een beperking van de mogelijkheden om het gebouw of het kunstwerk aan te passen. Daarom is het niet onverstandig om in de overeenkomst de architect expliciet afstand te laten doen van het auteursrecht. Hierdoor heb je als opdrachtgever de handen vrij en voorkom je ook problemen op langere termijn.

RVOI 2001 - Regeling van de Verhouding tussen Opdrachtgever en adviserend Ingenieursbureau

Net als bij de SR 1997 is de aansprakelijkheid van de raadgevend ingenieur beperkt tot vijf jaar na de oplevering en afhankelijk van de inhoud van de opdracht en de hoogte van het honorarium. De aansprakelijkheid is in ieder geval beperkt tot € 1.000.000,- (bedrag in 2009). Ook het type schade is beperkt. Alleen de kosten voor rekening van de opdrachtgever van het aanpassen van het ontwerp, het herstellen van gebreken inclusief de rechtstreeks daardoor veroorzaakte schade, én de door de opdrachtgever aan andere betrokkenen vergoede kosten, komen voor vergoeding in aanmerking.

DNR 2005 - De Nieuwe Regeling

Hoewel de RVOI 2001 en de SR 1997 nog steeds worden gebruikt, grijpen we nu vaker naar de DNR 2005 voor overeenkomsten tussen de opdrachtgever en de architect respectievelijk het ingenieursbureau. Overigens om andere redenen dan de aansprakelijkheid en verzekering, want op die onderdelen wijkt de DNR 2005 niet wezenlijk af van de RVOI 2001 en de SR 1997.

Ook bij de DNR 2005 is de aansprakelijkheid beperkt tot:

- alleen aansprakelijkheid voor toerekenbare tekortkomingen
- alleen voor rechtstreekse schade
- tot het bedrag gelijk aan de advieskosten of tot maximaal € 1.000.000,-
- tot vijf jaar na oplevering.

Verzekeren

Je kent nu de belangrijkste bepalingen uit de algemene voorwaarden voor het uitvoeren van werken of voor het verlenen van diensten door architecten en ingenieurs. Nu nog de bepalingen uit die voorwaarden die over verzekeren gaan.

UAV 1989 en verzekeren

Eerst even paragraaf 43B van de UAV 1989 citeren die over verzekeren gaat:

lid 1 – “Tenzij het bestek anders bepaalt, dient de aannemer verzekeringen aan te gaan waarin de opdrachtgever en de directie als medeverzekerden zijn opgenomen, een en ander voor zover dit naar de aard en de omvang van het werk nodig en gebruikelijk is. De aannemer zorgt ervoor dat de directie ten spoedigste schriftelijk bewijs van het bestaan en de inhoud van vorenbedoelde verzekeringen ontvangt.”

lid 2 – “Indien door de opdrachtgever verzekeringen in verband met het werk zijn aangegaan of zullen worden aangegaan, worden de condities en bepalingen daarvan aan het bestek gehecht en zorgt de opdrachtgever ervoor dat de aannemer ten spoedigste schriftelijk bewijs van het bestaan en de inhoud van vorenbedoelde verzekeringen ontvangt.”

Dus als je niets in het bestek opneemt over verzekeringen, dan moet de aannemer voor ‘gebruikelijke’ verzekeringen zorgen en de opdrachtgever meeverzekerden. Een ‘gebruikelijke’ verzekering hoeft overigens niet per se een CAR-verzekering te zijn. Nota Bene: (zie paragraaf 44) een verzekering wordt soms als ‘een passende maatregel’ gezien die de aannemer had kunnen nemen om zich tegen ‘buitengewone omstandigheden’ te beschermen.

RVOI 2001 en verzekeren

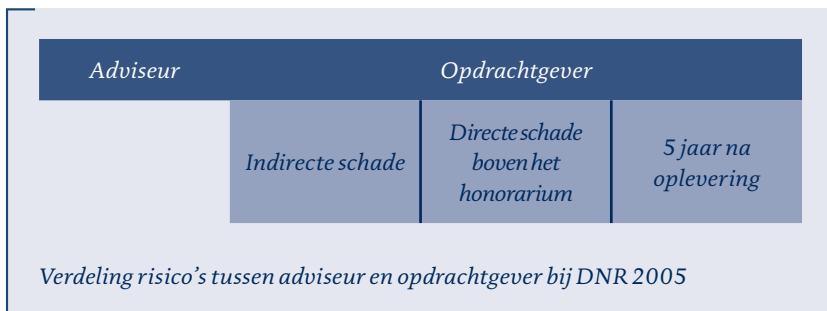
In de RVOI 2001 is geen verzekeringplicht voor het aansprakelijkheidsrisico van de raadgevend ingenieur geregeld, maar de overkoepelende belangenverenigingen stellen zo'n verzekering vaak wel verplicht. In de RVOI 2001 staat dat het ingenieursbureau bij opdrachten die betrekking hebben op de totstandkoming van een object alleen aansprakelijk is voor schade die niet onder een gebruikelijke CAR-verzekering is gedekt. Volgens artikel 5 lid 9 dient het ingenieursbureau zijn opdrachtgever dus ook steeds te wijzen op de mogelijkheid om een CAR-verzekering te sluiten. Als hij aan deze verplichting heeft voldaan, is hij niet meer aansprakelijk voor schade die onder een CAR-verzekering valt. Dit geldt ook als de opdrachtgever bewust heeft besloten het werk niet te verzekeren.

DNR 2005 en verzekeren

In de DNR 2005 is een vergelijkbare bepaling als in de RVOI 2001 opgenomen, met dit verschil dat de adviseur (zoals de ingenieur in de DNR 2005 wordt genoemd) wel een verzekeringplicht heeft (artikel 11, sub 3) en zijn opdrachtgever niet meer uitdrukkelijk hoeft te wijzen op een CAR-verzekering of een daarmee gelijk te stellen verzekering.

Ook is in artikel 14 lid 8 geregeld dat de adviseur bij opdrachten die betrekking hebben op de uitvoering van een object, alleen aansprakelijk is voor schades die niet worden gedekt door een gebruikelijke CAR-verzekering of een daarmee gelijk te stellen verzekering. En in artikel 14 lid 9 staat dat indien en voor zover de opdrachtgever enig aan de opdracht verbonden risico heeft verzekerd, hij gehouden is eventuele schade onder die verzekering te vorderen en de adviseur te vrijwaren voor verhaalsmogelijkheden van de verzekeraar.

In dit schema zie je de beperkte verhaalbaarheid van schade op de adviseur, bij overkorte hantering van de DNR 2005.

Kijk uit – Niet alles is te verzekeren

Overigens kent het verzekeren van beroepsaansprakelijkheid de nodige beperkingen. De dekking die verzekeraars bieden volgt meestal de aansprakelijkheidsregeling zoals opgenomen in de DNR 2005. De beperking van aansprakelijkheid tot het honorarium is in de polis nog wel te schrappen. Verzekeren direct tot één miljoen euro of meer behoort tot de mogelijkheden. Ook valt over de verzekering van de aansprakelijkheidsduur nog wel te praten. In beginsel blijven onverzekerbaar de indirecte schades en vrijwaringsbedingen. Dit geldt in ieder geval wel voor rentederving, pure winstderving en imagoschade.

Contractvormen in de bouw

Organisatie van bouwprojecten

Elk bouwproces is een complex proces. Er zijn een heleboel uiteenlopende belangrijke taken te verrichten op verschillende terreinen, vanaf het eerste begin, het initiatief, tot aan het ontwerp, de uitvoering, de financiering, het onderhoud en de exploitatie. Een bouworganisatievorm is de manier waarop de opdrachtgever al deze taken verdeelt over verschillende partijen. Die verdeling heeft consequenties voor de contractvorm, de juridische vastlegging van de afspraken tussen de partijen, waar jij als verzekeringsambtenaar misschien wel mee te maken krijgt. Daarover verderop in dit hoofdstuk - nu eerst over de bouworganisatievorm waar jouw collega-opdrachtgever voor moet kiezen.

Wat zijn de fasen en wie zijn de deelnemers aan het bouwproces?

Er zijn grofweg drie fasen in elk bouwproces:

1. programma van eisen formuleren
2. ontwerp maken
3. in uitvoering nemen.

In elke fase van een bouwproces heeft de opdrachtgever te maken met verschillende deelnemers. De deelnemers zijn per fase:

- ad 1 de gemeente, provincie of het waterschap als opdrachtgever
- ad 2 de architect, de directie en de raadgevend ingenieur – de architect voor het maken van bestek, tekeningen en begroting, voor het aanvragen van de bouwvergunning en het houden van toezicht op uitvoering (dat noemen we: voeren van directie) – de directie (dus vaak de architect) voor de controle op de uitvoering van het werk, het verzorgen van de administratie voor de opdrachtgever en het vertegenwoordigen van de opdrachtgever in bepaalde gevallen – de raadgevend ingenieur voor specifieke technische kwesties zoals de constructie en de fundering
- ad 3 de hoofdaannemer, onderaannemers en leveranciers.

Hoe te kiezen voor de juiste bouworganisatievorm?

Was er maar één ideale bouworganisatievorm die voor elke situatie optimaal is, maar die is er gewoonweg niet.

Een voorbeeld

De gemeente besluit een simpele tunnel aan te leggen naar een nieuwbouwwijk. De opdrachtgever kan deze standaardtunnel simpelweg intern laten ontwerpen en dan door een externe partij laten maken. Maar door ontwerp en uitvoering geïntegreerd in één hand te geven, is juist ook weer veel tijdwinst te boeken. De vraag is dus wat het snelst gaat; kom daar maar eens achter! En dan hebben we het nog alleen over het aspect tijd. Gelijksortige afwegingen zal de opdrachtgever moeten maken voor kwaliteit en geld.

De opdrachtgever maakt een doelmatige keuze voor een bouworganisatievorm nadat antwoord is gegeven op de volgende vier kernvragen:

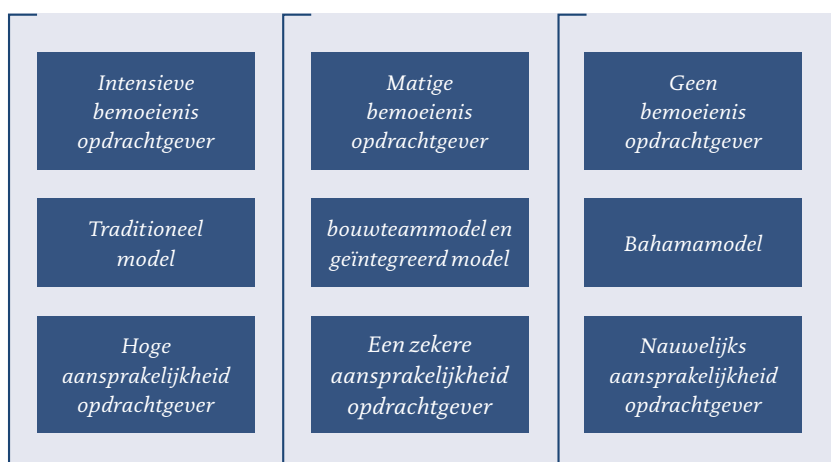
1. Wat wil de opdrachtgever?
2. Wat kan de opdrachtgever zelf?
3. Wat mag de opdrachtgever zelf?
4. Wat vraagt de bouwopgave? Kort gezegd: wat wil de opdrachtgever met dit project precies realiseren en tegen welke prijs?

03

Tijd, geld, kwaliteit, de invalshoeken voor de keuze van de juiste bouworganisatievorm zijn talrijk. Je begrijpt, de keuze vergt vaak een uitgebreide analyse. Je zult in je werk als verzekeringsambtenaar niet of nauwelijks met dit soort afwegingen te maken krijgen, maar wel met de daarmee samenhangende contractvorm, omdat daarin de risico's en de aansprakelijkheden tussen partijen worden verdeeld.

Betrokkenheid en aansprakelijkheid

In de praktijk zul je het meest te maken krijgen met de traditionele taakverdeling over drie partijen: het traditionele driehoeksmodel tussen opdrachtgever, (gemeente, waterschap of provincie), ontwerper (architect of bouwkundig ingenieur) en aannemer (uitvoerder), waarbij er sprake is van een volledige scheiding tussen ontwerp en uitvoering. Er zijn ook andere contractvormen die minder strak zijn, bijvoorbeeld het bouwteammodel en het geïntegreerde model, waarbij ontwerp en uitvoering minder gescheiden zijn. En dan heb je nog het supervrije Bahamamodel, waar de opdrachtgever alleen nog maar de bouwbehoefte formuleert. De contractvorm hangt af van hoe betrokken de opdrachtgever bij het bouwproces wil of moet zijn, en dus hoe aansprakelijk. Betrokkenheid en aansprakelijkheid zijn immers twee kanten van dezelfde medaille. En al wordt de aansprakelijkheid minder bij een geringere bemoeienis, hij verdwijnt nooit, zoals je in het schema kunt zien.

Want al kiest de opdrachtgever voor een matige betrokkenheid bij het ontwerp en de uitvoering, hij houdt immers altijd een zekere aansprakelijkheid, al is het maar voor

de uitvoering van wettelijke taken. Bovendien, zo leert de ervaring van de schrijvers, komt het met enige regelmaat voor dat de gemeente zich tijdens de bouw toch graag wil bemoeien met zaken die in het contract niet tot haar taken gerekend worden, bijvoorbeeld met de uitvoering. Als dat zo is, dan trekt de gemeente dus ook de aansprakelijkheid naar zich toe. Aansprakelijkheid is er altijd, en die moet je dus tot in de puntjes in elk contract vastleggen.

Vier typen contractvormen

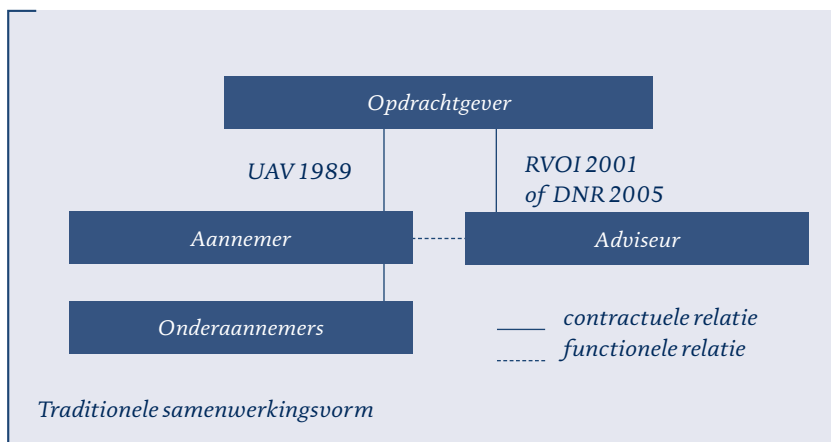
Er zijn grofweg vier typen contractvormen te onderscheiden, afhankelijk van de mate van bemoeienis van de opdrachtgever.

1. Het traditionele model

Kenmerken: grote betrokkenheid van de opdrachtgever bij het ontwerp en bij het bouwproces, hoge aansprakelijkheid. Scheiding tussen ontwerp en uitvoering.
Bijbehorende voorwaarden: UAV 1989 (zie hoofdstuk 2)

Het woord traditioneel zegt het al, dit is het meest gebruikte type, met de klassieke driehoeksverhouding: de opdrachtgever heeft een contractuele relatie met de ontwerper (de architect of de raadgevend ingenieur) én een contractuele relatie met de aannemer. De opdrachtgever is zo verantwoordelijk voor het ontwerp, ook jegens de aannemer.

Deze bouworganisatievorm wordt door gemeenten nog het meest gekozen, misschien wel in negentig procent van de gevallen waarmee je te maken krijgt, omdat de opdrachtgever zo grote invloed kan uitoefenen op het bouwproces, op het resultaat van dat proces en daarmee ook op de prijs. Ook kan bij eenvoudige aanbestedingen een scherpe prijs worden verkregen door concurrentie en marktwerking. De bouworganisatievorm is ook doelmatig omdat er sprake is van standaardvoorwaarden, de UAV 1989. Deze voorwaarden hebben immers in de loop der jaren hun nut meer dan voldoende bewezen.

Zoals gezegd liggen het ontwerp en de uitvoering dus niet in één hand en de ontwerper en aannemer hebben ook geen onderlinge contractuele relatie (rechtsverhouding). Maar dit betekent niet dat er geen rechten en plichten tussen deze bouwpartijen bestaan, bijvoorbeeld de waarschuwingsplicht, precontractueel maar ook tijdens de uitvoering en het directietoezicht. We hebben het daar ook al in hoofdstuk 2 over gehad.

2, 3 en 4: andere modellen

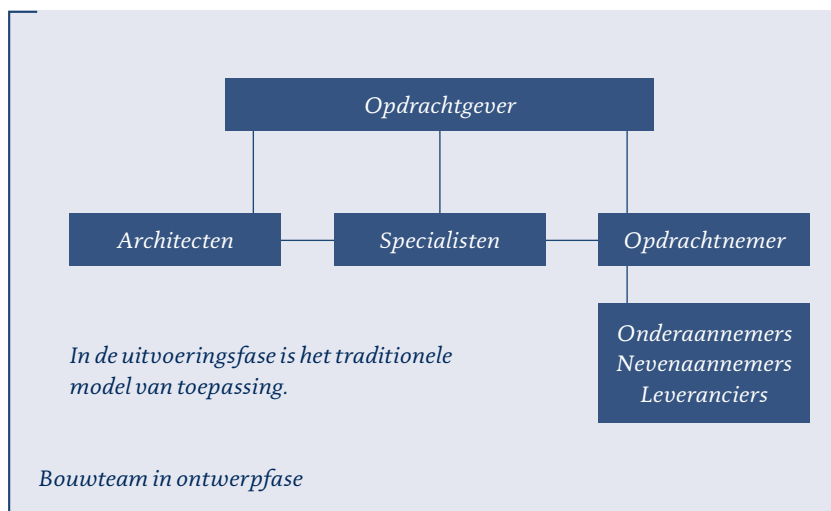
Behalve het traditionele model zijn er nog veel andere modellen met weer alle mogelijke varianten, maar we behandelen ze hier alleen even oppervlakkig; je zult er namelijk niet vaak mee te maken krijgen.

2. Het bouwteammodel

Kenmerken: *Grote betrokkenheid van de opdrachtgever bij het ontwerp en bij het bouwproces, maar minder grote aansprakelijkheid. Wel contractuele scheiding tussen ontwerp en uitvoering, maar al vanaf opdrachtfase samenwerking in bouwteam.*

Bijbehorende voorwaarden: *model Bouwteamovereenkomst (Bouwend Nederland).*

De naam verklapt het al, dit is een organisatievorm van een bouwteam. Een team waar alle drie de partijen in zitten, de opdrachtgever, de ontwerper én de uitvoerder. Al in de ontwerpfase schuift de uitvoerder (aannemer) aan bij de opdrachtgever en de ontwerper, en geeft deskundige adviezen over materiaalkeuze en werkwijze. Als het ontwerp klaar is, is de aannemer de eerste en enige gegadigde voor het uitvoeren van het werk. Opdrachtgever en aannemer komen aan de hand van een open begroting tot overeenstemming over de prijs.

In de bouwteamovereenkomst staan de afspraken tussen de drie partijen. Vervolgens gaat de opdrachtgever met de ontwerper en de uitvoerder aparte contracten aan, waarin ook de aansprakelijkheid is geregeld. De aansprakelijkheid voor het ontwerp of de uitvoering ligt bij de contractant, niet bij de adviseur. Dus de ontwerper is en blijft aansprakelijk voor het ontwerp, ook al heeft hij een onjuist advies van de aannemer overgenomen.

3. Het geïntegreerde model

Kenmerken: *Ontwerp en uitvoering in één hand. Matige betrokkenheid van de opdrachtgever bij het ontwerp en de uitvoering. Een matige aansprakelijkheid.*

Bijbehorende voorwaarden: *UAV-gc 2005*

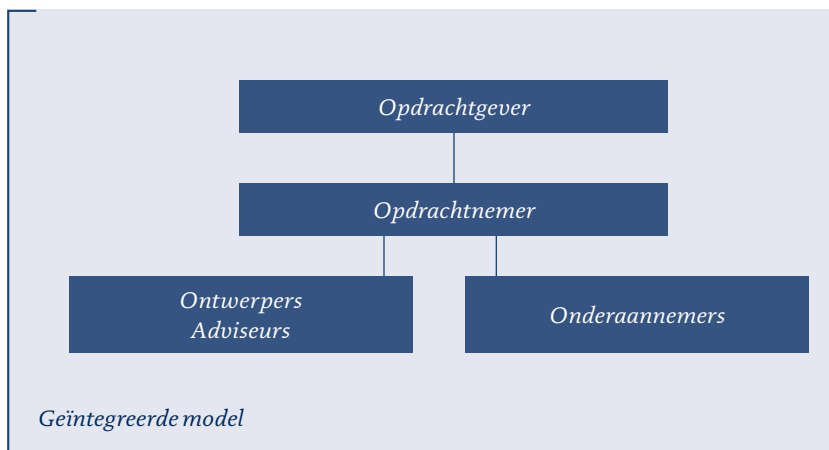
03

De opdrachtgever geeft een geïntegreerde opdracht aan één partij. Het gaat meestal om de combinatie van ontwerp en uitvoering, maar het kan ook gaan om varianten als het integreren van het onderhoud, de financiering en zelfs de exploitatie. Integratie van verschillende taken kan grote voordelen hebben. Denk alleen al aan het verminderen van tijd, dus geld, voor overleg over en coördinatie van de werkzaamheden.

Je zult zien dat de opdrachtgever een programma van eisen opstelt, of verder gaat en een voorontwerp maakt. Maar vanaf dat moment geeft hij het grotendeels uit handen. Het definitieve ontwerp is meestal van de aannemer, die daarom ook wel ontwerpende bouwer wordt genoemd. De opdrachtgever heeft natuurlijk wel nog de mogelijkheid om het ontwerp van de aannemer te toetsen, afhankelijk van de gewenste bemoeienis.

Vormen van geïntegreerde contracten zijn:

- D&C Design and Construct bij GWW-projecten
- D&B Design and Build bij Beton- en Utiliteitsbouw
- DBM Design, Build and Maintain
- DBFM Design, Build, Finance and Maintain
- DBFMO Design, Build, Finance, Maintain and Operate

4. Het Bahama- of het Turnkeymodel

Kenmerken: *Ontwerp en uitvoering in één hand. Zeer geringe betrokkenheid van de opdrachtgever bij het ontwerp en de uitvoering. Een matige aansprakelijkheid*

03

Dit model is het meest extreme dat een opdrachtgever kan kiezen, en is daarom ook eigenlijk hypothetisch, zeker met een professionele partij als opdrachtgever. In het turnkeymodel geeft de opdrachtgever alleen zijn bouwbehoefte aan, bijvoorbeeld een voetgangersbrug van A naar B, contracteert een uitvoerder en vertrekt naar de Bahama's voor een mooie vakantie. Hij bemoeit zich niet met het ontwerp, noch met de bouw. Bij terugkomst is het werk klaar en hoeft de opdrachtgever alleen nog de rekening te betalen.

Juridische positie opdrachtgever jegens de omgeving

Bij aansprakelijkheidskwesties die zich bij schade aan de omgeving kunnen voordoen is het van belang te weten wie daarvoor in beginsel aansprakelijk is. De gemeente als opdrachtgever geeft immers wel een opdracht om een werk uit te voeren, maar daarmee nog niet de opdracht om daarbij ook schade te veroorzaken. Het is veelal de aannemer die de handeling verricht waardoor uiteindelijk schade ontstaat, van scheurvorming in aangrenzende panden tot letsel van passanten. Het is dan ook terecht de vraag of de opdrachtgever naast de aannemer (hoofdelijk) aansprakelijk kan zijn. Maar de opdrachtgever (in deze publicatie een gemeente, provincie of een waterschap) is vaak wel degene die voor de schade wordt aangesproken, dus moet hij wel precies weten hoe het juridisch zit.

Daarbij draait het ook om wie de schade moet behandelen, en om wie het aansprakelijkheidsrisico moet verzekeren, de gemeente of toch de aannemer? En hoe, met een CAR-polis of een AVB-polis? Er zijn meerdere opties.

Wat zegt het Burgerlijk Wetboek

Laten we beginnen met de teksten uit het Burgerlijk Wetboek die cruciaal zijn in deze kwestie.

Artikel 6:162 BW luidt:

1. Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.
2. Als onrechtmatige daad worden aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond.
3. Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.

Dus als een aannemer bij het uitvoeren van werkzaamheden schade aan een ander toebrengt, kan hij op grond van dit artikel 6:162 BW verplicht zijn deze schade te vergoeden. Dit artikel is van toepassing als de aannemer een onrechtmatige daad jegens de benadeelde heeft begaan.

Naast deze aansprakelijkheid van de aannemer jegens de benadeelde staat de aansprakelijkheid van degene die de aannemer de opdracht tot het uitvoeren van de werkzaamheden heeft gegeven, dus de gemeente. Die aansprakelijkheid is gebaseerd op een ander artikel uit het Burgerlijk Wetboek, namelijk op artikel 6:171 BW.

Artikel 6:171 BW luidt:

Indien een niet ondergeschikte die in opdracht van een ander werkzaamheden ter uitoefening van diens bedrijf verricht, jegens een derde aansprakelijk is voor een bij die werkzaamheden begane fout, is ook die ander jegens de derde aansprakelijk.

De benadeelde kan dus in beginsel zowel de aannemer als de opdrachtgever voor zijn schade aanspreken! Maar er is wel een voorwaarde voor hoofdelijke aansprakelijkheid: de onrechtmatige daad moet zijn begaan bij het uitvoeren van uitbestede werkzaamheden *ter uitoefening van het bedrijf* van de opdrachtgever.

04

De bakker is een gewoon bedrijf..

Eerst even een voorbeeld om dit artikel te verduidelijken. Een bakker geeft een ander de opdracht om voor hem brood te bezorgen. De bakker is hoofdelijk aansprakelijk als de bezorger schade veroorzaakt. Het bezorgen van brood hoort namelijk functioneel bij het uitoefenen van het bakkersbedrijf. Anders ligt dit als de bakker een schilder opdracht geeft om de gevel van de bakkerij eens op te schilderen. Voor de brokken van deze schilder is de bakker niet hoofdelijk aansprakelijk. Het schilderen van de bakkerij hoort namelijk niet functioneel bij het uitoefenen van zijn bakkersbedrijf.

... maar de gemeente is geen gewoon bedrijf...

In het geval van de gemeente is er geen sprake van een gewoon bedrijf, tenminste als het gaat om het uitvoeren van typische overheidstaken zoals de aanleg van wegen, plantsoenen en riolering. Artikel 6:171 BW is dan niet op de opdrachtgevende gemeente van toepassing en de gemeente kan ook niet naast de aannemer aansprakelijk zijn.

De wetgever heeft de overheid dus bewust buiten deze bepaling gehouden. Uit de (parlementaire) wetgeschiedenis en de jurisprudentie blijkt dat artikel 6:171 BW in geval van de overheid restrictief moet worden uitgelegd.

... behalve soms

Maar kijk uit, het kan ook zijn dat de overheid wel degelijk te beschouwen is als een bedrijf, bijvoorbeeld bij het Havenbedrijf en het Openbaar Vervoerbedrijf of als de gemeente een nutsbedrijf heeft en er uit hoofde van de exploitatie van dat bedrijf een aannemer werkzaamheden gaat uitvoeren. Gezien de terugtrekkende overheid zal dit soort situaties zich steeds minder vaak voordoen; dit soort bedrijven is immers steeds vaker geprivatiseerd en heeft dan een eigen rechtspersoon.

Kortom, op basis van artikel 6:171 BW zal de gemeente zelden aansprakelijk zijn voor fouten van de aannemer. Dat neemt overigens niet weg dat de gemeente wel uit andere hoofde aansprakelijk kan zijn, en dan veelal gebaseerd op artikel 6:162 BW. Het gaat dan om fouten van de opdrachtgever zelf, fouten die hem dus rechtstreeks zijn aan te rekenen, zoals verkeerde aanwijzingen geven of een ontwerp leveren met fouten. Maar zelfs in die gevallen gaat de aannemer lang niet altijd vrijuit; hij heeft immers altijd de plicht om vanuit zijn eigen deskundigheid de gemeente voor fouten te waarschuwen.

En wat zegt de schadelijgende burger

Ondanks dat de gemeente als opdrachtgever dus zelden juridisch aansprakelijk is, zal hij toch vaak als eerste door de burger worden aangesproken. De benadeelde zal het ook niet zo prettig vinden om met een aannemer te maken te hebben in plaats van met de gemeente. Op de een of andere manier heeft de burger nu eenmaal het gevoel dat bij de gemeente een betere afloop is te verwachten.

In alle gevallen kun je als gemeente kiezen voor een wat afstandelijkere, formeel juiste houding of voor een wat minder formele opstelling. Voor beide opstellingen is wat te zeggen, en elk heeft zijn eigen consequenties voor de manier waarop je de aansprakelijkheid verzekert.

De afstandelijkere, formele benadering

Er is niets op tegen om aan een benadeelde uit te leggen dat de gemeente niet aansprakelijk is, te verwijzen naar artikel 6:171 BW, en te wijzen op de redelijkheid en billijkheid ervan. Je zou het kunnen laten bij een verwijzing naar artikel 6:171 BW en de benadeelde het verder helemaal zelf uit laten zoeken. Dit wordt door velen, onder wie ombudsmannen, toch wel als een te rigide houding beoordeeld. Een zo rigide houding geeft ook meer aanleiding dat een zaak gaat escaleren.

Als aansprakelijk gestelde partij kun je ook snel en adequaat uitzoeken of de claim voor de aannemer is, en die claim dan doorsturen naar de aannemer. Per gelijke post stel je dan ook de benadeelde hiervan in kennis. Twee voorbeeldbrieven zijn je hierbij behulpzaam. (Bijlage II - Voorbeeldbrief aan schadelijdende partij – burgerslachtoffer en bijlage III - Voorbeeldbrief aan aannemer met verzoek claim van burgerslachtoffer te behandelen). Zo stuur je het proces, en je houdt natuurlijk de zaak in de gaten.

Blijft de aannemer in gebreke bij het netjes afwikkelen van een claim, dan kan de gemeente alsnog ingrijpen. Je kunt zelfs de afwikkeling alsnog op je nemen. Te adviseren is om dit ‘onder cessie’ te doen, waarbij de gemeente als het ware met een schadevergoeding aan de benadeelde diens claim en alle rechten hierop van de benadeelde overneemt. De benadeelde kan dan alsnog schadeloos worden gesteld en de gemeente claimt vervolgens bij de aannemer en kan desnoods besluiten om de schadevergoeding aan de benadeelde in te houden op de aan de aannemer te betalen termijnbetalingen. Gesteld kan immers worden dat de aannemer in het kader van de UAV en het bestek zijn verplichtingen niet nakomt en dan mag je hem in beginsel korten op de betaling. Je moet in een dergelijk geval de aannemer wel altijd in de gelegenheid stellen - met het noemen van een fatale datum - om zijn verplichtingen uit het bestek na te komen.

Afhankelijk van de omvang van de schade en de oorzaak zal de aannemer de schade onder zijn algemene aansprakelijkheidsverzekering (AVB) melden. In de meeste gevallen blijft de schade beneden het eigen risico en speelt de verzekering helemaal geen rol. En als de schade bijvoorbeeld door een graafmachine is veroorzaakt, dan zal dit via de verzekering van die machine lopen en niet via de AVB. Schade door motorrijtuigen is immers standaard onder algemene aansprakelijkheidsverzekeringen (ook Sectie II van de CAR-verzekering behalve bij schade op de bouwplaats waar dan boven de WAM-limiet nog dekking wordt gegeven) uitgesloten. De aannemer zal dan zelf de claim moeten afwikkelen. De aannemer is hoe dan ook verantwoordelijk voor een correcte afwikkeling, al dan niet met inschakeling van verzekeringen. En de aannemer kan in beginsel niet doorverwijzen naar zijn onderaannemers. De aansprakelijkheidsregeling in artikel 6:171 BW is voor de aannemer namelijk wel volledig van toepassing. In vrijwel alle gevallen zal de aannemer hoofdelijk aansprakelijk zijn te houden voor daden van zijn onderaannemers. Ook als gemeente moet je je door de aannemer niet naar onderaannemers laten doorsturen. Je hebt immers een contract met de aannemer gesloten en niet met bedrijven en personen die de aannemer weer voor zich laat werken.

De minder formele benadering

De gemeente neemt bij een schadeclaim het initiatief in de behandeling en stuurt niemand door. Je onderzoekt de schade, beoordeelt de aansprakelijkheid, laat de schade vaststellen en zorgt – bij gebleken aansprakelijkheid van de gemeente of de aannemer – voor de schadevergoeding.

De gemeente stelt hier dus het belang van de benadeelde voorop en gaat feitelijk voorbij aan het bepaalde in 6:171 BW. De benadeelde wordt snel schadeloosgesteld, maar de gemeente heeft daarna nog wel een geldelijk probleem op te lossen. Het is ook in deze benadering te adviseren om eventuele schadevergoedingen ‘onder cessie’ te doen en zo mogelijk verhaal te plegen op de aannemer. Inhouden op betaling aan de aannemer is in deze situatie nog niet mogelijk omdat de aannemer nog niet in de gelegenheid is gesteld (inclusief fatale datum) om zijn verplichtingen uit hoofde van de UAV en het bestek na te komen.

04

Een ander belangrijk aandachtspunt bij het zelf afwikkelen van schade is dat de schade mogelijk een polis raakt. Dit kan de AVB van de aannemer zijn, maar ook de CAR-polis of de polis van werkmaterieel. Bij een ‘eigen’ verzekering is het absoluut noodzakelijk dat geen aansprakelijkheid wordt erkend dan met instemming van verzekeraars (zie ook hoofdstuk 17). Verzekeraars kunnen anders stellen dat zij in hun belangen zijn geschaad, en dekking weigeren. Overigens kan deze situatie zich ook voordoen als de gemeente niet de opdrachtgever is, maar wel verzekerd onder de verzekering van een andere partij zoals de aannemer. Onder de AVB van de aannemer is de opdrachtgever meestal standaard meeverzekerd en een opdrachtgever die dan zelfstandig schade gaat regelen moet dit dus ook communiceren met de AVB-verzekeraar omdat anders de ‘opdrachtgeversdekking’ door de verzekeraar kan worden geweigerd.

En wat vindt de Ombudsman

De Nationale Ombudsman heeft de manier waarop het rijk omgaat met schadeclaims onderzocht en vervolgens een aantal spelregels opgesteld. Aanleiding voor deze spelregels was dat verzoeken om schadevergoeding vaak te eenzijdig vanuit een juridische invalshoek werden benaderd. Volgens de Ombudsman vraagt een goede verhouding tussen burgers en overheid echter een andere opstelling, waarbij de bijzondere relatie tussen burger en overheid centraal staat. In de Schadevergoedingswijzer van de Nationale Ombudsman (te downloaden via www.nationaleombudsman.nl) staan de zestien belangrijkste spelregels over het behoorlijk omgaan met schadeclaims vanuit een conflictoplossende en coulante opstelling. Ook wordt een terughoudende processuele en proactieve opstelling genoemd.

In 2010 heeft de Nationale Ombudsman zijn onderzoek doorgetrokken naar de praktijk van schaderegeling binnen gemeenten. De Ombudsman is van mening dat de spelregels die voor het rijk gelden, onverkort kunnen worden toegepast op gemeenten. Daarnaast is de Ombudsman van oordeel dat de gemeente een eigen verantwoordelijkheid heeft tegenover individuele inwoners die schade claimen, los van de vraag of deze claim gerechtvaardigd is. De gemeente kan daarbij niet volstaan met bijvoorbeeld een verwijzing naar de verzekeraar. Deze eigen verantwoordelijkheid van de gemeente voor een goede relatie met de burger leidt ertoe dat specifiek voor situaties waarin verzekeraars optreden, de volgende extra spelregel is opgesteld:

“De overheid die is verzekerd voor schade onderhoudt steeds zelf de relatie met de burger, en maakt steeds zelf een afweging ten aanzien van de claim, ook als de verzekeraar een inhoudelijk standpunt over de claim heeft ingenomen.”

De spelregels van de Ombudsman kun je zowel bij een formele als bij een minder formele benadering toepassen.

Vier mogelijkheden voor het verzekeren van aansprakelijkheid

De dekking voor schade door werkzaamheden is onder de eigen aansprakelijkheidsverzekering van de meeste gemeenten heel beperkt. Dit betekent dat je het aansprakelijkheidsrisico voor werken toch anders moet regelen. Daarvoor bestaan meerdere manieren. Zo kun je als gemeentelijke opdrachtgever besluiten om je te laten meeverzekeren onder de AVB van de aannemer. Ook is het sluiten van een CAR-verzekering – al dan niet door de aannemer of door de opdrachtgever – een optie. Onder de CAR-verzekering moet dan wel de Sectie II voor aansprakelijkheid worden meeverzekerd! Er zijn vier mogelijkheden:

04

1. via de AVB-polis van de aannemer

Iedere zichzelf respecterende aannemer heeft een AVB-polis voor al zijn activiteiten gesloten. De kosten van een dergelijke verzekering heeft de aannemer verwerkt in de zogenaamde Algemene Kosten (AK) die hij bij ieder werk dat hij gegund krijgt rekent. Voor deze dekking heb je dus al betaald en bij het aanbesteden en gunnen van een werk heeft dit verder geen effect op de aanneemsom. De gemeente kan zich als opdrachtgever onder de AVB-polis van de aannemer laten meeverzekeren. Deze dekking is meestal al standaard in AVB-polissen geregeld en anders eenvoudig toe te voegen zonder dat dit premiegevolgen heeft. Een voorbeeld van zo'n besteksbeplanning waarin de AVB-polis inclusief meeverzekering van de gemeente als opdrachtgever vind je als bijlage IV – Besteksbeplanningen aansprakelijkheidsverzekering. Zo is dus het aansprakelijkheidsrisico van een project afgedekt, ook voor de gemeente.

Een punt van aandacht is wel dat aansprakelijkheidsverzekeringen van aannemers soms uitsluitingen of beperkingen bevatten voor bepaalde typen werken, bijvoorbeeld heiwerkzaamheden op korte afstand van bebouwing. Soms worden deze werkzaamheden helemaal uitgesloten en soms is de aannemer verplicht eerst zijn verzekeraar te informeren. Ook schade door bouwverkeer dat trillingen veroorzaakt en/of desintegratie van de openbare weg, valt door de uitsluiting wegens 'gebruik van motorrijtuigen' niet onder de dekking.

Als zich een schade voordoet die mogelijk boven het eigen risico van de AVB-polis uitkomt, moet de aannemer deze in beginsel aan zijn verzekeraar melden. Via de besteksbeplanning (zie net genoemde bijlage IV) wordt afgedwongen dat de aannemer ook de gemeente steeds van de voortgang op de hoogte houdt.

Dit systeem van verzekeren van het aansprakelijkheidsrisico bij projecten past het meest bij de meer zakelijke benadering van schadeafwikkeling. Het systeem is kostenneutraal, en het laat de schade in eerste instantie daar vallen waar deze thuis hoort, namelijk bij de schadeveroorzakende aannemer en diens verzekeraar.

2. of via de CAR-polis van de opdrachtgever

De CAR-verzekering is in de eerste plaats bedoeld om schade aan het werk in oprichting (Sectie I) te dekken. De overige te sluiten secties zijn optioneel te slui-

ten. Aansprakelijkheid (Sectie II) zal daarom altijd ten minste in combinatie met Sectie I moeten worden gesloten. Daarbij heb je nog de keuze om dit op primaire of op secundaire basis te doen. Primair als de CAR-polis als eerste voor een schade moet opkomen, secundair als eerst een andere polis (bijvoorbeeld de AVB) moet worden aangesproken. Bij veel projecten is schade aan het werk nauwelijks een risico waarvoor een verzekering nodig is of waar een verzekering meerwaarde heeft. Te denken valt aan reguliere groen-, bestratings- en rioleringswerkzaamheden, maar ook aan sloopwerkzaamheden of het inrichten van speelplaatsen. Dit soort werkzaamheden maakt een belangrijk deel uit van de totale bouwomzet van een gemiddelde gemeente. Nu een Sectie I dekking voor dit soort werkzaamheden niet zo nodig is, gaat het toch vooral om het risico op aansprakelijkheid. Bij iedere activiteit van een aannemer of van een gemeente is het aansprakelijkheidsrisico altijd en immer aanwezig. Om die reden kun je besluiten om toch een CAR-polis te sluiten, ook al is het risico van schade aan het werk minimaal. De gedachte daarachter is dat een 'eigen' polis meer grip geeft op het schaderegelingsproces. De gemeente heeft als verzekeringnemer direct contact met de makelaar of de verzekeraar met wie hij de polis heeft gesloten en kan zo het schaderegelingsproces gemakkelijker beïnvloeden. De gemeente wil geen gezeur en gedoe over de schade en hoopt dit zo te voorkomen. Deze wijze van verzekeren past daardoor ook meer bij de keuze voor een minder formele houding. Wel moet je bedenken dat hier kosten aan vastzitten. Om de CAR-polis voor het aansprakelijkheidsrisico te kunnen sluiten, moet de gemeente immers ook Sectie I verzekeren, terwijl dit eigenlijk niet of nauwelijks een risico is. In verband met bijvoorbeeld de opslag van materialen kan dit voor de aannemer soms anders liggen. Ook is het aansprakelijkheidsrisico feitelijk al verzekerd via de AVB van de aannemer.

Overigens moet de gemeente die een CAR-polis inclusief Sectie II sluit toch altijd de AVB-polis van de aannemer in stand houden. Dit in verband met de aansprakelijkheid uit hoofde van artikel 7:658 BW (werkgeversaansprakelijkheid in verband met letsel/dood van bij de bouw betrokken personen) en in verband met de zogenaamde *cross liability* voor bedrijfsschade die de bij de bouw betrokken partijen jegens elkaar kunnen hebben. Een besteksbevestiging van een door de gemeente als opdrachtgever te sluiten CAR-polis, waarbij ook de AVB in stand blijft, dat is bijlage V – Besteksbevestiging CAR-verzekering.

3. of via de CAR-polis van de aannemer

Je kunt als gemeente de aannemer voorschrijven dat hij een CAR-polis inclusief Sectie II moet sluiten. De aannemer doet dit dan bovenop zijn AVB-polis. De kosten van de CAR-polis zal de aannemer aan de gemeente doorberekenen. Qua schaderegeling bereikt de gemeente hier niet mee dat hij meer grip op het schaderegelingsproces krijgt. In die zin is de situatie niet heel veel anders dan omschreven bij verzekering via de AVB-polis van de aannemer, behalve dat de kosten van de CAR-verzekering nu niet bijdragen aan het verkrijgen van grip op het schaderegelingsproces.

4. of, het meest uitgebreid, via de AVB-polis van de aannemer inclusief secundaire dekking Sectie II CAR

De gemeente sluit een CAR-polis maar laat in de polis en in het bestek opnemen dat in geval van een aansprakelijkheidsschade de AVB-polis voorgaat. Dit systeem heeft als voordeel dat aansprakelijkheidsclaims in eerste instantie toch bij de AVB-polis

van de aannemer terechtkomen. Tot meerdere zekerheid is er dan ook nog de door de opdrachtgever gesloten CAR-polis. Dit in het geval de AVB-polis geen dekking geeft vanwege bijvoorbeeld een uitsluiting in de polis of omdat het verzekerde bedrag ontoereikend is. Het is een constructie die de ruimste dekking geeft. Qua grip op de schaderegeling is dit systeem vergelijkbaar met de schaderegeling via de AVB-polis.

Voor- en nadelen van dekking via AVB of via CAR Sectie II

Om de keuze te vergemakkelijken volgt hier een opsomming van de argumentatie om voor het ene of het andere systeem te kiezen. Daarbij beperken we ons tot de keuze CAR Sectie II of AVB en laten we verder in het midden of de CAR-polis gesloten is door de aannemer, al dan niet met secundaire dekking voor Sectie II. *De keuze draait dus uitsluitend om het risico van aansprakelijkheid.* Voor overwegingen bij de keuze voor dekking van Sectie I verwijzen wij naar hoofdstuk 7.

04

Voordelen AVB

1. Kostenneutraal. De premie is verwerkt in de Algemene Kosten (AK) van de aannemer en het aansprakelijkheidsrisico is afgedekt.
2. Schade wordt vrijwel steeds door de aannemer veroorzaakt. Deze schadegevallen blijven nu buiten de schadestatistiek van de opdrachtgever en die kan daardoor bij het (over)sluiten van polissen een lagere premie bedingen.

Nadelen AVB

1. De bemoeienis met het schaderegelingsproces is lastiger. De verzekeraar van de aannemer ziet jou niet als zijn cliënt en heeft geen commercieel belang bij jou.
2. De verzekeringsambtenaar moet kunnen uitleggen waarom de tegenpartij bij de aannemer c.q. bij de verzekeraar van de aannemer moet zijn.

Voordelen CAR

1. De polis is helemaal ingericht op bouwrisico's. Een schade aan bijvoorbeeld een belending door heiwerkzaamheden of door bemaling zal normaliter gewoon onder de dekking van de CAR-polis vallen. Bij de AVB-polis is dat niet altijd zonder meer het geval en een check is dus nodig.
2. Ervan uitgaande dat de CAR-polis door de gemeente is gesloten, zal dit het gemakkelijker maken om met verzekeraars en/of de makelaar te communiceren over schadegevallen. Dit maakt het over het algemeen gesproken gemakkelijker om een schade te regelen.
3. In een situatie dat de gemeente een project aan meer aannemers (met ieder een eigen AVB) heeft opgedragen, kan het soms lastig zijn om de schadeveroorzakende aannemer aan te wijzen. Daardoor dreigen schadelijdende partijen van het kastje naar de muur te worden gestuurd. Voor de CAR-polis maakt het niet uit wie de veroorzaker van een schade is. Bij gebleken aansprakelijkheid van 'het project' zal de schade gewoon met de schadelijdende partij worden geregeld.
4. Het overheidsorgaan wordt vaak als eerste aangesproken door de benadeelde en deze houdt het orgaan aansprakelijk, ook al heeft de aannemer de schade veroorzaakt.

Nadelen CAR

1. De gemeente is verplicht om Sectie I mee te verzekeren met alle consequenties voor de premie van dien.
2. In feite wordt het aansprakelijkheidsrisico van aannemers verzekerd, terwijl dit reeds met hun AVB is geschied. De gemeente betaalt dus dubbele premie.
3. Onzorgvuldig gedrag van aannemers met schade tot gevolg wordt onder de CAR-polis geclaimd en komt zo op de schadestatistiek van de gemeente. De gemeente zal daardoor een hogere premie betalen.
4. Ook al wordt een CAR-polis gesloten, dan zal de aannemer toch zijn AVB in stand moeten houden. Dit in verband met de dekking voor werkgeversaansprakelijkheid en de *cross liability* voor bedrijfsschade van uitvoerende partijen. De kosten van de AVB worden dus altijd door de aannemer via de Algemene Kosten in zijn prijsvorming aan de gemeente doorberekend.

Samenvatting

Ten onrechte neemt de burger vaak aan dat de gemeente als opdrachtgever altijd aansprakelijk is. Dit ligt wettelijk echter anders. De aannemer is meestal de dader en de enige aansprakelijke en hij zou dus het haasje in claimland moeten zijn. Ook al geeft strikt genomen de juridische positie van de gemeente daar geen aanleiding voor, dan neemt dit nog niet weg dat de gemeente op meerdere manieren met claims kan omgaan. De manier waarop de gemeente dit wil doen, bepaalt deels ook op welke wijze de gemeente zich het beste kan verzekeren tegen aansprakelijkheidsrisico's. Daarbij geldt dat er niet een enkele zaligmakende methode is, ook al zullen de meeste gemeenten een doorlopende CAR-polis inclusief Sectie II hebben. De houding van de gemeente, de kennis van zaken op verzekerings- en schaderegelingsgebied en de hoeveelheid tijd en werk die aan schaderegeling gespendeerd kan worden, zullen in veel gevallen bepalend zijn voor welk model er wordt gekozen.

Aanbesteden: van richtlijn tot voorschrift

Aanbesteden is een vorm van inkopen door verschillende partijen uit te nodigen een offerte te doen, en op basis van die offertes een keus te maken. In ons geval van verzekeren gaat het dus om het uitnodigen van verzekeraars, eventueel via een makelaar, tot het uitbrengen van een offerte om een verzekeringsdienst te verrichten. Overigens kan het zo zijn dat niet alleen de verzekeringsdienst maar ook de dienstverlening Europees moet worden aanbesteed.

Waarom moet je aanbesteden?

De Europese eenwording heeft de laatste decennia het beschermen en bevoordelen van het nationale bedrijfsleven steeds verder aangepakt. Geen enkele lidstaat van de Europese Unie is nog gerechtigd het eigen bedrijfsleven voor te trekken bij het verlenen van opdrachten. Alle bedrijven en verzekeraars moeten op de Europese markt met elkaar kunnen concurreren, althans vanaf een bepaald bedrag. De richtlijnen die Europa hiervoor opstelde, zijn door Nederland omgezet in wetgeving. Je bent dus verplicht om deze voorschriften te volgen.

Het is van groot belang dat je goed op de hoogte bent van deze voorschriften. Dat geldt natuurlijk idem dito voor de bedrijven die op Europese aanbestedingen willen inschrijven, anders maken ze geen kans op de opdracht. Een Europese aanbesteding verloopt volgens eenvormige en controleerbare procedures waardoor je de knoop kunt doorhakken en kunt selecteren met inachtneming van objectieve en doorzichtige criteria.

Er zijn twee Europese richtlijnen: één voor aanbestedingen in bepaalde nutssectoren en één voor de opdrachten van alle andere overheden.

- 2004/17/EG, Werken, leveringen en diensten door bedrijven in de nutssectoren: water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten
- 2004/18/EG, Werken, leveringen en diensten.

Deze twee richtlijnen zijn in de Nederlandse wetgeving omgezet in het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (Bao) en het Besluit aanbestedingen speciale sectoren (Bass), die overigens pas in 2005 in werking zijn getreden. In deze besluiten staan ook de richtlijnen en uitvoeringsverordeningen voor termijnen, klachten en beroep, formulieren, en dat soort zaken waar Nederlandse overheden zich aan moeten houden, en de CPV-code (De Common Procurement Vocabulary (CPV) is de Gemeenschappelijke Woordenlijst Overheidsopdrachten, een uniform classificatiesysteem voor overheidsopdrachten. Decentrale overheden dienen bij aankondigingen van opdrachten de CPV-code op te geven van het betreffende werk, de levering of de dienst die ze gaan aanbesteden).

Wanneer moet je Europees aanbesteden?

Wanneer je moet aanbesteden hangt niet af van de aard van de te leveren dienst, alleen van het bedrag dat ermee gemoeid is. Zo moest zelfs het leveren van Nederlandse schoolboeken Europees worden aanbesteed, een gegeven dat alle kranten gehaald heeft.

Dus of het nu gaat om opdrachten voor de bouw van een nieuw stadhuis, het aanleggen van bruggen en wegen, de aanschaf van brandweerapparatuur, het uitvoeren van onderzoek, het schrijven van een Nederlandse folder, het trainen van de schrijfvaardigheid van de ambtenaren of het verzekeren van de Noord-Zuidlijn, het draait alleen om het bedrag. En daarbij hangen de drempelbedragen af van wie de opdrachtgever is.

1. Als de centrale overheid opdrachtgever is, is Europese aanbesteding al verplicht vanaf € 125.000,- exclusief btw.⁴
2. Als de decentrale overheid (gemeente, provincie, waterschap) opdrachtgever is, is Europese aanbesteding verplicht vanaf € 193.000,- exclusief btw.⁴
3. Als een speciale sector (water- en energievoorziening, vervoer en postdienst) opdrachtgever is, is Europese aanbesteding verplicht vanaf € 387.000,- exclusief btw.⁴
4. Als een publiekrechtelijke instelling (Universiteit, ZBO) opdrachtgever is, is Europese aanbesteding verplicht vanaf € 193.000,- exclusief btw.⁴

Hoe moet je Europees aanbesteden?

Het voert te ver om hier uitgebreid op dit onderwerp in te gaan, maar in het kort komt het op het volgende aan. Inmiddels lijkt wel vast te staan dat verzekeringscontracten – op een enkele uitzondering na – steeds via de openbare procedure of de niet openbare procedure moeten verlopen. Er is geen geldige rechtvaardiging om de aanbesteding via de soms nog steeds toegepaste onderhandelingsprocedure te laten verlopen. Hierdoor verandert ook de rol van de makelaar. Vroeger voerde de makelaar onderhandelingen met verzekeraars. Nu worden de aandelen op een polis gegund op basis van een tevooren vaststaande methode. Van gemeenten wordt steeds meer verlangd dat zij ook regie houden op de werkzaamheden van de makelaar.

Gemeentes kunnen scherper toezien op het proces rond de aanbesteding als zij de inschrijvingen op hun kantoor laten binnenkomen, zodat daar de enveloppen geopend worden. Het toewijzen van de verschillende aandelen kan dan in gezamenlijk overleg met de makelaar geschieden. De makelaar is de adviseur van de verzekeringnemer en over de wijze waarop hij met aanbiedingen uit de co-assurantie moet omgaan zijn de zogenaamde BIPAR high-level grondbeginselen van kracht. Deze spelregels zijn door de BIPAR (Dit is de Europese federatie van verzekeringsbemiddelaars) opgesteld. De spelregels geven aan waarover de makelaar moet adviseren en hoe de verzekering bij meerdere verzekeraars geplaatst moet worden. Dit onderwerp komt verder nog aan de orde in hoofdstuk 7 CAR-verzekering, waar het gaat over leidende verzekeraars en volgzekerders.

⁴ Deze bedragen zijn van 2011 – ze worden elke twee jaar bijgesteld

Wat is verzekeren nou eigenlijk?

Op feestjes en partijen wordt er heel wat over gesproken. Als men er weet van krijgt dat je ‘in de verzekeringen zit’ loop je de kans allerlei wilde verhalen over je heen te krijgen. Over de beruchte kleine lettertjes, over dat ‘ze’ nooit uitkeren, dat soort verhalen. Gelukkig zit je als verzekeringsambtenaar aan de inkoopkant. Maar wat is verzekeren nou eigenlijk?

In juridische zin

Eerst hebben we het over de juridische betekenis, straks over de economische. In juridische zin is een verzekering niet meer en niet minder dan een (kans)overeenkomst. In boek 7, titel 17 van het Burgerlijk Wetboek staat onder artikel 925:1 BW de wettelijke definitie. “Een verzekering is een overeenkomst waarbij de ene partij, de verzekeraar, zich tegen het genot van premie jegens haar wederpartij, de verzekeringnemer, verbindt tot het doen van een of meer uitkeringen, en er bij het sluiten der overeenkomst voor partijen geen zekerheid bestaat, dat, wanneer of tot welk bedrag enige uitkering moet worden gedaan, of ook hoe lang de overeengekomen premiebetaling zal duren. Zij is hetzij schadeverzekering, hetzij sommenverzekering.”

Het net genoemde boek 7 behandelt het verzekeringsrecht, waarin drie kernpunten het bijzondere karakter van de verzekeringsovereenkomst bepalen:

1. Onzeker voorval

In de definitie staat duidelijk dat bij het sluiten der overeenkomst voor partijen geen zekerheid mag bestaan dat de verzekeraar een uitkering zal moeten doen. Een beetje onzekerheid is dus al voldoende om de overeenkomst een verzekering te laten zijn. Je kunt dus zelfs een al brandend schip nog verzekeren, als het op het moment waarop je dat doet nog onzeker is of het schip met blussen valt te redden.

2. Vertrouwen

De aard van de verzekeringsovereenkomst brengt met zich mee dat de verzekeraar in hoge mate moet vertrouwen op de door verzekerde verschaft informatie. Dit maakt de verzekeraar uiteraard kwetsbaar voor onbetrouwbare informatie.

3. Indemniteit

De overeenkomst mag niet de strekking hebben dat verzekerde door een uitkering na schade in een duidelijk voordeliger positie komt te geraken. Dus: een verzekerde heeft recht op vergoeding van de schade maar niet op meer dan dat. (Uitzondering een polis op basis van getaxeerde waarden, zoals voor een kunstcollectie of bij een brandverzekering. Niet relevant hier, maar we vermelden het voor de volledigheid.)

In economische zin

Verzekeren heeft ook een sociale functie. Het risico dat elk individu in het leven loopt, wordt namelijk financieel gedragen door het collectief. Maar in het zakelijke verkeer is

deze functie eerder een economische te noemen. Het is immers het overnemen van een risico tegen betaling van een geldsom ofwel premie. Een onderneming of een gemeente wil een bepaald risico graag kwijt omdat er een kans is dat dit de gemeente veel geld kost. De verzekeraar verwacht er toch aan te kunnen verdienen omdat hij van verschillende risicolopers (bijvoorbeeld gemeenten) het risico overneemt.

De ervaring heeft hem geleerd dat niet alle gemeenten tegelijk schade zullen lijden en ook hoe hoog de uitkeringen doorgaans zijn. Hoe meer statistische gegevens er zijn over een bepaald soort risico's, hoe beter dit is te calculeren en hoe lager het economisch risico voor de verzekeraar. Bij brandverzekeringen is dat bijvoorbeeld bij uitsteking het geval, die zul je gemakkelijk kunnen afsluiten. In de bouw daarentegen zijn er zulke uiteenlopende projecten, dat ook het bepalen van het risico een complexe kwestie is.

Wat is eigenlijk het risico van onverzekerd risico?⁵

Voor wie van definities houdt: $\text{Risico} = \text{Kans} \times \text{Gevolg}$. (Schade)

06

Om goed te beoordelen of je risico's moet verzekeren, moet je de volgende overwegingen maken, die we zo zullen toelichten. Hoe groot is de Kans op hoe grote Schade?

In een matrix ziet het er zo uit:

GK	GS	GK	KS
KK	KS	KK	GS

*ofwel Grote Kans op 1. Grote Schade of 2. Kleine Schade
Kleine Kans op 3. Grote Schade of 4. Kleine Schade*

1 – GK GS - Een Grote Kans op een Grote Schade

Verzekeren is in beginsel vast wel mogelijk, maar het zou vreemd beleid zijn om grote kansen op grote schade op te lossen door te verzekeren. Als je constateert dat er GK GS is, dan moeten er geheel andere maatregelen getroffen worden. Met risicomangement kun je zowel de kansen als de omvang van de gevolgen bijstellen.

2 – GK KS - Een Grote Kans op een Kleine Schade

In dit geval kun je voor je gemeente geld verdienen door juist niet te verzekeren. Van iedere euro die aan premie wordt betaald is maar zo'n 65% bedoeld om het risico af te dekken. De overige 35% is overheadkosten van de verzekeraar en bedoeld om het kantoor, de herverzekering en ook de tussenpersoon uit te betalen. Als je nu dit type schade – dat zich steeds weer en in ongeveer dezelfde omvang voordoet – toch zou verzekeren, dan ben je dus 35% duurder uit dan wanneer je de schade zelf afwikkelt.

⁵ We hebben deze matrix in hoofdstuk 2 al behandeld, en herhalen hem hier weer.

Durf je dit laatste niet aan omdat je die deskundigheid niet in huis hebt, dan kun je bijvoorbeeld zelf een schade-expert inschakelen, nog altijd goedkoper dan die 35%.

3 – KK GS – Een Kleine Kans op een Grote Schade

Dit is nou het risico dat je bij uitstek verzekert. Door adequaat risicomanagement is het risico gereduceerd tot een kleine kans. De verzekering die je daarna sluit is dan te beschouwen als het sluitstuk van het risicomanagementproces, voor je weet maar nooit.

4 – KK KS – Een Kleine Kans op een Kleine Schade

Kortom, een verwaarloosbaar klein risico dat je dus niet hoeft te verzekeren. Gek genoeg wordt dit soort risico's toch nog vaak verzekerd, bijvoorbeeld een diefstalverzekering voor de ambtsketen van de burgemeester of de radio in de bouwkeet.

De verzekeringsmarkt

De verzekeringsmarkt in Nederland kent verscheidene risicodragers en verschillende distributiesystemen. Onder risicodragers verstaan we alle bedrijven en organisaties die daadwerkelijk risico's verzekeren. Het begrip verzekeraar is daarvoor te eng. We maken onderscheid tussen:

1. Direct writers - die rechtstreeks contact houden met de klant, dus zonder tussenpersoon. Hebben soms een buitendienst, maar meestal gaan de contacten via de telefoon en het internet.
2. Internetverzekeraars - die uitsluitend verzekeren via internet.
3. Loondienstorganisaties - die werken uitsluitend met een buitendienst op de loonlijst.
4. Beursverzekeraars - die verzekeren via de assurantiebeurzen.
5. Gevolmachtigden - assuradeurenbedrijven die een volmacht van verzekeraars hebben.
6. Multichannelingverzekeraars - die werken op verschillende manieren en zo hun omzet langs meerdere kanalen binnenhalen.
7. En tot slot de intermediairverzekeraars, die via tussenpersonen communiceren met de klant.

Een bijzondere positie heeft het Engelse Lloyds, gevormd door een verzameling van privépersonen en tegenwoordig ook van bedrijven, *names* genaamd, die hun vermogen inzetten als risicokapitaal voor verzekeringen. Verschillende *names* vormen een syndicaat dat een deskundig Underwriting Agency zoekt om bij aan te sluiten.

Een intermediair is een tussenpersoon die een verbinding tot stand brengt tussen twee partijen. In de Nederlandse verzekeringswereld zijn dat onafhankelijke tussenpersonen, ze staan dus niet op de loonlijst van de verzekeraar. De tussenpersoon heet in de verzekeringswereld makelaar, als hij de juiste vakopleiding heeft genoten en via een praktijktoets heeft aangetoond de kennis toe te kunnen passen bij grote organisaties.

De verzekeringsbranche valt, zoals alle dienstverlening in de financiële sector, onder de Wet Financieel Toezicht (WFT). Verzekeraars kennen twee toezichthouders: de Nederlandse Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Nagenoeg alle verzekeraars die in Nederland actief zijn, zijn aangesloten bij het Verbond van Verzekeraars, dat de belangen behartigt.

Herverzekeraars

Vormen een bijzondere categorie risicodragers. Elke verzekeraar maakt gebruik van herverzekering om de risico's te spreiden. Omdat er geen toezicht is op herverzekeraars, zoals dat er wel is voor verzekeraars, is de keuze van herverzekering het beste over te laten aan specialisten. Een Europees toezicht op herverzekeraars is overigens in de maak.

Hoe ga je nu de verzekeringsmarkt op?

Als je hebt vastgesteld dat er een KK GS is, een Kleine Kans op een Grote Schade, dan kan het verstandig zijn om de verzekeringsmarkt te benaderen. Zeker als er sprake is van een risico dat de continuïteit van je organisatie in gevaar brengt.

De Nederlandse verzekerings- en co-assurantiemarkt heeft een goede naam opgebouwd, ook bij herverzekeraars, tot in het buitenland aan toe. De Nederlandse markt slaagt er meestal in om te zorgen voor een adequate dekking. En dat terwijl er steeds hoger, risicovoller en complexer wordt gebouwd, met nieuwe bouw- en boortechnieken en met innovatieprojecten in de biomassa-industrie of windmolenparken, om maar een paar voorbeelden te noemen.

De Nederlandse verzekeraars zijn gewend mee te denken over praktische oplossingen. De Verborgene Gebreken Verzekering is daar een voorbeeld van. Ook denken ze mee over de risico's die meer en meer brancheoverschrijdend zijn, zoals brand, transport, milieu en aansprakelijkheid. Ook daarvoor bedenken ze nieuwe verzekeringsproducten.

Nugaat er in de markt van technische verzekeringen gemiddeld zo'n € 250.000.000,- aan premie om per jaar. Het overgrote deel, ongeveer zeventig procent, bestaat uit CAR-verzekeringen, en de overige dertig procent zijn technische verzekeringen als computer-, machinebreuk-, montage- garantie- en verborgengebreekenverzekeringen.

In Nederland bieden een beperkt aantal verzekeraars en enkele direct writers de CAR-verzekering aan. Zij zullen overigens bij grote projecten op de co-assurantiemarkt de risico's spreiden over verschillende verzekeraars. Er zijn dan de maatschappijen die de acceptatie en de schadeafhandeling tot stand brengen (de zogenaamde leidende verzekeraars) en de volgers. Je hebt overigens in het algemeen alleen met de eerste twee (leidende) maatschappijen te maken, niet met de volgers.

Bij kleinere, relatief eenvoudige projecten (met een premie onder de Europese aanbestedingsgrens) kun je een offerte aan je makelaar of aan een direct writer vragen. Een polis voor een klein en relatief eenvoudig project wordt vaak voor honderd procent door één verzekeraar getekend. Bij grotere of complexe projecten kan het verstandig zijn om een onafhankelijke makelaar in te schakelen, die ook een rol kan spelen bij een eventuele Europese aanbesteding.

Hoe beoordelen verzekeraars een CAR- verzekering voor een bouwproject?

Wanneer verzekeraars een aanvraag krijgen voor een CAR-verzekering, zullen zij in eerste instantie zelf de risico's in kaart willen brengen die aan dat bouwproject verbonden zijn. Ze kunnen daarbij gebruikmaken van een risicorapport dat een makelaar heeft opgesteld en soms willen zij nog een aanvullende inspectie. Na die risicobeoordeling geven de verzekeraars aan tegen welke premie en onder welke voorwaarden zij bereid zijn de risico's van de bouwende partijen te verzekeren. Natuurlijk zal de

marktsituatie in verzekeringsland de gretigheid van de verzekeraars om risico's te accepteren beïnvloeden, maar de hoogte van de gevraagde premie en de voorwaarden die in de polis terechtkomen hangen vooral af van de ingeschatte kans op schade. Slechte risico's, bijvoorbeeld een diepe bouwput in een historische binnenstad, kunnen zelfs niet of moeilijk verzekeraar blijken, en schades met een hoge frequentie zullen vaak leiden tot uitsluitingen in de polis, bijvoorbeeld schade door graffiti op betonwerk langs de openbare weg.

Dat betekent dat je als opdrachtgever met een goed onderbouwd bouwproject en volledige transparantie over de risico-overwegingen positieve invloed kunt uitoefenen op de premie en voorwaarden van de CAR-verzekering. Immers, in de regel zal de verzekeraar zijn risico's inschatten op een manier die in grote mate overeenkomt met die van de bouwende partijen.

Hoe meer inzicht in de risico's en in de maatregelen die de bouwende partijen nemen om schades te voorkomen, des te meer zal de verzekeraar bereid zijn de risico-opslag in zijn premie te laten vervallen. Niet voor niets wordt de risicobeoordeling van de verzekeraar zelfs wel eens gebruikt als een second opinion voor de gekozen uitvoeringsmethode. Heeft een ervaren verzekeraar namelijk goed onderbouwde bezwaren tegen een bepaalde aanpak, dan is de kans op schade waarschijnlijk groter dan de bouwende partijen hebben aangenomen.

Maar kijk uit, dat geldt niet per se andersom! De kans dat een verzekeraar wegens schade moet uitkeren, is niet gelijk aan de kans op een of andere vorm van schade op het bouwproject. Immers, niet elke schade is verhaalbaar op de polis. Dit is voor een verzekeraar zo vanzelfsprekend dat hij zich soms niet druk maakt om zaken die juist zeer essentieel kunnen zijn voor de bouwende partijen en voor het slagen van hun project. Ook al vermoedt een verzekeraar dus dat een bepaalde bouwmethode schade zal veroorzaken in de omgeving, dan nog kan hij zonder problemen een CAR-verzekering afgeven, omdat het risico voor de verzekeraar acceptabel is, enerzijds dus omdat niet elke schade onder de CAR valt, anderzijds wegens het eigen risico per gebeurtenis, en tot slot wegens het vertrouwen in de alertheid van de aannemers als er iets misgaat. In de wetenschap dat het werk wordt uitgevoerd met de vinger aan de pols (zettings- en trillingsmetingen) en een alerte buurt snel het werk toch wel tijdig zal laten stilleggen, loopt de verzekeraar een acceptabel risico. De opdrachtgever en de aannemer(s) kunnen evenwel in dat geval geconfronteerd worden met forse tegenvallers die niet zijn verzekerd.

Ter illustratie van dit laatste: als een alerte aannemer na een eerste melding van zettingen aan panden in de omgeving een bouwproject stopt, dan betaalt de verzekeraar vaak alleen voor de eerste (kleine) schade onder aftrek van het eigen risico. De kosten van het uitzoeken van een andere methode van uitvoering, de kosten van stilstand totdat partijen weer door mogen bouwen, al dat soort schadeposten valt niet onder de CAR-polis! Dat kunnen forse tegenvallers zijn. We hebben het al eerder in dit boek geschreven: goed risicomangement betaalt zich altijd terug.

Verzekeraars hanteren bij hun beoordeling van de risico's op schade, en bij de beoordeling of zij tot uitkering overgaan, de volgende voorwaarden:

– **Het onzekerheidsvereiste**

Het mag niet zeker zijn dat iets fout gaat of dat de kans op schade onaanvaardbaar hoog is, zodat het (bijna) zeker is dat schade zal ontstaan.

– **Voldoende belang voor de verzekerde**

Het eigen risico moet voldoende hoog zijn om de verzekerde te motiveren tot risicomijdend gedrag. Hierbij telt naast het eigen risico op de polis ook allerlei onverzekerde schade mee, zoals kosten door vertraging en reputatieverlies.

– **Niet het normale ondernemersrisico overnemen**

Men kan beter zelf bepaalde risico's dragen dan financiering via de verzekeringsindustrie omdat dat uiteindelijk duurder is (denk aan graffitischade of regenschade aan onbeschermde bouwmaterialen). Verzekeraars zullen die kosten immers gewoon in hun premie doorberekenen met daarbovenop een toeslag voor kosten. Ondernemers kunnen die zaken goedkoper en beter oplossen dan via de omweg van een verzekering.

– **Niet ten nadele van verzekeraar kiezen voor slechte alternatieven**

De verzekeraar wil niet dat de verzekerde bewust kiest voor slecht werk of hoge risico's in de wetenschap dat niet hij maar de verzekeraar opdraait voor de schade.

– **Geen dekking voor verbeteringen – het indemniteitsprincipe**

Het is niet de bedoeling dat de verzekerde na een schade-uitkering in een betere positie komt te verkeren dan voor de schade.

– **De schade moet de normale loop der gebeurtenissen overstijgen**

Als onder normale omstandigheden bepaalde gebeurtenissen altijd optreden, dan zal er niet uitgekeerd worden, denk aan het wegspoelen van zand uit een onbeschermde talud tijdens weersomstandigheden die voor de tijd van het jaar normaal zijn. De Engelsen noemen dit *normal wear and tear*.

– **Risicospreiding van de schade moet mogelijk zijn**

Als verzekeraars de schadeomvang niet kunnen opvangen door eigen reserves, of niet door co-assurantie en herverzekering voldoende kunnen spreiden, zullen zij niet bereid zijn (en trouwens ook niet mogen van de toezichthoudende Nederlandse Bank) die risico's in hun boeken te nemen. Daarnaast wil de verzekeringsindustrie altijd de schadelast terugbetaald zien uit de inleg van alle premies. Is dat niet mogelijk dan worden die risico's niet of moeilijk verzekeraar.

– **Schaderegeling moet mogelijk zijn**

Als de omvang van een schade niet of moeilijk kan worden vastgesteld door een onafhankelijke deskundige, dan kunnen verzekeraars moeilijk beoordelen wat zij moeten uitkeren. Zo kan het voorkomen dat een leverancier van geavanceerde apparatuur beweert dat iets niet gerepareerd kan worden, terwijl dat standpunt niet kan worden geverifieerd door experts. Dit kan invloed hebben op acceptatie, premie en voorwaarden.

Al deze zaken zitten in het achterhoofd van de verzekeraar die de risico's van een bouwproject beoordeelt. Op basis van kennis en ervaring probeert hij de risico's te analyseren en hij zoekt daarbij naar potentiële schadeoorzaken en vooral naar de maatregelen die al zijn en nog zullen worden genomen om schaden te voorkomen. Hier vind je de risico's die de verzekeraar de revue laat passeren.

Constructieve risico's

- inadequate planning (grote tijdsdruk leidt snel tot vergissingen en weinig evaluatie tussendoor)
- ontwerpfouten (nieuwe technieken en materiaaltoepassingen, prototypen en bijzondere ontwerpen gaan vaak gepaard met schades)
- constructie-/materiaalfouten (besparingen en moeilijke maatvoering zijn vaak oorzaak van schade)

Locatiegebonden risico's

- bereikbaarheid (denk aan brandweer bij hoogbouw of midden in het centrum van een drukke stad)
- klimaat (storm en overstroming kunnen bij werk buiten of op gevoelige locaties grote schades opleveren)
- bodem/geologie (aardbeving, oude mijnen en gasvelden, slechte grond, hoog grondwater en wateroverspanning in de grond)

Uitvoeringsrisico's

- slecht of onervaren personeel (wat is schadestatistiek van de betrokken bedrijven?)
- slecht of onervaren management en onvoldoende toezicht (welke referentieprojecten hebben de betrokken bedrijven gerealiseerd?)
- slordigheid en nalatigheid (ook routine leidt tot blindheid voor risico's)
- kwaliteit toeleveranciers en onderaannemers (toename van aantal partijen leidt vaak tot onduidelijke verantwoordelijkheden en verschuiven van risico's zonder ze weg te nemen)
- diefstal, vandalisme en brandstichting (de focus ligt vaak op het werk en niet op bescherming tegen kwaadwillenden)
- andere van buiten komende onheilen en falen van hulpmaterialen en werkmateriaal (aanrijding/-varing en omvallen van kranen en dergelijke)⁶

Markt- en winst risico's

- kostenoverschrijding (leidt tot ver doorgevoerde bezuinigingen die schadegevoelig kunnen zijn)
- uitval bij toeleveranciers (leidt tot tijdsdruk op het werk en toenemende kans op schade)
- veranderde vraag/aanbod (bij verzekering van bedrijfsschade van belang)⁶
- valutarisico (buitenlandse leveranties kunnen ineens enorm veel duurder worden)⁶
- rentewijzigingen⁶

⁶ Deze risico's spelen in Nederland een minder belangrijke rol of zijn op een CAR-polis doorgaans niet verzekerd. Let wel, als schade door te late oplevering is meeverzekerd, dan is een aantal aan bedrijfsschade gerelateerde risico's natuurlijk wel weer van belang.

Politieke risico's

- oorlog, terrorisme, staking⁶
- overheidsmaatregelen⁶
- wetswijzigingen⁶
- nationalisaties⁶
- verkrijgen van vergunningen⁶

Financiële risico's

- insolventie opdrachtnemers (kan stilstand van het project opleveren met kans op extra schade)
- financieringsproblemen (kan stilstand van de bouw opleveren)⁶

Het mag duidelijk zijn dat vaak niet al deze punten uitgebreid aan de orde kunnen komen, maar ze spelen bewust of onbewust wel degelijk een rol in de risicoperceptie van de verzekeraar. Bij goed risicomangement worden alle risico's geëvalueerd en daar waar het zinnig is worden maatregelen genomen. De beheersing van bepaalde risico's kan soms beter worden geregeld door het afsluiten van een goede verzekering. Helderheid over welke risico's moeten worden verzekerd is daarbij cruciaal voor zowel de verzekerde als de verzekeraar.

⁶Deze risico's spelen in Nederland een minder belangrijke rol of zijn op een CAR-polis doorgaans niet verzekerd. Let wel, als schade door te late oplevering is meeverzekerd, dan is een aantal aan bedrijfs-schade gerelateerde risico's natuurlijk wel weer van belang.

De CAR-verzekering

7.1 Algemeen

Als er besloten is om te gaan bouwen, moeten alle bij de bouw betrokken partijen zich realiseren dat zij het risico lopen op financieel nadeel als gevolg van schade aan het werk of van de uitvoering van het werk. De aard, soort, omvang en de omgeving van een project bepalen de risico's. Het is belangrijk om die allemaal in kaart te brengen en uit te zoeken of het mogelijk is de risico's beheersbaar te maken.

Een van de maatregelen om het risico te beheersen is het afsluiten van een verzekering, en wel een Constructie All Risksverzekering, verder CAR-verzekering. In dit hoofdstuk bespreken we alle ins en outs van deze verzekering en ook waarom en wanneer je die het best kunt sluiten. Realiseer je echter bij het lezen van dit boek dat polissen afwijkende regelingen kunnen hebben. In dit boek worden de regelingen weergegeven die het meest voorkomen.

Het bijzondere van de CAR-verzekering

Een CAR-verzekering onderscheidt zich van alle andere verzekeringsvormen doordat het een projectverzekering is. De CAR-verzekering dekt namelijk de financiële gevolgen van de risico's van de bij de bouw betrokken partijen gedurende het gehele bouwproject, maar is ook strikt tot dat project beperkt. Deze verzekering is geschikt voor echt alle soorten bouwprojecten, of het nou nieuwbouw is, of verbouw, onderhoud, revisie, aanbouw of uitbreiding, of civiele, elektrotechnische en werktuigbouwkundige werken.

All Risks

De naam All Risks doet vermoeden dat alles gedekt is, maar dat is niet zo. All Risks betekent in verzekeringsterminologie: gedekt, tenzij met name uitgesloten in de polis. Let wel: sowieso uitgesloten blijft natuurlijk ontstane schade als gevolg van opzet of bewuste roekeloosheid, dat bepaalt de wet!

Het verzopen talud

In een talud waren buispalen geheid. De grond rondom deze buispalen moest worden verdicht door middel van inwateren. Hiervoor was een tractor met een met water gevulde giertank gebruikt. Door een gebrekkige, ongecontroleerde manier van inwateren, gleed het talud af en raakten diverse kabels en leidingen die erin lagen beschadigd. In deze zaak beriepen CAR-verzekeraars zich op de uitsluiting voor schade veroorzaakt met een motorrijtuig. De schade is uiteindelijk via de werkmaterieelverzekering van de onderaannemer afgewikkeld.

Er zijn diverse onderdelen verzekerd. Deze diverse onderdelen geven soms aanleiding tot problemen. Een schade kan namelijk op meerdere verzekeringen gedekt zijn, bijvoorbeeld een brand-, een transport- of een aansprakelijkheidsverzekering. In dergelijke gevallen is er sprake van samenloop. Welke verzekering uiteindelijk voorgaat is afhankelijk van de voorwaarden van de diverse verzekeringen. Verzekeraars hanteren in het algemeen dat de bijzondere verzekering voorgaat. Als bouwmaterialen tijdens het transport bijvoorbeeld beschadigd raken, zal de transportverzekering dekking bieden voor de schade die hieruit voortvloeit ook al geldt er een (secundaire) dekking op de CAR-verzekering. Samenloop komt ook veel voor bij de CAR- versus de aansprakelijkheidsverzekering (zie hoofdstuk 7.2).

De CAR-verzekering kent drie vormen: aflopend, doorlopend en een tussenvorm. Ten eerste de *aflopende* CAR-verzekering, bedoeld voor op zichzelf staande projecten en de vaak grotere en gecompliceerde werken. Deze vorm sluit je per bouwwerk en heeft uitsluitend op dat bouwwerk betrekking.

Daarnaast is er de *doorlopende* CAR-verzekering waarmee je alle uit te voeren bouwwerken kunt verzekeren, automatisch of na melding. Deze vorm heeft de voorkeur bij terugkerende werkzaamheden zoals onderhoud van wegen, viaducten, bruggen maar ook rioleringswerken. Het voordeel van de doorlopende CAR-verzekering is dat je niet steeds een offerte hoeft aan te vragen. Een nadeel is dat je in sommige gevallen ook premie betaalt over risico's die elders al verzekerd zijn. De polis wordt gesloten op basis van de bouwomzet per dienst(en) of het gehele gemeentelijke investeringsprogramma. Er wordt ieder jaar een voorschotpremie betaald en aan het einde van het jaar wordt er naverrekend.

Een *tussenvorm* van de aflopende en de doorlopende CAR-polis is de doorlopende CAR-polis op *declaratiebasis*. De werken die je meldt (declareert) bij de verzekeraar zijn verzekerd op voorwaarden die nader bepaald kunnen worden en je betaalt een premie die nog nader vastgesteld moet worden. Je kiest voor deze vorm op declaratiebasis als vóór het afsluiten van de CAR-verzekering niet vaststaat wanneer en welke werken er uitgevoerd gaan worden. Het maakt niet uit hoe groot, gecompliceerd of eenvoudig die werken zijn. De basisvorm van de verzekering staat vast en ook de verzekeraars die betrokken zijn op de polis.

De doorlopende CAR-verzekering en de declaratiepolis worden afgesloten voor een bepaalde periode. In de algemene voorwaarden staat vaak vermeld dat bij afloop van de bepaalde periode de polis automatisch met eenzelfde periode verlengd wordt. Het is mogelijk dat verzekeraar(s) aan het einde van de eerste periode de polis opzeggen, bijvoorbeeld in verband met een slecht schadeverloop of omdat de resultaten van de verzekeraar niet goed zijn. Het wil niet zeggen dat de verzekeraar(s) helemaal geen dekking meer willen verlenen, vaak willen ze dit wel maar dan op basis van een hogere premie of op andere voorwaarden. Een overleg tussen de verzekerde, de make-laar en verzekeraar(s) vindt dan plaats.

De premie en de eindafrekening bij een aflopende CAR-verzekering

De afgesproken premie is een voorlopige, berekend over de voorlopig verzekerde som. Pas als aan het einde van het bouwproject de definitieve eindwaarde bekend is, kan de premie exact uitgerekend worden en vindt er een eindafrekening plaats.

In de algemene voorwaarden van de polis staat op welke manier de eindafrekening geregeld is. In veel voorwaarden staat dat als de definitieve eindwaarde meer is

dan 130% van de voorlopig verzekerde som, verzekeraars het recht hebben de premie zelfs te verhogen. Als de definitieve eindwaarde tussen de 100 en 130% is van de voorlopig verzekerde som, moet de verzekerde over het meerdere procentueel bijbetalen. En als de definitieve eindwaarde minder is dan 100% van de voorlopig verzekerde som, zullen verzekeraars de te veel betaalde premie terugbetalen, met inachtneming van een minimumpremie.

Het is overigens mogelijk om via een bijzondere voorwaarde op de polis (clausule) een vaste premie per project (zonder naverrekening) af te spreken met verzekeraars, bijvoorbeeld bij projecten waarvan duidelijk is dat er bijna geen verrekening hoeft plaats te vinden. Je kunt ook overeenkomen de premie vast te stellen en ineens af te betalen. Bij een klein project kan dit handig zijn, omdat je dan geen administratieve rompslomp achteraf hebt.

De premie en de eindafrekening bij een doorlopende CAR-verzekering

Zo'n verzekering sluit je voor een bepaalde periode waarin dan alle projecten automatisch verzekerd zijn. De premie kan worden vastgesteld als een door één premie, wat wil zeggen een verzekering van diverse bouwprojecten tegen eenzelfde premie-promillage. Maar je kunt ook kiezen voor premiedifferentiaties voor bijvoorbeeld woningbouw, utiliteitsbouw en natte bouw zoals kades en bruggen.

07

De polis

Als er overeenstemming is tussen de verzekerde en de verzekeraar(s), maakt de verzekeraar, of als je met een makelaar werkt de makelaar, de polis op en stuurt die, ondertekend en wel, tezamen met de daarbij behorende algemene en bijzondere voorwaarden naar de verzekeringnemer. Als de opdrachtgever de verzekering sluit, vraagt de aannemer vaak om een kopie van de polis en de voorwaarden. Daarvoor gebruik je een zogenoemd aannemersexemplaar, een versie van de polis waar je bepaalde gegevens (zoals de premie) uit weglaat die voor de verzekeringnemer wel relevant zijn maar voor de aannemer niet. In paragraaf 43B lid 2 van de UAV wordt ook gesproken over het 'aan het bestek hechten' van de condities en voorwaarden van door de opdrachtgever gesloten verzekeringen.

Er kan natuurlijk van worden afgeweken en dat gebeurt ook op grote schaal. Maar in die situaties dat er een doorlopende polis is en de voorwaarden al bij de aanbesteding vaststaan, is er geen bezwaar om de polis aan het bestek te hechten. Dit komt de duidelijkheid over wat er reeds gedekt is alleen maar ten goede. In andere situaties kan het ook, maar dan moet wel duidelijk worden vermeld dat het om een conceptpolis gaat en dat voorwaarden en condities nog kunnen wijzigen nadat de aanbesteding heeft plaatsgevonden. Bij een afwijking in het bestek zorg je ervoor dat de conceptpolis aangepast wordt, omdat er anders verschillen ontstaan tussen de bepalingen in het bestek en de dekking op de polis.

Risicoverzwinging

In artikel 7:928 BW staat dat de verzekeringnemer verplicht is voor het sluiten van de overeenkomst aan de verzekeraar alle feiten mee te delen die hij kent of behoort te kennen, en waarvan, naar hij weet of behoort te begrijpen, de beslissing van de verzekeraar of, en zo ja, op welke voorwaarden, hij de verzekering zal willen sluiten, afhangt of kan afhangen.

Veel CAR-polissen kennen een bepaling in de algemene voorwaarden met betrekking tot risicoverzwaarig, met als sanctie een verval van recht op uitkering als de verzekerde niet aan de in de polis gestelde verplichtingen voldoet. Vaak staat daarin dat verzekerde verplicht is verzekeraars onmiddellijk in kennis te stellen van enige wijziging in de bouwaard, inrichting of constructie van de verzekerde interessen, alsook van enige wijziging in de aard van de te verrichten werkzaamheden, als de wijziging een wezenlijke verandering van het risico inhoudt. Als er sprake is van een wezenlijke risicowijziging dan kan daaruit voortvloeien dat het bouwproject stilgelegd moet worden totdat er weer polisdekking is. De verzekeraar heeft het recht om de premie en/of condities te herzien. Bij grote projecten spelen de door verzekeraars aangewezen deskundigen hier soms een belangrijke rol in.

Wie sluit de CAR-verzekering?

Voordelen als de opdrachtgever de CAR-verzekering sluit

Zowel de aannemer als de opdrachtgever kan de CAR-verzekering sluiten. Wij geven er over het algemeen de voorkeur aan dat de gemeente, de provincie of het waterschap als opdrachtgever de CAR-verzekering sluit, en wel om de volgende redenen:

07

Aanbesteding

- Door middel van de aanbesteding kun je als opdrachtgever het beste uit de markt halen.

Beste overzicht op het bouwproject

- De opdrachtgever heeft in het algemeen het beste overzicht over het werk, de betrokkenen bij de bouw en de contractuele relaties tussen de betrokkenen, zeker als er met meerdere neven- of onderaannemers wordt gewerkt.
- De inbreng van de opdrachtgever bij het sluiten van de CAR-polis is groot. De werkzaamheden rondom het sluiten van een CAR-polis vereisen de nodige aandacht en inbreng van de opdrachtgever. De opdrachtgever zal tijdig stukken moeten leveren en is ook verantwoordelijk voor de volledigheid daarvan. De opdrachtgever moet vragen van verzekeraars beantwoorden en indien van toepassing krijgt de opdrachtgever te maken met een Europese aanbesteding van de polis. Als de polis omissies kent, is dit de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever.

Daardoor geen gaten in de dekking

- De opdrachtgever sluit de verzekering voor het bedrag van de totale aanneemsom van alle betrokkenen en heeft directe controle op de omvang en kwaliteit van de dekking. Zo voorkom je dat er gaten vallen in de dekking, wat wel het geval kan zijn als de (onder)aannemers ieder hun eigen verzekering afsluiten.

En grote invloed op de voorwaarden

- De bijzondere voorwaarden die van toepassing zijn op de verzekering kun je als opdrachtgever zelf overeenkomen met verzekeraars. Je bent hierin niet afhankelijk van de aannemer.

En geen doorberekening van kosten door de aannemer

- Als de aannemer de polis sluit, worden de premie, btw, winst en de kostenopslag doorberekend aan de opdrachtgever.

En goede aansluiting op andere verzekeringen

- De opdrachtgever zorgt ervoor dat de polis goed aansluit op de bestaande verzekeringen, zoals de aansprakelijkheids- en brandverzekering.

En grotere garantie op verzekering

- Als de aannemer failliet gaat, loopt de opdrachtgever niet het risico dat er geen verzekering is, omdat de premie niet betaald is. (Denk bij faillissement van de aannemer ook aan eventuele schadeleningen die in de failliete boedel van de aannemer kunnen vallen, waardoor een schade niet meer gerepareerd wordt.)

En geen risico op opzegging of veranderende condities

- Als de CAR-verzekering door de aannemers is gesloten, vaak op doorlopende basis, kan die verzekering door marktomstandigheden of door een negatief schadeverloop van de betrokken aannemer, opgezegd worden door verzekeraars. De nieuwe verzekering van de aannemer zal dan op andere condities gesloten worden. Als het bouwproject meerdere jaren beslaat, kan de wijziging van condities direct invloed hebben op de dekking van de bouwrisico's van het betreffende bouwproject.

En je hebt het grootste financiële belang – grip op kosten van de verzekering

- Als de opdrachtgever meerdere bouwprojecten heeft, kan het een voordeel zijn om zelf een verzekering te sluiten omdat de verzekeraar een groter belang heeft bij het handhaven van de relatie met de verzekerde. Dit kan van invloed zijn op de premie en de voorwaarden. De opdrachtgever is tijdens de hele bouwperiode bij het werk betrokken en de financiële belangen van de opdrachtgever zijn groot en kunnen zelfs groter worden naarmate het bouwproces vordert. Gedurende de bouw kunnen er bijvoorbeeld termijnbetalingen aan de aannemer plaatsvinden. Uit het feit dat de opdrachtgever de CAR-polis sluit, mag echter niet worden geconcludeerd, dat dan ook het risico voor schade bij de opdrachtgever ligt. Het bestek en de UAV en eventuele overige regelgeving blijven daarin bepalend.

Tot slot: controle op afhandeling van schade

- In geval van schade worden de schadeleningen uitbetaald aan de opdrachtgever, die hierdoor controle heeft over de reparatie- en schadeafwikkeling. De ervaring leert dat het soms makkelijker is een schade te regelen met een opdrachtgeverspolis dan via een aannemerspolis. Wellicht wordt dit mede veroorzaakt door de commerciële band tussen de opdrachtgever en verzekeraars.

En duidelijkheid over aansprakelijkheid

- De overheid wordt door derden vaak als eerste aansprakelijk gesteld bij schade. Op grond van wettelijke bepalingen is het soms niet zonder meer mogelijk de verantwoordelijkheid en/of aansprakelijkheid af te wenden op de aannemer, ook al heeft die de schade veroorzaakt (zie hoofdstuk 4).

Let op

Houd er rekening mee dat de aannemer kosten zal doorberekenen in verband met het eigen risico dat volgens het bestek bij die partij kan komen te liggen die verantwoordelijk is. Maar denk ook aan de doorberekening van andere verzekeringspremies zoals de Aansprakelijkheids-, Ongevallen-, en Werkmaterieelverzekering.

Voordelen als de aannemer de CAR-verzekering sluit

In de volgende gevallen kan dat toch de voorkeur hebben:

- Als het risicoprofiel van een werk vrijwel alleen of uitsluitend op het gebied van de uitvoering ligt. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de verzekering ligt dan bij de partij die ook feitelijk het te verzekeren risico loopt. Als je als opdrachtgever dan toch een CAR-polis sluit, verzeker je in feite het aannemersrisico. Denk hierbij ook aan een turnkeyproject.
- Als de aannemer het werk voordeliger kan verzekeren. Je moet echter wel bedenken dat de aannemer de verzekeringskosten doorberekent in de aanneemsom, verhoogd met winst, een kostenopslag en btw.

Kijk uit

07

Als de aannemer op basis van het bestek of de aanneemovereenkomst de contractuele verplichting heeft een CAR-verzekering te sluiten, dan heeft hij doorgaans ook de verplichting de CAR-polis aan te bieden aan de opdrachtgever, zodat je geïnformeerd bent en in staat bent een controle uit te voeren. Je hebt dan de lastige klus om de (diverse) polissen inhoudelijk te beoordelen op de juiste dekking voor het bouwproject. Vraag in ieder geval altijd om een kopie van de polis en de algemene en bijzondere voorwaarden die daarop van toepassing zijn, om te kunnen vaststellen of de risico's goed afgedekt zijn.

Meeverzekerde partijen

Als in de CAR-polis staat dat de opdrachtgever en/of aanbesteder van het verzekerde werk de verzekerde is, geeft de verzekering ook dekking aan de (hoofd)aannemer(s), en andersom. De partijen die je als meeverzekerde in de polis kunt opnemen zijn:

- de bouwdirectie
- de architecten
- de onderaannemer(s)
- de constructeurs
- de installateurs
- de adviseurs
- en de leveranciers en hun ondergeschikten of hun vertegenwoordigers als en voor zover een verzekerde voor hen aansprakelijk is. Leveranciers worden meeverzekerd als zij werkzaamheden verrichten aan het verzekerde werk op de bouwplaats. Daarnaast kunnen binnen de begrenzing van de dekkingomschrijving worden meeverzekerd de bestuursorganen van de overheid, de commissies, diensten, bedrijven, scholen, instellingen, stagiaires en vrijwilligers als en voor zover een van de genoemde verzekerden voor hen aansprakelijk is.

Een algemeen uitgangspunt van de CAR-verzekering is overigens dat verzekeraars geen regres nemen op onder de polis verzekerde partijen - wat de polis een primair karakter geeft - tenzij er sprake is van opzet, al dan niet bewuste roekeloosheid of geschied is met uitdrukkelijk goedvinden van verzekerde partijen. Onder opzet door een of meer van de verzekerde partijen wordt niet verstaan opzet door personeel van verzekerden, al dan niet leidinggevend of toezichhoudend.

De verzekeringsparagraaf en de CAR-verzekering

In de bouwovereenkomst of in het bestek kun je als opdrachtgever je voorkeur aangeven voor het sluiten van de CAR-verzekering. De besteksvoorwaarden en de CAR-verzekering moet je goed op elkaar afstemmen, zodat er geen discussie over schade kan ontstaan met de aannemer. Deze zogeheten verzekeringsparagraaf in de bouwovereenkomst of in het bestek is echter geen standaardtekst. Er zijn wel standaardparagrafen, maar alle partijen kunnen paragrafen toevoegen of juist weglaten. Ook voor ons is het in dit handboek niet mogelijk om precies en tot in detail aan te geven of voor te schrijven waaraan de dekking moet voldoen. Wel hebben we wat voorbeelden van besteksteksten opgenomen (zie bijlagen 4 en 5).

We moeten erop wijzen dat het van het grootste belang is dat de tekst van de verzekeringsparagraaf volledig is, helder en eenduidig, dus niet op diverse manieren uitgelegd kan worden. En als de verzekeringsparagraaf in het bestek en de dekking van de CAR-verzekering niet op elkaar aansluiten of verschillende schadebedragen bevatten, kan het bij schade leiden tot onverwachte kostenposten. Denk bijvoorbeeld aan de gemaximeerde vergoedingen bij schade. Ook komt het voor dat de verzekerde bedragen per sectie afwijken van de bedragen genoemd in het bestek, of dat de bouw- en/of onderhoudstermijnen afwijken. En als je niet volledig bent, bijvoorbeeld aannemersmaterieel vergeet op te nemen, dan loop je ook forse risico's. Kortom, als je niet zorgt voor een goede afstemming tussen de bedragen genoemd in het bestek en de bedragen die opgenomen worden in de polis, draai je uiteindelijk voor het verschil op. Als de opdrachtgever bijvoorbeeld een hoger eigen risico in de CAR-polis opneemt dan in het bestek staat, draait hij als opdrachtgever uiteindelijk op voor het verschil in de bedragen.

Het offertetraject

Bij kleine bouwprojecten kun je het risico direct onderbrengen bij sommige verzekeraars, maar bouwprojecten van enige omvang lopen vaak via een makelaar. Die makelaar zal offertes opvragen bij verschillende verzekeraars. Daarvoor heeft hij nodig de (voorlopige) bouwsom bestaande uit:

- de aanneemsommen – een *split up* van de geraamde bouwsom
- de waarde van de werken die buiten het bestek vallen maar die wel deel uitmaken van het werk
- de ter beschikking gestelde materialen van de opdrachtgever
- de honoraria en kosten van adviseurs en architecten
- het bouwcontract of het bestek
- de bouwtekeningen
- de planning
- het funderings- of bemalingsadvies
- de risico-inventarisatie
- het grondonderzoek

Voor een adequate offerte kun je het aanvraagformulier gebruiken (zie bijlage VI).

De verzekeraars sturen hun offertes naar de makelaar, en die zal jou adviseren met welke verzekeraar je het best in zee kunt gaan omdat die offerte het best aansluit bij je wensen en verwachtingen. De makelaar bemiddelt vervolgens tussen jou en de verzekeraar(s) over de specifieke dekking en de condities, en zorgt voor het vastleggen in een polis.

Bij een omvangrijk project krijg je trouwens vaak ook te maken met meer dan één verzekeraar - ter spreiding van het risico - en met de verplichting Europees aan te besteden (zie hoofdstuk 5). Het is belangrijk te vermelden dat de verzekerde niet alleen een zogenaamde 'brengplicht' heeft met betrekking tot het verschaffen van informatie aan de verzekeraar, maar dat de verzekeraar net zo goed een 'haalplicht' heeft. Dit betekent dat de verzekeraar bij eventuele vragen over het project nadere informatie moet inwinnen.

Toetsen, toetsen en nog eens toetsen

De door verzekeraars voorgestelde dekking moet je natuurlijk eerst toetsen aan de bestekparagraaf of aannemingsovereenkomst en aan de risico's, aard en omvang van het project. Dat is zeker zo als je een doorlopende CAR-verzekering wilt sluiten, omdat de verzekerde bedragen en eigen risico's vast in de polis staan. En als het werk ook een bodem- of grondwatersanering inhoudt, moet je vaak een aparte verzekering sluiten (zie hoofdstuk 10). Om te beoordelen of de verzekeringsdekking aansluit op de verzekeringsparagraaf in het bestek kun je de checklist (bijlage VII) gebruiken.

07

Neem de projectomschrijving op in de polis

In opdrachtgeverspolissen staan vaak korte projectomschrijvingen, maar je hebt ook polissen met alleen het besteknummer. Dit laatste is ongewenst, omdat het verzekerde werk dan is beperkt tot de bestekswerken en eventuele andere activiteiten dan mogelijk buiten de dekking vallen. Ons advies is om het verzekerde werk zo ruim mogelijk te omschrijven.

Eigen risico

Ook het eigen risico behoeft een nadere toelichting. Het eigen risico kan variëren per polis of per type schade. Je kunt als verzekeringnemer meestal zelf bepalen hoe hoog je eigen risico is. De verzekeraar kan op basis van het schadeverloop de eigenrisicobedragen bij bepaalde schades hoger maken zoals bij diefstal, vandalisme- en stormschades, en schades aan kabels en leidingen. Het is ook mogelijk het eigen risico op te nemen in procenten van het schadebedrag zoals bij boringen voor het maken van leidingen die tijdens het werk uitgevoerd moeten worden.

Wie het eigen risico op zich neemt, de opdrachtgever of de aannemer, dat hangt af van de overeenkomst. Als het voor rekening van de aannemer is, houd er dan rekening mee dat die aannemer dit in zijn prijs heeft opgenomen, en dat je als opdrachtgever dus betaalt voor iets dat misschien niet nodig is; als dat niet ongewenst is!

Eigen opgang

Tijdens rioleringswerkzaamheden ontstond er schade aan twee naast elkaar gelegen panden met de huisnummers 90-94 en 96-100. Omdat de polis een eigen risico kende 'per pand per huisnummer', wilden de verzekeraars in eerste instantie acht keer het eigen risico in rekening brengen, in plaats van twee keer. Omdat het om twee panden ging met een enkele opgang, en de nummering alleen te maken had met de verschillende bedrijven die in elk pand gevestigd waren, waren verzekeraars bereid om de schade te betalen, uit coulance dus.

Leidende verzekeraar of volgverzekeraar(s)

De coassurantiemarkt werkt volgens de high-level grondbeginselen van de BIPAR (de Europese federatie van verzekeringsbemiddelaars). Deze worden onderschreven door de VNAB (Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs). Het doel van deze principes is het ondersteunen van de verzekeringsmarkt waarin de aspirant-verzekerde kan kiezen en op basis van de beste voorwaarden kan inkopen.

We hebben het net gehad over meer dan een verzekeraar. Als een risico in de coassurantiemarkt wordt gesloten, wil dat zeggen dat meerdere verzekeraars tegelijkertijd, ieder voor hun eigen aandeel, het risico tegen hetzelfde gevaar hebben verzekerd op een polis. Maar als verzekerde heb je op een beurspolis vaak alleen te maken met de eerste verzekeraar met wie de makelaar de onderhandelingen begon, de eerstgenoemde op de polis, en we noemen deze verzekeraar de leidende verzekeraar.

Vaak is het in de voorwaarden zo geregeld dat de overige verzekeraars de leidende verzekeraar volgen in zijn beslissing. Bijvoorbeeld bij de afhandeling van schades, het inschakelen van een expert, kosten die gemaakt moeten worden voor onderzoek, maar vooral bij de vraag of er verzekeringsdekking is.

Alle verzekeraars op de polis moeten echter op de hoogte worden gebracht bij verhoging van de verzekerde bedragen in de polis en in geval van coulance (onverplichte) betalingen bij schade. Verhoging van verzekerde bedragen kan moeilijkheden veroorzaken bij de volgverzekeraars omdat bijvoorbeeld de verzekeraars dit niet mogen van de herverzekeraars. Coulance is onverplicht. Strikt genomen zou er volgens verzekeraars niet uitbetaald hoeven te worden.

Als er tijdens het bouwproces overleg gepleegd moet worden over de verzekering, omdat er wezenlijke wijzigingen in de werkzaamheden plaatsvinden, dan is het ook aan te raden om alle verzekeraars in te lichten.

De verzekerde termijnen

De verzekeringstermijn kun je opsplitsen in drieën:

- *ontwerptermijn*
- *constructie-, ofbouwtermijn*: de periode waarin de bouw plaatsvindt, enentueel met erbij test- en proefbedrijfperiode: de periode waarin proefgedraaid wordt. Deze termijn is met name van belang voor bedrijfstechnische installaties, elektrotechnische en werktuigbouwkundige werken, die in het gebouw verwerkt of geplaatst worden;
- *onderhoudstermijn*: de periode die bedoeld is als ‘ontdekkingstermijn’ van eventuele gebreken waarvan de oorzaak ligt vóór de oplevering van het werk. Het is ook een periode waarin nog kleine werken verricht worden, waarbij het niet nodig is om de oplevering langer uit te stellen.

Voorlopige dekking

Soms is de periode voor de start van de bouw te kort voor het sluiten van een CAR-verzekering, wat immers een nogal complexe materie is. De verzekeraar kan dan het risico voorlopig in dekking nemen zonder dat de definitieve voorwaarden en de premie bekend zijn. Zo ’n voorlopige dekking is niet vrijblijvend, het is zelfs een volwaardige verzekeringsovereenkomst. Als er in die periode schade ontstaat, zal de verzekeraar in beginsel de schade moeten vergoeden. De verzekeraar kan de voorlopige dekking wel beëindigen op grond van gegevens die hij tijdens de duur van de voorlopige dekking krijgt. De verzekeringnemer kan de voorlopige dekking ook beëindigen als de premie en/of voorwaarden niet aansluiten bij de verwachtingen.

Verlenging van de CAR-verzekering

Als het werk nog niet is opgeleverd aan het einde van de bouwtermijn die in de polis staat, dan is het vaak mogelijk de verzekering te verlengen, al kunnen de verzekeraars voor de verlenging nieuwe voorwaarden stellen en de premie verhogen, mits dit redelijk en billijk is. In de algemene voorwaarden staat hoe je bij verlenging te werk moet gaan.

Kijk uit: je kunt in deze fase van het werk te maken krijgen met deelopleveringen. Voor de delen die opgeleverd zijn, kan gelden dat er geen dekking meer is onder Sectie I, maar dat deze overgaan naar Sectie III. Er kunnen delen van het werk in gebruik genomen worden. De risico's van deze delen van het werk kunnen door een brandverzekering afgedekt worden. De consequenties van ingebruikneming worden behandeld bij Sectie I.

Einde van de verzekering

Zowel bij de aflopende als bij de doorlopende CAR-polis eindigt de verzekering op het tijdstip en op de manier die in de polis staan. Een aflopende CAR-verzekering zal meestal eindigen met de bouwtermijn, als het werk is opgeleverd of na afloop van de onderhoudstermijn. Dat betekent dus meestal vóór het werk in gebruik wordt genomen. Een doorlopende CAR-polis bevat eigen regelingen voor de opzegging van het contract.

07

Kijk uit

De opdrachtgever moet de opleverdatum goed in de gaten houden in verband met het afdekken van risico's als brand. Juist bij werken die al wel in gebruik zijn, wil er nog wel eens een verzekeringsgat vallen. Bij aannemerspolissen moet je wellicht ook vragen naar de solvabiliteit van de verzekeraars op de polis.

Tot slot nog wat opmerkingen over risicomanagement

In hoofdstuk 1 hebben we risicomanagement en -beoordeling uitgebreid behandeld, maar een algemeen verhaal over de CAR-verzekering kan niet zonder er nogmaals uitdrukkelijk op te wijzen. Loop dus echt ook nog even dat hoofdstuk door. Met name de technische risico's spelen een grote rol bij de CAR.

... en over de rol van onafhankelijke deskundigen

Voordat verzekeraars bereid zijn om bij wat grotere en bijzonder risicovolle projecten tegen een bepaalde prijs risico's over te nemen, zullen zij vaak zelf die risico's goed in kaart willen krijgen, en daarvoor een deskundige inschakelen. Hierbij kijken ze dus ook naar de kwaliteit van de risicobeheersing, de beheersmaatregelen en projectrisico's van het verzekerde werk. Dat inschakelen van deskundigen is uiteraard in het belang van verzekeraars zelf maar net zo goed van de verzekerde partijen, dus ook van jou als opdrachtgever.

Allereerst, ook al worden de deskundigen ingeschakeld door de verzekeraars, zij opereren onafhankelijk, stellen feiten en omstandigheden vast, en geven daarover hun deskundig oordeel. (Wat tussen haakjes ook tot premiereductie kan leiden.) Dat vergroot natuurlijk het risicobewustzijn - en dus ook de schadepreventie - van alle bij de bouw betrokken partijen, en daar kan iedereen alleen maar beter van worden. Die deskundigen worden namelijk niet alleen ingeschakeld voordat de bouw van start gaat

maar zij kunnen ook gedurende het gehele bouwproject bij de bouw betrokken blijven. De taak van de deskundigen is het analyseren, verwerken en rapporteren aan verzekeraars over risico's verbonden aan het ontwerp en de uitvoering van het project. Je kunt je voorstellen dat er dan met de projectleiding afspraken gemaakt worden over bijvoorbeeld monitoringsgegevens bij zettingen en verzakkingen, kabels en leidingen, of over de maatregelen die genomen moeten worden bij grensoverschrijdingen.

De deskundige opereert als waarnemer op het werk en kan met toestemming van de projectorganisatie beschikken over alle relevante informatie zoals risicoanalyses, projectvoorbereidings- en uitvoeringsbesluiten, werkinstructies, vergunningseisen, verslagen van bouwvergaderingen en werkbeprekingen. In overleg met de projectorganisatie kan de deskundige als waarnemer werkbeprekingen met de aannemer bijwonen. Vaak heeft de deskundige een signaleringsplicht ten aanzien van de risicopreventie met als gevolg dat er door de deskundige vragen gesteld kunnen worden. De deskundige rapporteert zijn bevindingen regelmatig aan de verzekerden, de verzekeraars en de makelaar. Eventuele wijzigingen in de bouw worden door de deskundige doorgegeven aan verzekeraars. De kans dat de verzekerde wijzigingen vergeet door te geven aan verzekeraars, speelt dus niet meer en bovendien krijgen verzekeraars via een korte lijn direct de juiste informatie en is er ook snel duidelijkheid over de dekking. Er is dekking op de verzekering voor de wijzigingen in de bouw, tenzij verzekeraars vinden dat er sprake is van risicoverzwaring. Tussen de verzekerden, de verzekeraars en de makelaar dient er dan opnieuw overleg plaats te vinden.

Het inschakelen van risicodeskundigen door verzekeraars is dus in het beste geval een win-winsituatie. De risicobenadering en perceptie van dit soort deskundigen is toch weer anders dan die van de gemiddelde ingenieur.

Als de deskundige omstandigheden constateert die aanleiding geven tot verzwaring van risico's of andere omstandigheden die voor verzekeraars aanleiding kunnen geven de dekking onder de polis te weigeren wanneer zij hiervan vooraf (dus bij de beoordeling van het bestek en de tekeningen) kennis zouden hebben gehad, is het gebruikelijk dat de deskundige niet alleen de verzekeraars maar ook de projectorganisatie, de verzekeringnemer en de makelaar informeert. De dekking van de verzekering kan dan worden herzien.

De kosten van de deskundigen worden in de regel betaald door de verzekeringnemer. De kosten kunnen rechtstreeks of via de makelaar in rekening worden gebracht bij de verzekeringnemer dan wel middels een percentage bovenop de premie. De voorkeur gaat echter uit naar een feitelijke betaling door de verzekeraar. Als de verzekeraar betaalt, wordt vermeden dat er een contractuele relatie ontstaat tussen de verzekerde en de deskundige. Bovendien houden verzekeraars de kosten dan beter in de gaten, omdat dit binnen hun premiestelling verdiend moet worden.

7.2 CAR-verzekering - Sectie I: het werk

De CAR-verzekering kent vijf zogeheten secties, vijf risico-onderdelen van een bouwproject die je kunt verzekeren. De drie belangrijkste behandelen we in dit hoofdstuk, te weten: Sectie I Het Werk, Sectie II Aansprakelijkheid en Sectie III Bestaande eigendommen van de opdrachtgever. De secties IV Aannemersmaterieel en V Eigendommen van personeel worden meestal niet verzekerd via de CAR van de opdrachtgever, maar door de aannemer zelf. Daarom komen ze hier niet aan bod.

Wat verstaan we onder het werk

Eerst het begrip ‘het werk’, wat is nu het werk? Onder het werk verstaan we al datgene dat - al dan niet volgens het bestek of de aannemingsovereenkomst - wordt gebouwd, gerepareerd, gerestaureerd of gerenoveerd. Het gaat om het te bouwen object en alle materialen die bestemd zijn om in het object verwerkt te worden, vanaf het moment dat deze op het bouwterrein aanwezig zijn. Als verzekerd belang geldt de totale investering voor het werk, zowel bouwkundig als elektrotechnisch. Daarbij moet je rekening houden met aanneemsommen, de ter beschikking gestelde materialen, met de honoraria van architecten, adviseurs, constructeurs et cetera, maar ook met de waarde van het hulpmateriaal (kan overigens per polis verschillen) en alle overige tot de werkzaamheden behorende componenten.

07

All Risks

Onder Sectie I is gedekt beschadiging, vernietiging of verlies van het werk, ongeacht de achterliggende oorzaak. Het feit dat in beginsel de oorzaak er niet toe doet, geeft aan de polis het all-riskskarakter. Maar kijk uit: die term all risk is niet zuiver omdat niet alle risico's gedekt zijn. De dekking op de polis wordt bijvoorbeeld beperkt tot het werk, tot de periode en tot de plaats waar het werk wordt uitgevoerd. De belangrijkste beperking is echter gelegen in het ‘materiële’ schadebegrip. Verzekeraars willen voorkomen dat het niet of ondeugdelijk nakomen van de verplichtingen van een verzekerde gedekt is op de polis. Daarom staat het volgende beschadigingsbegrip centraal.

Materiële schade

De definitie luidt: *Materiële schade is een fysieke aantasting van de vorm en/of structuur van een in oorsprong goede en gave zaak.*

Grondverschuiving

Voor het heien van de fundering van een nieuwe brug zijn er piketpalen uitgezet. Na het heien bleken deze palen vreemd genoeg niet op de juiste plaats te staan; er moest tussen het uitzetten van de piketpalen en het heien een verschuiving van de grond hebben plaatsgevonden. Verzekeraars waren van mening dat er geen sprake was van materiële beschadiging – de piketpalen waren immers niet beschadigd – maar van onjuist uitgevoerd werk. De aantasting van het onderlinge verband van het palenplan door een externe oorzaak beschouwden zij niet als schade in de zin van de polis. Uiteindelijk waren verzekeraars wel bereid om vijftig procent van de schade te betalen, maar dat louter uit coulance.

In deze definitie zijn drie elementen van belang:

- er moet iets stuk zijn
- dat wat stuk is, moet heel of gaaf geweest zijn
- en het is een blijvende verandering.

Drukvastheid wand

Bij het verwijderen van een bekisting bleek het beton een abnormale kleur te hebben en een losse, zanderige structuur. Ondeugdelijk beton dus, waardoor de gewenste drukvastheid van de te realiseren wand niet werd gehaald. De wand was echter niet gescheurd, verzakt of gedeformeerd. Dat de wand niet beantwoordde aan de eisen die aan een dergelijke constructie gesteld mogen worden, werd daardoor niet beschouwd als materiële schade in de zin van de polis. Er was dus geen sprake van een fysieke aantasting, de wand voldeed gewoon niet aan de eisen die eraan gesteld mogen worden.

...er moet iets stuk zijn...

Stel er wordt tijdens de bouwwerkzaamheden ontdekt dat er een verkeerd ontwerp gebruikt wordt, maar dit heeft nog niet tot schade geleid, of de heipalen blijken te kort, of er is een muur verkeerd geplaatst. Bij deze voorbeelden kun je niet spreken van een materiële schade in de zin van de CAR-verzekering, ook al moet je kosten maken om het werk te laten voldoen aan de eisen. Er is immers geen sprake van een fysieke aantasting van het getroffen object. Kortom, er moet iets kapot zijn dat ervoor goed was, en dit moet tot schade hebben geleid.

07

Boring niet gereed

Onder een rivier moest een waterleiding worden geboord. Aan de voorzijde van de te maken leiding zit een boorkop en aan de achterzijde worden door middel van een persframe steeds nieuwe buisdelen aangebracht en voortgestuwd. Voor het maken van deze boring was een

CAR-verzekering afgesloten. Nadat de boring het grootste deel met succes had afgelegd, raakten plotseling een aantal buisdelen uit positie en moest de boring als mislukt en verloren worden beschouwd. Aangetoond kon worden dat de buisdelen sporen van materiële beschadiging vertoonden. Om meerdere redenen wilden verzekeraars niet de gehele schade vergoeden. De kwestie werd aan arbiters voorgelegd. Hoewel de boring al voor negentig procent gereed was, oordeelden arbiters dat nog niet kon worden gesproken van een gereed bouwdeel dat voor beschadiging in de zin van de CAR-polis vatbaar kon zijn! Een onbegrijpelijke uitspraak. Het enig te maken 'bouwdeel' was nota bene de boring. Alleen tijdens het maken is er een risico waarvoor een verzekering nodig is, maar niet pas als de boring al gereed is en er eigenlijk geen sprake meer is van een bouwrisko.

Subjectieve eisen en verwachtingen zijn niet relevant en verminderde bruikbaarheid op zichzelf is ook onvoldoende om van beschadiging te kunnen spreken. Als in de gegeven voorbeelden de te korte heipalen leiden tot het scheuren van muren of de verkeerd geplaatste muur omvalt, pas dan en in die zin is er sprake van een fysieke aantasting.

Uit de jurisprudentie blijkt dat rechters dit ook zo opvatten en de bedoeling van de CAR-polis volgen. Als deze voorwaarde, namelijk dat alleen materiële schade gedekt is, niet gesteld zou worden, dan zou elk falend ondernemerschap gedekt zijn, en dat is natuurlijk nooit de bedoeling!

Omgewaaide muur

Een pas gemetselde muur waarvan de specie nog niet geheel was uitgehard, waaide om door een harde storm. Storm is een gedekt risico onder de CAR-verzekering. Omdat de specie nog niet was uitgehard, werd de muur echter niet als een gereed bouwdeel beschouwd en werd vergoeding onder de CAR-polis geweigerd.

07

Damwandplanken te water

Bij de aanvoer van zestig damwandplanken op een ponton schoven ze door het water in. Twee oorzaken: de ponton was lek en lag bovendien niet goed vast aan de kade; de trossen zaten te strak om het wisselend tij op te vangen. De ponton lag daardoor al wat schuin op het water, wat door het gewicht van de planken nog werd verergerd. Zo verdwenen alle zestig planken in het water, waarbij de eerste dertien beschadigd raakten. In de afhandeling van deze schade gebruiken verzekeraars de onderstaande argumenten.

- *Er was sprake van twee keer het eigen risico, enerzijds wegens de lekkage en vervolgens wegens het niet goed rekening houden met het getij, twee afzonderlijke gebeurtenissen.*
- *Dat de damwandplanken op de havenbodem lagen, was niet als verlies te beschouwen; die planken waren immers nog steeds bereikbaar.*
- *Vergoeding van bergingskosten gold alleen voor de dertien beschadigde planken. De overige damwandplanken, die bovenop de beschadigde damwandplanken lagen en dus eerst verwijderd zouden moeten worden, waren niet materieel beschadigd. De bergingskosten kwamen daarom slechts in de verhouding 13/60 voor vergoeding in aanmerking.*

Uiteindelijk is de schade overigens geschikt op basis van fifty-fifty, waarbij op de uit te keren vijftig procent één keer het eigen risico in mindering werd gebracht.

...dat wat stuk is, moet heel of gaaf geweest zijn...

Naast dat er sprake moet zijn van beschadiging, moet de zaak dus ooit heel of gaaf geweest zijn. De beschadiging doet zich namelijk pas voor als er iets verandert in de

heel- of gaafheid van het object. Dit speelt met name een rol bij wordingsprocessen zoals het uitharden van beton of laswerkzaamheden. Scheurvorming in beton kan heel goed tijdens het uitharden ontstaan zijn; er is dan nooit sprake geweest van goed beton, van een gave zaak. Ander voorbeeld: als laswerk zo slecht is uitgevoerd dat het werk afgekeurd wordt, is er geen sprake van een materiële schade van het laswerk. Het is namelijk nooit heel geweest.

Je begrijpt nu vast ook wel dat de vraag of het werk ooit heel of gaaf geweest is, in de praktijk veel discussie oplevert. Je kunt immers zelfs het standpunt huldigen dat een werk in wording nooit beschadigd kan raken. Zie bijvoorbeeld de volgende arbitrale beslissing: op een vers gestorte betonvloer begint het te regenen, waardoor het reeds monoliet afgewerkte deel van de vloer het karakter van monolietafwerking verliest, terwijl het nog niet afgewerkte gedeelte niet meer monoliet afgewerkt kan worden. De bindend adviseurs zijn het er in meerderheid over eens dat van een beschadigde vloer niet gesproken kan worden, omdat de vloer nog niet was uitgehard voordat deze door de regen van structuur veranderde (AB 1 maart 1995, BR 1995).

Maar je kunt hier natuurlijk anders over denken en het volgende standpunt verdedigen: de vloer in wording is wel degelijk beschadigd, want de gebruikte bouwstoffen hadden alles in zich om een goede vloer te worden. Als voorbeeld een arrest van de Hoge Raad: de schade betrof het herstel van de topcoating aan een vijftal schepen. Na het aanbrengen van de coating werd al vrij snel duidelijk dat door de onderliggende primer onregelmatigheden ontstonden - pinholes en kraters - doordat er lucht bleef zitten in de primer, die na het aanbrengen van de coating niet meer kon ontsnappen. De Hoge Raad oordeelde dat de onregelmatigheden in de verflaag in wording ontstaan waren door een van buiten komende omstandigheid. Kortom, de Hoge Raad oordeelde dat er sprake was van een materiële beschadiging van de coating, die voor vergoeding in aanmerking diende te komen. De topcoating had immers alles in zich om een goede toplaag te worden (AR 6163, Hoge Raad, C03/317HR).

Bekisting gespat

Bij het storten van beton is de bekisting van een wand 'gespat' waardoor die wand uiteindelijk slecht was verdicht en gesloopt moest worden. Omdat de te maken wand nog in de wordingsfase verkeerde en nog niet als een gereed bouwdeel was te beschouwen, was deze ook nog niet vatbaar voor beschadiging zoals bedoeld in de CAR-polis. De schade kwam dan ook niet voor vergoeding onder de CAR-polis in aanmerking.

...en het is een blijvende verandering

Tot slot moet de beschadiging een blijvend karakter hebben. Als bijvoorbeeld een staalconstructie door belasting doorbuigt, dan kan de staalconstructie een blijvende vervorming krijgen, die dus niet verdwijnt als de belasting wordt weggenomen. Krijgt de staalconstructie echter de oorspronkelijke vorm terug als de belasting wordt weggenomen, dan wordt de doorbuiging van het staal niet beschouwd als een materiële schade.

Schade door vervuiling of verontreiniging

Ook beschadiging door vervuiling en verontreiniging kan tot veel discussie leiden. Vervuiling kan als een materiële beschadiging worden beschouwd als de ene stof op de andere gehecht is, waarbij de hechting van blijvende aard is als er geen serieuze maatregelen genomen worden, zoals het gebruik van speciale schoonmaakmiddelen. In veel beurspolissen kun je voor dit soort schade dekking verkrijgen. Maar ook hier geldt dat normaal te reinigen zaken niet als beschadigde zaken beschouwd worden. Denk hierbij ook aan bouwstof dat tot schade leidt. Over het algemeen beschouwen verzekeraars bouwstof als een logisch te verwachten gevolg van de werkzaamheden; reden waarom ze een uitkering weigeren.

Roestvorming rvs

Tijdens de nieuwbouw van een bedrijfspand wordt er een rvs-keuken ingebouwd waarvan het tegelwerk kort voor de oplevering grondig is gereinigd. Het middel dat het schoonmaakbedrijf hierbij gebruikte, was zo zuurhoudend dat het rvs de volgende schade opliep: (put)corrosie en (vlieg)roest. Verzekeraars weigeren uit te keren omdat er volgens hen geen sprake was van materiële beschadiging maar van vervuiling. Na een langdurige discussie – en een technische toelichting van de leverancier – is deze schade alsnog volledig vergoed omdat de vervuiling niet zodanig was dat deze gemakkelijk verwijderd kon worden.

07

Verf op mechanisme

Een schilder liet een pot verf vallen op een mechanisme en toen de verf verwijderd was, bleek het mechanisme geheel onbeschadigd. Juist daardoor bleken de (hoge) kosten voor het verwijderen van de verf niet voor vergoeding in aanmerking te komen. Arbiters oordeelden dat het voor materiële schade in de zin van de polis nodig is dat de verf zich zodanig heeft gehecht dat verwijdering zonder beschadiging niet mogelijk is.

Schade moet ten tijde van het sluiten van verzekering onzeker zijn

De CAR-verzekering dekt alleen schade die onvoorzien zijn, in de volgende betekenis. Op het moment van het sluiten van de verzekering moet je als verzekerde volledig onzeker zijn over of iets zich zal voordoen. Dat door een foutief ontwerp schade ontstaat tijdens de uitvoering of dat er verwijtbare fouten worden gemaakt tijdens de bouwwerkzaamheden, wil niet zeggen dat er aan het onzekerheidsvereiste is voldaan. De vraag is of de verzekerde ten tijde van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst met zekerheid wist - of had moeten weten - dat gedekte schade zou ontstaan. Hier moet wederom opgemerkt worden dat schade als gevolg van opzet of bewuste roekeloosheid altijd uitgesloten zal zijn van dekking.

Eigen gebrek

Onder een eigen gebrek wordt verstaan een ongunstige eigenschap van een voorwerp die zaken van dezelfde soort niet (behoren te) hebben. Voorbeeld: een houten kozijn is verwerkt in het werk, maar breekt doordat het een 'eigen' zwakke plek had. In de

wet staat in artikel 7:951 BW dat schade aan een verzekerde zaak, als die is veroorzaakt door de aard of een gebrek van die zaak, niet vergoed wordt. Dit artikel is geen dwingend recht zodat ervan afgeweken kan worden.

Als je eigen gebrek en de gevolgen daarvan wilt verzekeren, moet het volgende uitdrukkelijk in de polisvoorwaarden staan: Verzekeraars bieden dekking voor de kosten van herstel van het werk en/of enig onderdeel daarvan dat is verloren gegaan, vernietigd of materieel beschadigd gedurende de looptijd van de verzekeringsovereenkomst, ongeacht op welke wijze of door welke oorzaak.

Het is overigens ook mogelijk alleen de direct getroffen onderdelen van het eigen gebrek te verzekeren en het eigen gebrek zelf niet. Als het kozijn van het voorbeeld van hierboven dóorbreekt en het metselwerk beschadigt, dan is in dat geval het kozijn niet gedekt, maar het metselwerk wel.

Het vaststellen van een eigen gebrek betekent nog niet dat het gebrek gedekt is. Er moet sprake zijn van schade die het gevolg is van het gebrek. Dus als je een eigen gebrek constateert zonder dat dit beschadiging heeft veroorzaakt, zul je ongetwijfeld wel kosten hebben maar die vallen niet onder de CAR-polis.

Een voorbeeld

Er moet een raamkozijn vervangen worden, omdat je een zwakke plek geconstateerd hebt, ook al is er nog niets gebroken, preventief dus, omdat het werk met dit gebrekkige kozijn vast niet door de opdrachtgever afgenomen wordt. Zou de verzekeraar ook de kosten van het vervangen van dit raam voor zijn rekening nemen, dan zou de verzekeraar zich belasten met kosten die typisch voor rekening van de aannemer moeten komen. Daarom worden in CAR-polissen vaak van verzekering uitgesloten: kosten en/of uitgaven in verband met verbeteringen en/of veranderingen in het ontwerp, gebruik en/of toepassing van verbeterde materialen, verbeterde en/of veranderde werkwijze, enzovoort.

07

Verbeteren is niet hetzelfde als herstellen

Kosten die gemaakt worden om een constructie te verbeteren na een schade zijn ook niet gedekt. De kosten van verbetering zijn uitgesloten als het gaat om verbeteringen die nodig zijn vanwege een oorspronkelijk onjuist ontwerp. De gedachte hierachter is dat de verzekerde niet verzekerd is om er 'beter' van te worden.

Uitsluitingen

De meest voorkomende uitsluitingen van Sectie I

- gebreken, tekortkomingen en ontwerpfouten zonder materiële schade
- boeten, vorderingen wegens tijdverlet en dergelijke
- vertragingen in de bouw
- normale slijtage of geleidelijke achteruitgang in kwaliteit
- meerkosten in verband met verbeteringen
- oorlogsmolest, terrorisme, NHT-pool

Daarnaast zijn er nog drie andere uitsluitingen:

1. Bedrijfsschades

Vermogensschades zijn niet gedekt onder Sectie I. In de algemene voorwaarden worden bedrijfsschades uitgesloten, onverschillig van welke aard en hoe dan ook

omschreven. Kosten of uitgaven in verband met gehele of gedeeltelijke stilstand van het werk, vertraging in de uitvoering van en onderhandelingen over contracten en verlies van contracten, vallen hier ook onder. Overigens kun je wel een dekking opnemen voor de kosten van herstel in overwerk, mits er sprake is van een gedekte schade onder de polis. Dit soort overwerk is een voorbeeld van wat we ook wel noemen bespoedigingskosten. In dit soort gevallen is het raadzaam eerst contact op te nemen met de verzekeraar, om zeker te weten of je hiervoor wel dekking krijgt.

Overwerk als schadepost

Bij het opknappen van een sluisencomplex ontstond schade aan een sluisdeur. Het schadebedrag viel hoger uit dan in reguliere arbeidstijd doordat in dit geval een deel van de herstelwerkzaamheden in overwerk gedaan moest worden, in verband met de beperkte openings- en sluitingstijden van het sluisencomplex. CAR-verzekeraars beschouwden dit overwerk als een vorm van bedrijfsschade die zij niet voor hun rekening wensten te nemen. Aan verzekeraars is uitgelegd dat het oorspronkelijke opknapproject al deels in overwerk gerealiseerd moest worden, wat ook bleek uit de relatief hoge aanneemsom waarover ook premie was betaald. Het zou daarom onredelijk zijn om wel premie over het hele project inclusief het geraamde overwerk te betalen maar het overwerk vervolgens uit te sluiten van schadevergoeding. Verzekeraars hebben hiermee ingestemd.

07

2. Opzet en bewuste roekeloosheid

Ook schade als gevolg van opzet en bewuste roekeloosheid is uitgesloten van dekking. Overigens wil dit niet zeggen dat verzekeraars helemaal geen schadevergoedingsverplichting hebben. In veel algemene voorwaarden staat dat verzekeraars de schade wel moeten vergoeden, maar dat zij het recht hebben die te verhalen op de schuldege partij.

Bij opzet en bewuste roekeloosheid gaat het om de vraag of verzekerde, subjectief gezien, vooraf voldoende zekerheid had dat schade zou worden toegebracht. De dekking wordt ontzegd als de verzekerde bewust schade veroorzaakt of schade op de koop toeneemt met de gedachte dat de schade toch verzekerd is. Opzet en bewuste roekeloosheid gelden alleen voor de verzekerde partijen, opzet van het personeel van verzekerden valt hier niet onder, ook niet als dat leidinggevend of toezichhoudend is.

3. Schade door ingebruikneming

Wanneer precies het werk wordt opgeleverd, is niet altijd duidelijk. Meestal geldt de datum die de opdrachtgever en aannemer hebben afgesproken. Als het werk voor de oplevering in gebruik wordt genomen, betekent dat bouwwettelijk dus niet zonder meer dat het op dat moment ook voor de verzekering als opgeleverd wordt beschouwd.

In de polis kun je regelen dat de dekking in geval van vroegtijdige ingebruikneming geheel of gedeeltelijk van kracht blijft, met uitzondering van schade door ingebruikneming. In veel algemene voorwaarden (of in de zogenaamde Ingebruiknemingsclausule) staat het als volgt: “[...]uitgesloten is schade welke het gevolg is van het in gebruik nemen anders dan ten behoeve van de bouw.”

Een voorbeeld

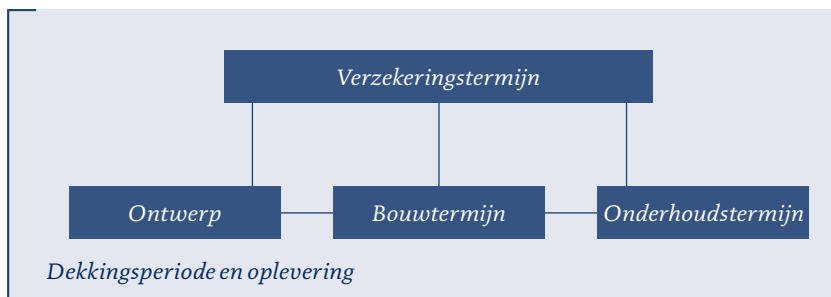
Als een parkeergarage gedeeltelijk in gebruik genomen wordt en een bezoeker rijdt met zijn suffe kop zijn auto tegen een pilaar in de garage, wordt de schade aan de pilaar niet vergoed door de CAR-polis. De schade wordt dan afgewezen omdat de schade duidelijk alleen door de ingebruikneming ontstaan is; die schade heeft immers niets met de bouwwerkzaamheden te maken. En nog erger, stel dat deze auto in de fik vliegt waarbij het verzekerde werk grote schade oploopt, ook dan is er geen sprake van dekking!

De schade kan ook ontstaan door een combinatie van een bouwconstructiefout en ingebruikneming. Als dezelfde bezoeker van schrik met de auto tegen de pilaar rijdt doordat bouw materiaal plotseling losschiet en op zijn auto terecht komt, dan is er dus wel degelijk dekking mogelijk. Die schade heeft immers alles met de bouwwerkzaamheden te maken.

Dekkingsperiode en oplevering

De CAR-verzekering biedt dekking gedurende een bepaalde periode. Allereerst is dat natuurlijk de bouwperiode zelf, en daarnaast kun je een aanvullende dekking krijgen voor de onderhoudstermijn. In het bestek of de aannemingsovereenkomst staat welke verzekeringstermijn gehanteerd moet worden. In het algemeen loopt de bouwtermijn vanaf het moment dat de werkzaamheden beginnen (bijvoorbeeld als de bouwmaterialen op de bouwplaats geleverd worden) tot aan het moment van de oplevering, de bouwrechtelijke oplevering. Het is belangrijk dat de oplevering precies op de datum is die op het polisblad staat. Is de oplevering later, dan moet de dekkingstermijn verlengd worden, houd dat goed in de gaten! Ook als bij de oplevering bepaalde delen van het werk nog niet opgeleverd kunnen worden, blijven die delen buiten de oplevering, en moet je de verzekering dus verlengen, geheel of gedeeltelijk.

De onderhoudstermijn loopt in het algemeen vanaf de oplevering tot het einde van de contractuele onderhoudstermijn. In de onderhoudstermijn worden er vaak nog kleine werkzaamheden verricht om gebreken in het werk op te heffen. Het zijn van die klussen die ingebruikneming door de opdrachtgever niet in de weg staan. Denk bijvoorbeeld aan schilderwerk, het plaatsen van afdeklathes of een deur. De opdrachtgever moet tijdens de onderhoudstermijn in beginsel zelf voor dekking van het werk zorg dragen, bijvoorbeeld door middel van het afsluiten van een brandverzekering.

Soms wordt het werk in gedeelten opgeleverd, of leveren meerdere aannemers verschillende gedeelten van het werk op verschillende tijdstippen op. In de algemene voorwaarden (of in de zogenaamde Deelopleveringsclausule) moet dan staan: de dek-

king blijft voor het gehele werk van kracht totdat het laatste deel van het verzekerde werk is opgeleverd. Voor het gedeelte van het werk dat in gebruik genomen wordt, geldt weer dat schade als gevolg van de ingebruikneming anders dan ten behoeve van de bouw, van dekking wordt uitgesloten.

(Ont)hechtende tegels

Voor het volgende project was een CAR-polis gesloten zonder uitsluiting van schade aan een direct getroffen onderdeel. Op een wand van beton was het voegwerk zo ondeugdelijk gedaan dat het veel meer water doorliet dan gebruikelijk voor dit soort werk. Bovendien was de lijm met een verkeerde techniek aangebracht. De twee factoren samen zorgden ervoor dat zich achter de tegels water verzamelde waardoor de tegels onthechttten. Bij klopproeven binnen de onderhoudstermijn werd dit euvel ontdekt. Verzekeraars wezen de schade af omdat er sprake zou zijn van het mislukken van het bouwproces waardoor direct al een afname van de mechanische eigenschap van de lijm laag zou zijn veroorzaakt. De tegelwand was met andere woorden nooit goed tot stand gekomen en dus niet vatbaar voor beschadiging. De schadelijdende partij verweerde zich door te stellen dat het mogelijk is dat ook een ondeugdelijke tegelwand beschadigd kan raken, zelfs door de ondeugdelijk uitgevoerde werkzaamheden. Bij een eerste inspectie werden geen loszittende tegels aangetroffen en bij een tweede inspectie wel. Dat rechtvaardigde de conclusie dat de tegels op het moment van de eerste inspectie wel hechting vertoonden en dat deze hechting pas later (gedeeltelijk) verloren is gegaan. Omdat de CAR-polis dekking biedt tegen materiële schade onverschillig hoe ook ontstaan, kwam de schade wel voor vergoeding in aanmerking.

07

Bepaling van de termijnen

Het is bij aflopende CAR-polissen makkelijker te bepalen wanneer de termijnen aflopen. Bij doorlopende polissen is dat lastiger, omdat zo'n doorlopend contract verschillende tijdstippen bevat voor steeds weer nieuwe dekkingstermijnen van diverse werken. Wanneer een bouwtermijn aanvangt, hangt dus af van de CAR-polis en staat in de voorwaarden. De termijn kan aanvangen op het moment dat materiaal op de bouwplaats arriveert of wanneer een architect begint met het ontwerp.

Drie vormen van dekking tijdens de onderhoudstermijn

Tijdens de onderhoudstermijn is er dekking voor alle secties van de CAR-verzekering, maar wel in drie vormen:

1. Visit maintenance

De materiële schade veroorzaakt door het uitvoeren van onderhoudsverplichtingen gedurende de onderhoudstermijn is gedekt.

2. Extended maintenance

Dit is de dekking voor schade die weliswaar veroorzaakt is op de bouwplaats tijdens de bouwtermijn, maar die voor het eerst wordt opgemerkt tijdens de onderhoudster-

mijn. Voorbeeld: doordat de fundering niet deugt, treden er in de onderhoudstermijn scheuren op in muren als gevolg van een verzakking. Dit in combinatie met de visit maintenance-dekking staat bekend als de extended maintenance-dekking.

3. *Guarantee maintenance*

Dit is de dekking voor schade die niet alleen ontstaan is in de bouwtermijn maar ook voor schade die zijn oorsprong heeft voordat de daadwerkelijke bouw van start gaat en die voor het eerst wordt opgemerkt tijdens de onderhoudstermijn. De oorzaak van de schade is dus van vóór de oplevering, en geldt dus ook het ontwerp. Deze meest uitgebreide dekking zorgt ervoor dat het complete voortraject, inclusief fouten in het ontwerp of fabricagefouten, meeverzekerd is.

Veel algemene voorwaarden bepalen dat na de onderhoudstermijn een termijn ingaat waarin je een schade nog kunt melden. De schade moet dan wel in de verzekerde termijn ontstaan zijn en je zult dit moeten aantonen. Als de scheurvorming plaatsvindt na de onderhoudstermijn, verleent de CAR-verzekering geen dekking meer. In dat geval is het wel mogelijk de aannemer aansprakelijk te stellen.

Schade die de grenzen van de termijnen overschrijdt – uitloop

Wat nu als de schade begint te ontstaan in de verzekerde termijn en na de onderhoudstermijn doorgaat? Dan is bepalend dat op het moment dat de schade is geconstateerd zeker is dat het geheel hersteld zal moeten worden. Voorbeeld: een muur krijgt scheuren tijdens de verzekeringstermijn en uit onderzoek blijkt dat uiteindelijk de gehele muur gaat scheuren.

Een CAR-polis dekt echter geen uitloop. Dit betekent dat per schade bekeken moet worden of het redelijk is dat de schade die na de onderhoudstermijn ontstaat vergoed wordt.

Als voorbeeld een arbitrale beslissing (4 maart 1993, S&S 1993, 110). Op een vloer zijn in de bouwperiode tegels geplakt die tijdens de bouw- en onderhoudstermijn losraken van de ondergrond. Uit onderzoek blijkt dat de losgekomen tegels aanvankelijk goed vastzaten, dat er dus sprake was van een gave zaak. De schade van de losgelaten tegels tijdens de bouw- en de onderhoudstermijn is gedekt. Maar als er ná de onderhoudstermijn nog meer tegels loslaten, komt die schade die hierdoor ontstaat niet meer voor vergoeding in aanmerking omdat niet zeker was dat de betreffende tegels uiteindelijk ook zouden loslaten.

Clausules van de CAR-verzekering

De bijzondere voorwaarden op de polis bestaan veelal uit clausules. Sinds de invoering van de CAR-polis in Nederland zijn in de loop van de jaren veel clausules door verzekeraars ingevoerd, en dit proces gaat onveranderd door. Een aantal clausules is gedeponereerd bij de Vereniging van Nederlandse Assurantiebureaus, de VNAB.

Clausules zijn soms gewoon uitsluitingen, maar dat geldt niet in alle gevallen. Natuurlijk zijn er bij schades die veel voorkomen uitsluitingsclausules ontstaan, met name voor schades waarvoor verzekeraars niet meer willen opdraaien. Er zijn echter ook clausules ontstaan ter verduidelijking van de voorwaarden voor schades waarvoor verzekeraars nu juist wel dekking willen verlenen, met name voor risico's die verzekerden expliciet willen verzekeren, eventueel tegen betaling van extra premie.

Een lijst met de meest gebruikte clausules vind je in bijlage VIII. Deze lijst pretendeert dus niet compleet te zijn.

Omgevallen geveldelen

Bij de restauratie van een monument dienden de oude, monumentale geveldelen behouden te worden, en daarom zijn ze tijdelijk op een buitenterrein opgeslagen. Verzekeraars hebben dit terrein beoordeeld en goed bevonden, en ze hebben aanvullende eisen gesteld aan de opslag van de geveldelen: ze moesten volledig geschoord worden (schoren is stutten, ondersteunen). Op een gegeven moment valt één van de geveldelen om, en neemt de andere delen als domino-stenen mee. Alle geveldelen werden hierdoor beschadigd. Verzekeraars wezen de schade af, omdat de platen niet geschoord waren. Aan de aanvullende voorwaarde was dus niet voldaan en daarom was de schade volledig voor rekening van het uitvoerende sloopbedrijf.

7.3 CAR-verzekering - Sectie II: dekking van aansprakelijkheid

Je krijgt als verzekeringsambtenaar vast wel eens te maken met schade die door bouwprojecten is veroorzaakt. Je kunt daarbij denken aan schade aan de bebouwing in de directe omgeving van het bouwproject, bijvoorbeeld scheurvorming als gevolg van heien. Of schade door grondverzakkingen en inklinking, of door bemalen en onttrekken van grondwater. Maar je kunt ook denken aan letselschade van bijvoorbeeld voorbijgangers die getroffen zijn door bouwmaterialen. Of aan claims van de aannemers jegens elkaar, wat de bouw dreigt op te houden, of jegens de opdrachtgever omdat er door een gebeurtenis in de bouwkuip meerdere schades zijn ontstaan.

Al dit soort schades valt onder de dekking van Sectie II van een CAR-polis. Sectie II is een aansprakelijkheidsdekking voor alle bij de bouw betrokken partijen. Het meeverzekeren van deze sectie is – anders dan bij Sectie I – optioneel. Je moet er dus voor kiezen om Sectie II wel of juist niet mee te verzekeren, maar je kunt er ook voor kiezen om Sectie II op secundaire basis mee te verzekeren. Bij een secundaire dekking zal schade eerst onder een andere polis moeten worden gemeld, bijvoorbeeld onder de Aansprakelijkheidsverzekering (AVB) van de aannemer. Als de schade niet onder die andere polis valt, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een uitsluiting, dan komt hij alsnog ten laste van Sectie II van de CAR-polis.

07

Aansprakelijkheid al dan niet verzekeren

Kom je voor de keuze te staan, loop dan het volgende rijtje van vijf af:

1. Allereerst: wat is de juridische positie als opdrachtgever en is hij sowieso eigenlijk wel aansprakelijk? De opdrachtgever zal zelfs lang niet altijd aansprakelijk kunnen zijn. Deze materie staat in hoofdstuk 4.
2. Elke aannemer heeft zelf een AVB (Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven), dus is het aansprakelijkheidsrisico van een werk al verzekerd en hoef je daar niet extra een Sectie II voor af te sluiten. De premie heeft de aannemer bovendien al in zijn prijs verwerkt en is dus ook al door de opdrachtgever betaald. Je kunt de opdrachtgever simpelweg mee laten verzekeren op de polis van de aannemer; dit regel je via het bestek. Overigens is dit heel gebruikelijk. Ook in de UAV 1989 staat dat de aannemer de gebruikelijke verzekeringen sluit 'waarin de opdrachtgever en directie als medeverzekerden zijn opgenomen'.
3. Vraag je ook af wat de AVG (Aansprakelijkheidsverzekering Gemeenten) bij bouwactiviteiten dekt. Meestal is dat zeer beperkt qua activiteiten en zijn alleen projecten verzekerd tot een beperkte aanneemsom, mits dit geen hei- of bemalingswerkzaamheden en dergelijke betreft. Het merendeel van de projecten komt al gauw boven dit grensbedrag uit en valt dus niet onder de AVG.
4. De AVB dekt in principe alle bouwactiviteiten, maar kent ook uitsluitingen zoals de opzichtclausule of bijzondere uitsluitingen bij bemalen en heien. Je zult dus moeten uitzoeken of de AVB toereikend is voor jouw project en of de aanvullende verzekering via Sectie II nuttig is.
5. Als je Sectie II meeverzekert, heb je als verzekeringnemer meer invloed op en bemoeienis met de schadeafwikkeling dan wanneer de aansprakelijkheid via een andere polis is geregeld.

Primair of secundair

Heb je besloten dat je Sectie II wilt afsluiten, dan moet je nog kiezen voor primair of secundair.

De polis is *secundair* als de zogenaamde ‘na u clausule’ niet is doorgehaald; andere elders gesloten verzekeringen zullen in geval van schade voorgaan. Die andere polis(sen) bevat(ten) echter meestal een gelijksoortige bepaling en je kunt je voorstellen dat er eindeloze discussies op de loer liggen over welke polis er dekking moet geven. Het schadeproces is hier zeker niet mee geholpen. Terwijl verzekeraars discussiëren, wacht de schadelijgende partij op vergoeding. Een oplossing hiervoor kan zijn om in je eigen polis op te nemen dat je het recht hebt om de schaderegeling van je verzekeraar in te roepen. Je verzekeraar gaat dan toch de schade regelen. Vaak zal dit tegen cessie gaan. De verzekeraar koopt dan als het ware de rechten van de schadelijgende partij door het betalen van schade, en zal later proberen die rechten te gelde te maken door de betaling op de samenloopverzekeraars te verhalen.

Een polis is pas echt *primair* met de clausule dat verzekeraars van het recht van regres afzien. Vaak zullen verzekeraars zich echter het recht van regres op enige meeverzekerde partij voorbehouden, waardoor een primaire polis toch niet echt primair is. Daarom luidt ons advies om zo’n clausule door te laten halen, zeker daar waar het regres jegens de gemeente kan worden uitgeoefend. Dat is helderder.

07

Het sluiten van een CAR-verzekering vanwege het aansprakelijkheidsrisico is in hoofdstuk 4 uitgebreid aan de orde geweest.

Wat valt er onder de dekking

De verzekering dekt de wettelijke aansprakelijkheid én de aansprakelijkheid die - mits niet bovenmatig - voortvloeit uit contractvoorwaarden. De aansprakelijkheid van een of meer verzekerden is gedekt voor schade aan derden ten gevolge van, zoals dat heet:

- zaakschade en de directe gevolgschade daarvan
- personenschade (letsel, overlijden), inclusief de directe gevolgen daarvan
- (en voor) rechtskundige bijstand in geval van aansprakelijkheid, mits de schade gedekt is.

Kijk uit met erkennen van aansprakelijkheid

Verzekeraars zullen zelf ‘de verdediging’ willen voeren als de verzekerde partij aansprakelijk is gesteld. Kijk daarom uit met het erkennen van aansprakelijkheid, dat kan het belang van de verzekeraar schaden en zelfs de dekking in gevaar brengen. Dit soort zaken moet je dus altijd duidelijk en vooraf met verzekeraars communiceren, evenals de rechtskundige bijstand.

Uitsluitingen van aansprakelijkheid

De volgende negen uitsluitingen zijn min of meer standaard, maar loop ze wel altijd even na.

1. *Noodzakelijk toegebrachte schade*
Is de schade die moest worden toegebracht om het werk te kunnen maken. Je zou kunnen zeggen dat deze schade opzettelijk is veroorzaakt.
2. *Onafwendbaar of logisch gevolg*
Is de schade die een onafwendbaar of logisch gevolg van de werkzaamheden is,

Kademuur en achterliggend terrein

Een kademuur was in zo'n slechte staat dat hij vervangen moest worden. Bij het sluiten van de CAR-polis nam de verzekeraar als uitsluiting schade aan de bestaande kademuur op. Er ontstond inderdaad schade aan de bestaande kademuur en aan de bestrating die erachter lag. De verzekeraar was van mening dat tot de kademuur ook moest worden gerekend de daarmee in verband staande achterliggende infrastructuur. Na onderling overleg heeft de verzekeraar dit standpunt verlaten en heeft hij gelukkig de schade aan de infrastructuur vergoed. Alleen de schade aan de muur bleef buiten de uitkering.

ook al is daar in eerste instantie geen rekening mee gehouden. Bijvoorbeeld het aanbrenge van een zwaar zandlichaam op een veenachtige ondergrond, waarvan oppersing het logisch gevolg is.

3. De opzichtclausule

Staat in iedere aansprakelijkheidsverzekering, zowel in de AVB als in Sectie II van de CAR-polis. Hij regelt dat schade aan het in bewerking zijnde deel van het werk van de dekking is uitgesloten. Gelukkig dekt Sectie I nadrukkelijk wél 'opzichtschade', zodat er bij een CAR-polis voor dit type schade geen dekkingsprobleem kan ontstaan. Overigens bestaat de mogelijkheid om via het bestek te eisen dat opzichtsbepalingen in AVB's tot een bepaald bedrag worden doorgehaald.

4. Schade door motorrijtuigen en vaartuigen

Is een uitsluiting die in de praktijk heel ver kan gaan. Onder motorrijtuigen en vaartuigen wordt namelijk niet alleen het gewone verkeer verstaan, maar bijvoorbeeld ook een drijvende ponton. Ontstaat er door heikwerkzaamheden vanaf een drijvende ponton schade aan belendende opstallen, dan kan een verzekeraar een beroep doen op deze uitsluiting. Valt de schade vervolgens ook niet onder de polis van het motorrijtuig of vaartuig, dan is er sprake van een ongedekte schade. Er zijn CAR-polissen die dit soort gevallen toch wel dekken. Overigens kennen CAR-polissen soms wel een dekking voor schade door motorrijtuigen op de bouwplaats. Vaak beperkt deze zich dan tot schade boven de zogenaamde limiet uit hoofde van de WAM (Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen).

Schade aan lichtbrekingsbalk door motorrijtuig

Bij de aanleg van een tunnel voor treinverkeer zijn vlak voor de tunnel zogenaamde lichtbrekingsbalken aangebracht. Lichtbreking voorkomt dat automobilisten verblind raken door de plotselinge overgang van licht naar donker, of vice versa. Tijdens de werkzaamheden reed een werkvoertuig met zijn giek tegen de lichtbrekingsbalk aan. De schade werd in eerste instantie onder de CAR-polis afgewezen met verwijzing naar de uitsluiting voor schade door motorrijtuigen. Maar omdat dit motorrijtuig op een onderstel voor spoorrails stond, was de wettelijke omschrijving van motorrijtuig niet van toepassing en hebben CAR-verzekeraars de schade alsnog voor hun rekening genomen.

Schade bij heiwerkzaamheden vanaf een ponton

Bij heiwerkzaamheden vanaf een ponton ontstond schade aan een op de kade gesitueerd pand. De schade werd onder Sectie II van de CAR-polis afgewezen met verwijzing naar de uitsluiting voor schade die door vaartuigen wordt veroorzaakt. In overleg met verzekeraars is toen een bindend advies van een advocaat gevraagd. De advocaat oordeelde dat de uitsluiting voor schade door vaartuigen niet op de onderhavige kwestie van toepassing was, omdat van een risico in de maritieme sfeer geen sprake was. De schade kwam alsnog voor vergoeding onder de CAR-polis in aanmerking.

5. Beroepsaansprakelijkheid

Dit type aansprakelijkheid heeft vooral betrekking op ontwerpfouten. Door een ontwerpfout kunnen constructies het begeven en schade aan derden berokkenen, wat onder de standaarddekking van de CAR-polis valt. Mocht een ontwerpfout echter tot gevolg hebben dat constructies of onderdelen daarvan niet functioneel zijn, dan is de schade aan derden uitgesloten. Waarom? Alleen al omdat dan het vereiste van materiële beschadiging ontbreekt.

6. Boetes

Net als onder iedere aansprakelijkheidspolis zijn ook onder Sectie II boetes en andersoortige bedingen uitgesloten.

7. Onderlinge gevolgschade

De onderlinge aansprakelijkheid van bij de bouw betrokken partijen, de zogenaamde *cross liability*, is gedekt voor zover en indien het om materiële beschadiging gaat. De gevolgschade die zich ook vaak voordoet, is echter niet gedekt. Denk bijvoorbeeld aan stagnatieschade of extra huur en overwerk om de planning te halen en dat soort zaken. Dergelijke directe gevolgschade is wel onder een AVB gedekt.

8. Letsel van personeel

Letsel en schade aan eigendommen van personeel van bij de bouw betrokken partijen is van de dekking uitgesloten. Alleen al om deze uitsluiting is het van belang om in het bestek ook altijd de AVB van toepassing te verklaren.

9. Sectie III

Van de dekking onder Sectie II is vaak uitgesloten schade die binnen de dekking van Sectie III valt.

Tot slot - verzekeringstermijn en verzekerd bedrag

De schade moet zijn ontstaan tijdens de verzekeringstermijn. De dekking van Sectie II loopt tot het einde van de onderhoudstermijn. Daarna moet de dekking van iedere verzekerde apart op diens eigen AVB gevonden worden.

7.4 CAR-verzekering – Sectie III: dekking van schade aan bestaande eigendommen opdrachtgever

Je krijgt als verzekeringsambtenaar vast ook wel eens te maken met schade aan de eigen eigendommen die door bouwprojecten is veroorzaakt. Je kunt daarbij denken aan schade aan scheurvorming in bestaande aanbouw, beschadiging van bestrating of riolering. Logischerwijs valt dit soort opzichtschaade ook onder Sectie II, dus onder de aansprakelijkheidsdekking. Maar die aansprakelijkheid en daarmee de schuld van de veroorzaker zal dan dus door jou als opdrachtgever aangetoond moeten worden. Dat is vaak een lastig traject. Dat traject kun je voorkomen door de dekking in Sectie III vast te leggen. Deze dekking voorkomt dus problemen rond kwesties als schuld en onrechtmatige daad, en bespaart alle partijen veel boze en verwijtende brieven. Het is voor de dekking voldoende dat het causale verband met de werkzaamheden vaststaat.

Uitsluitingen van schade

1. *Noodzakelijk toegebrachte schade*

Ook hier is van toepassing dat noodzakelijk toegebrachte schade, of schade die het logische en onafwendbare gevolg is, van de dekking is uitgesloten.

2. *Ex flex*

Verder wordt het brandrisico (*ex flex* = exclusief fire, lightning and explosion) veelal uitgesloten omdat dit al onder een bestaande opstalverzekering is gedekt. Je moet dit wel nalopen, ook in verband met de eigen risico's onder zo'n bestaande opstalverzekering. De aannemer zal deze lang niet in alle gevallen willen dragen, dus moet je de eigen risico's met elkaar in overeenstemming brengen.

3. *Diefstal*

Verder zijn diefstal, vandalisme en van buiten komende onheilen veelal niet gedekt omdat deze niet worden beschouwd als schade 'door' de uitgevoerde werkzaamheden. Als een dief de slang van een aggregaat doorknipt en er daarbij benzine in de openbare grond terecht is gekomen, dan is de diefstal van de benzine gedekt onder Sectie I maar de schade aan de gemeentegrond dus niet.

4. *Gevolgschade*

Ook is uitgesloten de zogenaamde gevolgschade. Dus als schade aan een bestaand gebouw stagnatie in de bedrijfsvoering van de opdrachtgever tot gevolg heeft, dan is die niet gedekt.

Verzekeringstermijn en verzekerd bedrag

Deze zijn gelijk aan die van Sectie II. Voor het verzekerde bedrag is vaak sprake van een gecombineerde dekking. Het in de polis genoemde bedrag van Sectie II en III is dan bij een gecombineerde schade één keer beschikbaar. Als je niet voor een gecombineerde limiet kiest, zijn beide bedragen dus geheel beschikbaar. Is er sprake van kostbare eigendommen, dan raden we je aan het bedrag van Sectie III aan te passen, of niet voor een gecombineerde limiet te kiezen.

Aansprakelijkheidsverzekering

Er zijn nogal wat aansprakelijkheidsrisico's die tijdens de bouw worden gelopen, niet alleen op schade van de bouwers onderling maar ook op schade van niet bij de bouw betrokken derden, zoals omwonenden. Dit hoofdstuk gaat over de aansprakelijkheidsverzekering, die je dus buitengewoon zorgvuldig moet regelen.

Voor aansprakelijkheid zijn er, grof gezegd, vier voor de bouw relevante verzekeringsvormen: de Aansprakelijkheidsverzekering voor Bedrijven (AVB), de Aansprakelijkheidsverzekering voor Gemeenten (AVG), de Beroepsaansprakelijkheidsverzekering (waarover meer in hoofdstuk 9) en de Aansprakelijkheidsdekking van de CAR.

De meeste partijen die bij de bouw betrokken zijn zullen doorlopend verzekerd zijn voor aansprakelijkheid. Als zij daarnaast een CAR-verzekering sluiten, biedt ook die een dekking voor het aansprakelijkheidsrisico. Het is dus mogelijk dat het aansprakelijkheidsrisico van de bij de bouw betrokken partijen op meerdere verzekeringen is gedekt. Er is dan mogelijk sprake van samenloop van de aansprakelijkheidsverzekering(en) met de CAR-verzekering. Welke verzekering dekt dan de schade?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zullen we hier eerst ingaan op de dekking van de aansprakelijkheid op de CAR-verzekering, omdat er raakvlakken en samenloop kunnen zijn tussen de CAR en de andere aansprakelijkheidsverzekeringen. Daarna wordt de aansprakelijkheidsdekking van de CAR-verzekering in relatie tot andere aansprakelijkheidsverzekeringen van de bij de bouw betrokken partijen besproken.

Aansprakelijkheid onder de CAR-verzekering

Sectie I biedt dekking voor schade aan het werk, ook als een verzekerde daarvoor aansprakelijk is. Als bijvoorbeeld twee onderaannemers verschillende werkzaamheden uitvoeren, kan de ene aannemer schade toebrengen aan het werk van de andere aannemer. De aansprakelijkheid van een bij de bouw betrokken partij voor de schade van een andere bij de bouw betrokken partij, noemt men onderlinge aansprakelijkheid, ook wel *cross liability*.

Eerst een voorbeeld

Een onderaannemer is bezig met het storten van beton. Hierbij gaat iets mis en de bekisting, die door een andere onderaannemer is gemaakt, begeeft het. Het nog niet geharde beton en de bekisting komen terecht op een aantal houten kozijnen waarvan er enkele sneuvelen. De kozijnen zijn overigens erg ongelukkig neergezet.

Er is sprake van onderlinge aansprakelijkheid van de bij de bouw betrokken partijen. Maar vervolgens is het niet eenvoudig om vast te stellen wie aansprakelijk is voor de schade aan de kozijnen, de schade aan de bekisting en de schade aan het beton. Wie heeft wat fout gedaan? Mogelijk kunnen alle onderaannemers door-

verwijzen naar de hoofdaannemer (op grond van artikel 6:171 BW), maar deze kan ook weer regres nemen op de betrokken onderaannemers (artikelen 6:101 BW en 6:102 BW).

Het zijn dit soort lastige kwesties geweest die hebben geleid tot het in het leven roepen van wat wij nu kennen als de CAR-verzekering. In plaats van te moeten onderzoeken wie aansprakelijk is voor welk deel van de schade, biedt de CAR-polis namelijk een oplossing voor de schade, ongeacht de aansprakelijkheid. Het vraagstuk van de aansprakelijkheid verdwijnt als het ware en wat blijft is de beoordeling van de schade aan het werk, die onder Sectie I van de polis is verzekerd. De toedracht bepaalt of de schade uiteindelijk gedekt is, maar de vraag wie aansprakelijk is, is niet meer relevant voor de polisdekking.

De vraag naar de aansprakelijkheid van een verzekerde partij kan relevant zijn in verband met regres door de verzekeraar. Deze regresmogelijkheid is op grond van het nieuwe verzekeringsrecht in principe uitgesloten (artikel 7:962 lid 3 BW). Dat is ook logisch want dat zou erop neerkomen dat een verzekeraar aan de ene partij schade vergoedt die hij bij de andere partij verhaalt, terwijl beide partijen verzekerd zijn onder dezelfde CAR-polis. Broekzak-vestzak dus.

Wel heeft de verzekeraar de mogelijkheid om regres te nemen als de schade veroorzaakt wordt door een andere verzekerde. Het gaat dan meestal om schade die is veroorzaakt door opzet of bewuste roekeloosheid van een verzekerde. Deze regresmogelijkheid moet dan wel in de algemene voorwaarden zijn geregeld. In de voorwaarden moet staan dat schade door opzet of bewuste roekeloosheid uitgesloten is van dekking, tenzij een andere verzekerde daardoor schade lijdt.

Vervolgens wordt de schade uitgekeerd en kan de verzekeraar verhaal nemen op de veroorzaker van de schade. Omdat de schade veroorzaakt is met opzet of bewuste roekeloosheid, en de schade niet is gedekt, kan de veroorzaker geen beroep doen op de CAR-verzekering.

Primair dekt Sectie II van de CAR-verzekering het risico van aansprakelijkheid, zowel voor schade van niet bij de bouw betrokken derden als voor de onderlinge schade van verzekerde partijen, die buiten de dekking van Sectie I valt. De belangrijkste reden om deze Sectie Aansprakelijkheid op te nemen in de CAR-verzekering is de dekking voor schade aan derden. Veelal gaat het om schade aan belendingen, maar het kan ook gaan om letselschade van een voorbijganger die iets op zijn hoofd heeft gekregen dat uit een kraan losschoot.

Over het algemeen wordt alleen personen- en zaakschade verzekerd (inclusief de directe gevolgschade), maar niet de zogenaamde zuivere vermogensschade. Bedrijfsschade kan gevolgschade zijn en daarom is ook onder Sectie II bedrijfsschade van verzekerden expliciet uitgesloten (echter niet de bedrijfsschade – de directe gevolgschade – van derden). De CAR-verzekering dekt dus geen bedrijfsschade (waaronder stilstandschade) van de bij de bouw betrokken partijen.

Andere belangrijke uitsluitingen onder Sectie II zijn schades veroorzaakt door motorvoertuigen die ook buiten het bouwterrein worden gebruikt. Daarop zijn overigens weer verschillende variaties mogelijk. Veelal zal de dekking voor schades door motorvoertuigen die voornamelijk op het bouwterrein worden gebruikt, secundair zijn. Als er een werkmaterieelpolis is afgesloten voor het betreffende motorvoertuig

geeft de CAR-verzekering geen dekking. Ook is mogelijk dat de CAR-verzekering dekking biedt voor schades veroorzaakt door motorvoertuigen die boven de verzekerde som van de verplichte WAM-verzekering uitkomen.

Niet onbelangrijk is voorts de uitsluiting van werkgeversaansprakelijkheid van de verzekerden. Dat een werknemer van verzekerde op een bouwplaats letsel- of zaakschade oploopt is, ondanks alle veiligheidsmaatregelen die worden nageleefd, een reëel gevaar. Deze aansprakelijkheidsuitsluiting kan dus verstrekkende gevolgen hebben voor verzekerde als het risico van werkgeversaansprakelijkheid niet op een andere manier is afgedekt. Over het algemeen zal de aansprakelijkheidsverzekering van de verzekerde hiervoor een oplossing moeten bieden.

Samenloop – eigenlijke en oneigenlijke

De verzekerde partijen hebben als het goed is zelf ook een aansprakelijkheidsverzekering en soms zelfs een al (doorlopende) CAR-verzekering. Zo heeft een (onder) aannemer een Aansprakelijkheidsverzekering voor Bedrijven, en heeft een gemeente als opdrachtgever een Aansprakelijkheidsverzekering voor Gemeenten. Een architect of een adviesbureau heeft een Beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

Het kan voorkomen dat een schade die niet is gedekt op de CAR-verzekering, wel valt onder een van deze aansprakelijkheidsverzekeringen. In dat geval vullen de verzekeringen elkaar dus goed aan. Ook kan het voorkomen dat een schade die wel op een CAR-verzekering is gedekt ook onder een van de aansprakelijkheidsverzekeringen valt. In dat geval is er sprake van zogenaamde samenloop van verzekeringen.

Brand door kortsluiting in motorrijtuig

In de technische ruimte van een betonconstructie stond een graafmachine geparkeerd die voor het werk werd gebruikt. In die machine ontstond kortsluiting, waardoor zowel de machine als de betonconstructie brandschade ondervond. CAR-verzekeraars deden in eerste instantie een beroep op de uitsluiting voor schade door motorrijtuigen. Dit motorrijtuig was echter reeds geruime tijd buiten het verkeer tot stilstand gekomen. CAR-verzekeraars hebben de schade aan de betonconstructie daarom uiteindelijk toch voor hun rekening genomen. Wel hebben zij nog geprobeerd de schade op de verzekeraar van het werkmaterieel te verhalen, maar dit is niet gelukt omdat uit technisch onderzoek niet van enig mankement aan de graafmachine sprake was.

Je hebt eigenlijke en oneigenlijke samenloop.

Bij *eigenlijke* samenloop wordt een en hetzelfde risico van een verzekerde gedekt op twee (of meer) verzekeringen. Er moet dan naar de voorwaarden van de polissen worden gekeken om te bepalen welke polis dekking moet bieden. Veel CAR-polissen kennen een primary clause die bepaalt dat de CAR-verzekering altijd voorgaat op andere verzekeringen. Met deze clause kunnen veel samenloopgevallen eenvoudig worden opgelost. In de voorwaarden voor aansprakelijkheidsverzekeringen is vaak een na u- of een non-contribution-clausule opgenomen. Dat betekent dat de verzekering geen dekking biedt als dezelfde schade ook is verzekerd op een andere verzekering, ongeacht de datum waarop die is afgesloten. Als een schade op twee ver-

zekeringen is verzekerd, zal de ene verzekering op grond van deze bepaling kunnen verwijzen naar de andere verzekering. Als echter beide verzekeringen een dergelijke clause hebben opgenomen in de algemene voorwaarden, valt de werking daarvan tegen elkaar weg. In dat geval, en in het geval dat beide verzekeringen geen clauses over samenloop kennen, geldt de wettelijke regeling van artikel 7:961 BW.

Dit artikel 7:961 BW stelt dat de verzekerde, ingeval dezelfde schade door meer dan één verzekering wordt gedekt, elke verzekeraar kan aanspreken. De eerst aangesproken verzekeraar zal dan de schade moeten afhandelen. Naderhand kan de verzekeraar verhaal nemen op de andere verzekeraar voor het evenredig aandeel in de schade. Bij *oneigenlijke* samenloop is er veelal sprake van een risico dat zowel op een cascoverzekering als op een aansprakelijkheidsverzekering is gedekt. Dit zijn twee verschillende soorten schades van twee verschillende verzekerden.

Een voorbeeld van twee verschillende soorten schade

Er rijdt een auto tegen een pand aan dat daardoor wordt beschadigd. De opstalverzekering voor het pand dekt de schade aan het pand als cascoschade. De WAM-verzekering van de auto dekt de aansprakelijkheid van de bestuurder voor de schade aan het pand. De cascoverzekering geeft dekking aan de pandeigenaar omdat zijn pand schade heeft opgelopen, terwijl de aansprakelijkheidsverzekering dekking geeft aan de bestuurder van de auto omdat hij in zijn vermogen wordt aangetast doordat hij de schade van de eigenaar van het pand moet vergoeden.

08

Bij oneigenlijke samenloop hoeft niet te worden onderzocht welke polis uiteindelijk dekking moet bieden, aangezien dit meestal uit de feiten volgt. In ieder geval zal de cascoverzekeraar de schade moeten vergoeden als de polis dekking biedt. Als de verzekeraar uitkeert, heeft hij het recht om de uitgekeerde schade te verhalen op de veroorzaker van de schade of diens verzekeraar. De schadelijdende partij kan in principe direct haar schade vorderen bij de schadeveroorzakende partij of de verzekeraar daarvan. De praktijk wijst echter uit dat het eenvoudiger is om de schade te vorderen van de eigen verzekeraar. Bij een vordering op de schadeveroorzaker zal immers diens aansprakelijkheid moeten worden bewezen door de schadelijdende partij. Dit is niet altijd even eenvoudig.

De Aansprakelijkheidsverzekering voor Bedrijven (AVB)

Zoals we net hebben beschreven, zijn veel schades aan het werk ook te zien als aansprakelijkheidsschades. Kunnen deze schades dan ook geclaimd worden op de AVB van de aannemer?

De AVB dekt de aansprakelijkheid van de aannemer voor schade aan derden. Ook al heb je de CAR-verzekering die specifiek het aansprakelijkheidsrisico dekt voor schade tijdens de bouw, ook de AVB biedt dekking voor schade door bouwwerkzaamheden. Daarbij gelden meestal wel enige uitsluitingen. Zo is schade aan belendingen, kabels en leidingen als gevolg van hei- en constructiewerkzaamheden in de bodem veelal uitgesloten van dekking. Ook ontgravingswerkzaamheden zijn vaak niet gedekt, evenmin als schade door bronbemaling. Overigens geldt in alle gevallen dat sommige verzekeraars wel dekking willen bieden als door een geotechnisch adviseur is berekend dat er geen schade zou moeten kunnen ontstaan. Hierover zijn nadere bepalingen in de algemene voorwaarden opgenomen.

Ondanks de uitgebreide dekking van de AVB wordt er vaak een CAR-verzekering gesloten om de risico's van bouwwerkzaamheden te dekken. Meestal zal een CAR-verzekering die is afgesloten voor een project een *primary clause* bevatten. Een *primary clause* is een clause waarin staat dat de CAR-verzekering voor het project altijd als eerste verzekering wordt aangesproken, ook als andere verzekeringen dekking zouden bieden. Als de CAR-verzekering voor het project een *primary clause* heeft, zal er niet snel sprake zijn van samenloop van verzekeringen.

Heeft de CAR-verzekering geen *primary clause*, en de AVB geen na u-clausule, dan zal er alleen voor Sectie II-schades sprake kunnen zijn van samenloop. Alle schades die onder Sectie I van de polis vallen, zijn naar de letter van de polis immers geen aansprakelijkheidsschades. Er is dan geen sprake van eigenlijke samenloop (maar misschien wel van oneigenlijk samenloop) met de AVB.

Als er een CAR-verzekering is gesloten met een *primary clause*, komt de AVB van de aannemer voor zaakschade dus niet snel in beeld. Daarnaast is wettelijk geregeld dat de CAR-verzekeraar geen regres kan nemen op een medeverzekerde (artikel 7:962 lid 3 BW). Als de CAR-verzekeraar een schade aan het werk die veroorzaakt is door een medeverzekerde onderaannemer, uitkeert aan de verzekeringnemer, mag de CAR-verzekeraar de uitgekeerde schade niet verhalen op de veroorzaker van die schade.

Op deze regel zijn wel uitzonderingen, met name als de schade is veroorzaakt door opzet of bewuste roekeloosheid. Er wordt dan wel uitgekeerd aan de verzekeringnemer, maar de verzekeraar zal de schade verhalen op de veroorzaker. Ook dan zal echter de AVB buiten beeld blijven, aangezien opzet en bewuste roekeloosheid ook niet zijn gedekt op de AVB.

Is het dan nog wel nodig een AVB af te sluiten naast de CAR-verzekering? Wij vinden van wel, omdat de CAR-verzekering enkele uitsluitingen kent die de AVB weer niet heeft, en dan is er dus ook geen sprake van samenloop. Zo biedt de AVB wel dekking voor de werkgeversaansprakelijkheid. Als een werknemer van de aannemer of onderaannemer een ongeval krijgt, zal de schade die daaruit voortvloeit gedekt zijn op de AVB.

Ook indirecte vermogensschade (bedrijfsschade) van een medeverzekerde kun je dekken via de AVB. Op de CAR is bedrijfsschade van verzekerden altijd uitgesloten, terwijl de AVB wel bedrijfsschade dekt die voortvloeit uit een zaakschade. Het moet dan gaan om schade aan een zaak waaraan de verzekerde niet zelf heeft gewerkt. Schade aan een zaak waaraan verzekerde zelf werkt, is uitgesloten (dit heet uitsluiting zaken onder opzicht). De gevolgschade, waaronder bedrijfsschade van een derde, is dan ook uitgesloten.

Ook is de AVB natuurlijk zinvol als je geen CAR-verzekering hebt. Bovendien, een CAR-verzekering is vaak voor een project, en daarmee voor een bepaalde termijn. De onderhoudstermijn van de CAR-verzekering biedt een uitloop op de dekkings-termijn, maar ook die termijn is eindig. Schades geconstateerd na afloop van de onderhoudstermijn, vallen buiten de dekking van de CAR-verzekering. Het is voorstelbaar dat schades die buiten de dekkingstermijn van de CAR-verzekering vallen, wel op de AVB zijn gedekt. Denk aan de aansprakelijkheid van aannemers voor schades door het opgeleverde.

Tot slot is het mogelijk je als opdrachtgever mee te laten verzekeren op de AVB-polis van de aannemer.

De Aansprakelijkheidsverzekering voor Gemeenten (AVG)

Ook de gemeente als opdrachtgever is meeverzekerd op de CAR-verzekering. Daarnaast zal de gemeente een aansprakelijkheidsverzekering voor gemeenten hebben. Kan er sprake zijn van samenloop tussen deze twee verzekeringen?

De wettelijke regeling voor de aansprakelijkheid van de opdrachtgever is geregeld in artikel 6:171 BW. Daarin is bepaald dat de opdrachtgever aansprakelijk is voor schade door werkzaamheden die door een niet-ondergeschikte worden uitgevoerd ter uitoefening van zijn bedrijf. De overheid valt echter buiten het bereik van dit artikel. De overheid kan dan ook niet altijd aansprakelijk worden gehouden voor schade door werkzaamheden van de aannemer of onderaannemer.

Deze beperking geldt echter niet voor (nuts)bedrijven van de overheid. Deze vallen wel onder het bereik van artikel 6:171 BW en kunnen wel aansprakelijk worden gehouden voor schade door werkzaamheden van de aannemer. De definitie van wat een overheidsbedrijf is, ligt echter niet vast. De stelregel is daarom dat er gekeken wordt of de werkzaamheden waarvoor opdracht wordt gegeven, in het verlengde van de eigen activiteiten liggen van het overheidsbedrijf. Voor schade door bouwwerkzaamheden kan worden gezegd dat een gemeente als opdrachtgever daar niet snel aansprakelijk voor gehouden kan worden. (Meer over de juridische positie van de opdrachtgever vind je in hoofdstuk 4.)

Los van de aansprakelijkheidsvraag zal de aansprakelijkheidsverzekering niet snel aangesproken kunnen worden als er een CAR-verzekering is afgesloten. Hiervoor gelden dezelfde argumenten die boven zijn aangehaald bij de AVB. De CAR-verzekering kent veelal een *primary clause* waardoor de AVG niet aangesproken hoeft te worden. Daarnaast kan de verzekeraar op grond van de wet geen uitgekeerde schade verhalen op een medeverzekerde op de CAR-verzekering, dus ook niet op de opdrachtgever. Mocht er een schade zijn die wel voor rekening van de gemeente komt, dan zal deze niet gemakkelijk ten laste van de AVG gebracht kunnen worden. De meeste aansprakelijkheidsverzekeringen voor gemeenten kennen belangrijke beperkingen voor schades als gevolg van bouwwerkzaamheden. De dekking is vaak secundair aan de CAR-verzekering, waarbij ook vereist is dat er een CAR-verzekering is gesloten. En dan nog is er een gelimiteerde dekking, namelijk voor zover de CAR-verzekering geen dekking biedt op grond van de termijn van de verzekering.

Er bestaat wel een vrij uitgebreide dekking voor schade door bouwwerkzaamheden als het gaat om bouwwerkzaamheden met een beperkte aanneemsom, bijvoorbeeld maximaal € 25.000,-. Daarbij kunnen dan wel dezelfde uitsluitingen gelden zoals die ook op de AVB van de aannemer van toepassing zijn: schade door hei- en constructiewerkzaamheden in de bodem, waaronder het trekken van damwanden, en schade door bronbemaling. Mogelijk is dat schade door werkzaamheden van de gemeente als uitvoerder (dus niet als opdrachtgever) zijn verzekerd, als werknemers van de gemeente zelf de werkzaamheden uitvoeren.

Kijk uit

Of je een schade zult moeten vergoeden, hangt niet af van of je hem wel gedekt hebt via een aansprakelijkheidsverzekering. Als een schade waarvoor je aansprakelijk bent niet verzekerd is, dan zul je hem moeten vergoeden. Uit eigen zak dus.

Beroepsaansprakelijkheidsverzekering

Voordat er gebouwd gaat worden, moet er eerst ontworpen worden. Het ontwerp moet vervolgens worden vertaald in een constructie. De verantwoordelijkheid voor het ontwerp en de constructie ligt bij de architect en een ingenieur (construc-tuur/adviseur). Als zij een fout maken in hun werk die schade veroorzaakt voor de opdrachtgever, is er sprake van beroepsaansprakelijkheid.

Voor beroepsaansprakelijkheid gelden er twee vereisten: het moet gaan om schade ontstaan door een fout in de uitvoering van de opdracht (beroepsfout – in de DNR en in het Burgerlijk Wetboek heet dit een toerekenbare tekortkoming), en de schadelijdende partij moet de opdrachtgever zijn, degene ten behoeve van wie het werk wordt uitgevoerd.

De Beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) dekt de gevolgen van onbedoelde fouten die een beroepsbeoefenaar maakt bij de uitvoering van zijn werkzaamheden en waarvoor hij aansprakelijk kan worden gesteld. Het gaat dus om een contractuele aansprakelijkheid die is gekoppeld aan standaardvoorwaarden zoals besproken in hoofdstuk 3. Voor de aansprakelijkheid buiten het contract is de Aansprakelijkheidsverzekering (AVB) de aangewezen dekkingsvorm.

De schade door een beroepsfout in het kader van de bouw kan zowel zaakschade als (zuivere) vermogensschade zijn. Voor zaakschade door een beroepsfout biedt de CAR-verzekering vaak dekking. Een CAR-verzekering dekt ook schade als gevolg van ontwerp- en constructiefouten. Als de CAR-verzekeraar de schade aan het werk uitkeert, kan deze geen regres nemen op de architect of ingenieur. De wettelijke regeling van artikel 7:962 BW lid 3 staat dat in de weg. Beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen dekken veelal geen schades die onder de CAR-verzekering zijn gedekt. Ook in artikel 14.8 van de DNR 2005 staat dat de

Meetfout

Door een meetfout is een leidingenstraat op de verkeerde plek neergelegd. De aanzienlijke kosten om alsnog correcte aansluitingen te realiseren werden onder de CAR-verzekering geclaimd. Vanwege het ontbreken van het vereiste van materiële beschadiging is de schade door CAR-verzekeraars afgewezen. Vervolgens werd geprobeerd de kosten te claimen bij de beroepsaansprakelijkheidsverzekering van het ingenieursbureau dat de meetfout had gemaakt. Op de overeenkomst met het ingenieursbureau was de RVOI van toepassing. De Beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar heeft de schade vergoed, maar wel beperkt tot de hoogte van het honorarium van het ingenieursbureau en dat was vele malen lager dan de uiteindelijke schade.

adviseur alleen aansprakelijk is voor schades die niet worden gedekt door een gebruikelijke CAR-verzekering of daarmee gelijk te stellen verzekering.

Voor de (zuivere) vermogensschade door een beroepsfout bestaat echter geen dekking op de CAR-verzekering (bijvoorbeeld schade als gevolg van een luchtbehandelingsinstallatie die volgens ontwerp is aangebracht, maar vervolgens niet blijkt te werken). De opdrachtgever kan echter wel de architect of ingenieur aanspreken, maar niet ongelimiteerd. Op grond van de Algemene Voorwaarden die van toepassing worden verklaard tussen de architect of ingenieur en de opdrachtgever (de DNR 2005-voorwaarden) is de aanspraak beperkt tot de opdrachtsom. In dezelfde voorwaarden staat dat de architect en de ingenieur verplicht zijn een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten met een minimale verzekerde som van € 1.000.000,-. (Een hogere verzekerde som is dus ook mogelijk.) Bovendien kan worden afgeweken van de beperking van de dekking door de hoogte van het honorarium. Daarnaast komt alleen die schade voor vergoeding in aanmerking die een direct gevolg is van de beroepsfout en niet in een te verwijderd verband van deze beroepsfout ligt.

Uiteindelijk zal de vermogensschade van de opdrachtgever door de beroepsfout van de architect of ingenieur vergoed moeten worden door de beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Aangezien echter de voorwaarden DNR 2005 de vergoeding maximeren, kan het zo zijn dat de opdrachtgever met een restschade blijft zitten. Deze schade kan niet worden verhaald.

Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering

Waar gehakt wordt, vallen spaanders...

Dit spreekwoord wil zeggen dat waar gewerkt wordt, er ook altijd sprake is van rommel en schade. Enerzijds kan dat niet anders, anderzijds heb je de verantwoordelijkheid als opdrachtgever jegens burgers. Bij een bouwproject worden er natuurlijk vaak aanzienlijke risico's gelopen. Er kan van alles misgaan, ook al gaan de bouwende partijen nog zo zorgvuldig te werk.

...die vaak het gevolg zijn van ontwerpfouten

Uit een onderzoek van TNO en CUR Platform Constructieve Veiligheid in 2009 bleek dat een derde van de bouwfouten te maken heeft met de uitvoering, maar dat maar liefst de helft van de bouwfouten het gevolg is van een ontwerpfout.

De volgende opsomming laat zien dat er de afgelopen jaren nogal wat bouwprojecten zijn uitgevoerd waarbij (delen van) constructies instortten of loslieten, of dat er sprake was van ernstige scheurvorming in pas opgeleverde bouwwerken.

- Parkeerdek in Tiel in 2002 ingestort
- Balkons van het gebouw Patio Sevilla in Maastricht in 2003 ingestort - twee doden
- Toneeltoren in Hoorn in 2004 ingestort
- Terminal van het vliegveld Charles de Gaulle in Parijs in 2004 ingestort
- Gevelplaten van het Hilton Rotterdam Hotel in 2005 losgelaten
- Scheurvorming in parkeergarage van het Bos en Lommerplein in Amsterdam in 2006
- Balkons in Amsterdam, Castricum en Emmeloord dreigden nog voor oplevering in te storten in 2007

Allemaal voorbeelden, zeer ernstige voorbeelden, van bouwfouten die het gevolg zijn van ontwerpfouten.

De ontwerper draait maar gedeeltelijk op voor de financiële gevolgen

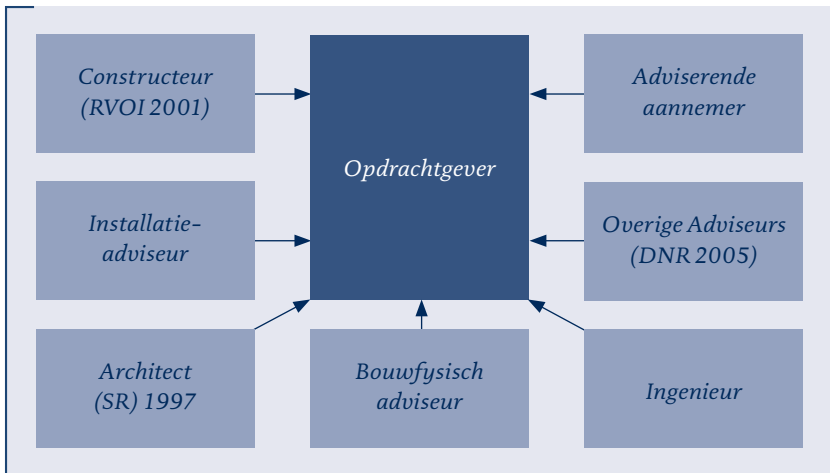
Al ligt de schuld overduidelijk bij de ontwerper, zijn aansprakelijkheid is beperkt. Dat heeft te maken met de Algemene Voorwaarden zoals DNR 2005, RVOI 2001 en SR 1997 (zie ook hoofdstuk 2). We herhalen het hier nog even kort: de ontwerper kun je aanspreken tot maximaal het genoten honorarium, waarbij dan weer een maximale limiet geldt van € 1.000.000,-.

Voorbeeld

Bij een honorarium van € 50.000,- voor een project van € 5.000.000,- en een schade van € 250.000,- is de architect toch slechts aan te spreken voor € 50.000,-.

Tweede voorbeeld

Bij een honorarium van € 1.250.000,- voor een zeer groot project, is de architect toch slechts aan te spreken voor € 1.000.000,-.

De opdrachtgever draait op voor de rest van de financiële gevolgen

en moet en kan zich daarvoor verzekeren. De volgende twee verzekeringsvormen bieden dekking als er schade ontstaat door een ontwerpfout:

1. de Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering voor Opdrachtgevers, ook wel bekend onder de naam Excedent Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering (XOV) en
2. de Bouw Ontwerp Verzekering voor aannemers (BOV).

Ga je als opdrachtgever een overeenkomst aan met een ontwerpende partij, de traditionele vorm die werkt met een bestek, dan heb je dus te maken met de gelimiteerde aansprakelijkheid die we hierboven al geschetst hebben. Je moet dan als opdrachtgever de afweging maken of je je wenst te verzekeren tegen de gevolgen van een ontwerpfout. Als dat zo is, dan kun je dus het beste zo'n Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering voor Opdrachtgevers afsluiten.

Ga je echter een minder traditionele contractvorm aan (zie hoofdstuk 3), zoals Design and Construct, dan verschuift het aansprakelijkheidsrisico's van de opdrachtgever naar de opdrachtnemer of aannemer. Die zal zich dan hiervoor kunnen verzekeren via de Bouw Ontwerp Verzekering.

Wat dekt de ontwerpaansprakelijkheidsverzekering?

Bij een Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering is de opdrachtgever de verzekeringnemer maar ook de potentiële eiser. De Ontwerpaansprakelijkheidsverzekering voor Opdrachtgevers biedt de volgende dekking:

- a. Het is een parapludekking boven de standaarddekking van alle adviseurs, in aanvulling op beperkende algemene voorwaarden, zoals DNR 2005, RVOI 2001 en SR 1997.
- b. Op grond van de algemene voorwaarden is de aansprakelijkheidstermijn beperkt tot vijf jaar na voltooiing van de opdracht van de dienstverlener. Deze verzekering rekt deze termijn op tot tien jaar na oplevering van het bouwproject.
- c. Verzekerd zijn de kosten om de gebreken te verhelpen.
- d. Het is mogelijk om naast de directe schade aanvullend de indirecte schade (zoals

- onder andere waardevermindering, kosten voor vervangende woonruimte, bedrijfsstilstand en renteverlies) te verzekeren. Dit is zelfs een aanvulling op de branchevoorwaarden die zich beperken tot directe schade.
- e. Deze verzekering draagt ook bij aan een betere beheersing van de risico's, doordat ontwerpende partijen hun aansprakelijkheid beperken (zie hoofdstuk 2). Dat betekent voor jou als opdrachtgever een stuk zekerheid als er wat fout gaat in het ontwerp.
 - f. De opdrachtgever heeft zekerheid over de dekking en over de kosten van deze verzekering. Je kunt de verzekering óf op projectbasis afsluiten óf als doorlopende verzekering voor de gehele bouwomzet.
 - g. Hij heeft een zogeheten open dekking. Nadat een schade zich heeft voorgedaan, is er géén goedkeuring van verzekeraars nodig voor het inschakelen van bepaalde adviseurs.
 - h. Mocht blijken dat een gedeelte van de uitgekeerde schade verhaald kan worden op basis van de overeengekomen algemene voorwaarden, dan zullen de verzekeraars dat zeker doen. Als klant heb je daar geen bemoeienis mee, tenzij een gedeelte van de schade onder het van toepassing zijnde eigen risico blijft.

Als opdrachtgever kun je aldus een deel van het risico afwentelen op de verzekeringsmarkt. Limieten die je kunt inkopen, kunnen oplopen tot vijftien miljoen per aanspraak.

In combinatie met andere verzekeringen

De ontwerpaansprakelijkheidsverzekering sluit goed aan op de CAR-verzekering. Je kunt deze twee verzekeringsvormen in combinatie met elkaar afsluiten.

Wat dekt de Bouw Ontwerp Verzekering

Schade als gevolg van een fout ontwerp is ook al verzekerd via de CAR, maar de Bouw Ontwerp Verzekering biedt een uitgebreidere dekking. De CAR-verzekering biedt immers alleen dekking voor de gevolgen van materiële schade door ontwerpfouten, de Bouw Ontwerp Verzekering biedt ook dekking voor de niet-materiële schade, dus voor de kosten die een aannemer moet maken om schade te voorkómen, en waarvoor veelal het ontwerp zal moeten worden aangepast.

Het meest sprekende voorbeeld

Onveilige balkons door een verkeerde verankering aan de gevel, zoals in 2007 in Amsterdam. Daar was sprake van een dreiging voor het ontstaan van schade, een dreiging van instorten, maar er was dus nog geen schade. Het bouwwerk als zodanig was niet stuk, maar er was toch schade in de zin dat er kosten moesten worden gemaakt om de balkons zodanig te maken dat ze gebruikt konden worden voor het oorspronkelijke doel of functie. De kosten voor bijvoorbeeld eerst stutten, dan slopen, vervolgens opnieuw bouwen, om uiteindelijk te komen tot een goed functionerend eindproduct, deze kosten vallen met het laten maken van een nieuw ontwerp onder de dekking van de Bouw Ontwerp Verzekering. Kortom, al die kosten die niet gedekt zijn onder de CAR!

De dekking van de Bouw Ontwerp Verzekering heeft betrekking op claims waar de verzekerde wettelijk en/of contractueel aansprakelijk voor is. Het gaat daarbij om

claims van derden die tijdens de looptijd van de verzekering worden ingediend. De claims moeten het gevolg zijn van een fout in het ontwerp en de verantwoordelijkheid voor schades die voortvloeien uit het foutieve ontwerp moet bij de aannemer liggen.

De BOV biedt ook dekking voor een foutief ontwerp als het ontwerp door derden (externe architecten, constructeurs en/of adviseurs) is gemaakt en de ontwerpaansprakelijkheid contractueel bij de aannemer is neergelegd.

Verder wordt ook dekking geboden voor kosten die verband houden met onderzoek, verdediging en kosten van de schaderegelingsprocedure. Daarnaast ook voor kosten die nodig zijn om actie te ondernemen om de omvang van een mogelijk toekomstige claim te beperken. Denk aan het voorbeeld van de fabrieksvloer die onvoldoende draagkracht heeft (zie hoofdstuk 1). Hier biedt de BOV dekking voor de extra kosten die gemaakt moeten worden om de vloer alsnog in de gewenste staat te krijgen.

Verborgen gebreken verzekering

Hoe krijg je (als opdrachtgever) de aannemer zover dat hij uit zichzelf doet waartoe hij zich bij overeenkomst heeft verplicht, zodat je bij de oplevering op het bouwresultaat kunt vertrouwen? Dat is het hachelijke probleem dat we in dit hoofdstuk behandelen, het verborgen gebrek, waarvoor de bewijslast bij de opdrachtgever ligt! De aannemer is namelijk na de oplevering in beginsel niet langer aansprakelijk voor tekortkomingen aan dit werk. Lees UAV1989 paragraaf 12:

“[...] na de dag waarop het werk is opgeleverd, respectievelijk de opzegtermijn is verstreken, is de aannemer niet meer aansprakelijk voor tekortkomingen aan het werk, tenzij het werk of enig onderdeel daarvan door de schuld van de aannemer, zijn leverancier, zijn onderaannemer of zijn personeel een verborgen gebrek bevat, welk gebrek ondanks nauwlettend toezicht tijdens de uitvoering dan wel bij de opnemings van het werk door de directie redelijkerwijs niet onderkend had kunnen worden.”

Deze paragraaf kan heel wat juridisch gedoe opleveren, maar de kern ervan is dat hij werkt in het nadeel van een opdrachtgever. Dit wordt nog eens bevestigd door de toelichting op de titel ‘aanneming van werk’ in het Burgerlijk Wetboek: “De aannemer is ontslagen van de aansprakelijkheid voor gebreken die de opdrachtgever op het tijdstip van oplevering redelijkerwijs had moeten ontdekken”.

Dit betekent dus, vreemd genoeg, dat hoe deskundiger je als opdrachtgever bent (of hoe deskundiger het toezicht dat je inhuurt), hoe meer verantwoordelijkheid je naar je toehaalt, en hoe minder de verantwoordelijkheid bij de aannemer ligt!

Het net genoemde wetsartikel is nagenoeg in zijn geheel overgenomen in de UAV-gc 2005 paragraaf 28:

- “Na de feitelijke datum van oplevering is de Opdrachtnemer niet meer aansprakelijk voor gebreken in het Werk of enig onderdeel daarvan, tenzij*
- a. die gebreken te wijten zijn aan zijn schuld, of krachtens wet, rechtshandeling of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komen, en bovendien*
 - b. de opdrachtgever voorafgaande aan de oplevering die gebreken niet heeft opgemerkt, en bovendien*
 - c. de opdrachtgever die gebreken op het tijdstip van de feitelijke datum van oplevering niet had moeten kunnen ontdekken.”*

Voorbeelden van ernstige verborgen gebreken hebben we eerder genoemd in hoofdstuk 10:

- Parkeerdek in Tiel in 2002 ingestort
- Balkons van het gebouw Patio Sevilla in Maastricht in 2003 ingestort - twee doden
- Toneeltoren in Hoorn in 2004 ingestort
- Terminal van het vliegveld Charles de Gaulle in Parijs in 2004 ingestort

- Gevelplaten van het Hilton Rotterdam Hotel in 2005 losgelaten
- Scheurvorming in parkeergarage van het Bos en Lommerplein in Amsterdam in 2006
- Balkons in Amsterdam, Castricum en Emmeloord dreigden nog voor oplevering in te storten in 2007.

Het zijn allemaal voorbeelden van gebouwde constructies die niet voldeden aan de gestelde eisen. Er is één instrument om de kwaliteit van de bouw van constructies meer zeker te kunnen stellen en dat is de Verborgen Gebreken Verzekering (verder VGV), die je kunt toepassen bij geïntegreerde contractvormen zoals Design and Construct, maar ook bij traditionele bouworganisaties.

Inhoud en duur van de dekking

De VGV dekt vanaf de opleveringsdatum gedurende in de regel tien jaar de kosten van reparatie, vervanging en/of versteviging van een bouwwerk als een verborgen gebrek heeft geleid tot:

1. vernietiging van de constructieve delen van het bouwwerk - alle interne en externe lastdragende constructies die van wezenlijk belang zijn voor de stabiliteit of stevigheid van de bouwwerken, waaronder funderingen, kolommen, muren, vloeren, balken en alle andere werken die deel uitmaken van de buitenmuren en daken van de bouwwerken (met uitzondering van de beweegbare onderdelen van buitenramen, deuren en dakramen); of
2. materiële schade aan de constructieve delen van het bouwwerk; of
3. instortingsgevaar van het bouwwerk, waardoor er onmiddellijk maatregelen nodig zijn om werkelijke instortingen binnen de verzekeringsperiode te voorkomen; of
4. overige materiële schade aan het bouwwerk (inclusief de niet-constructieve delen en externe werken) als gevolg van bovenstaande.

Ook zijn gedekt de kosten die samenhangen met het herstel:

1. de kosten voor het slopen van de bouwwerken en/of verwijdering van puin uit de bouwwerken;
2. de honoraria voor advocaten, experts of adviseurs;
3. de extra reparatiekosten voor vervanging en/of versteviging door veranderingen in het ontwerp, gebruik van verbeterde materialen, gewijzigde werk- of bouwmethododes, voor zover deze kosten zijn gemaakt ter naleving van regelgeving van de overheid.

De VGV biedt dekking tot maximaal de volledige herbouwkosten, onder aftrek van een hoger eigen risico dan onder de CAR.

Uitsluiting van dekking

Naast de gebruikelijke uitsluitingen van natuurrampen en van buiten komend onheil, biedt de VGV geen dekking tegen vernietiging van, materiële schade aan of instortingsgevaar van het bouwwerk als dit verband houdt met

- een gebrek in het ontwerp, het vakmanschap en/of materialen van de niet-constructieve delen van het bouwwerk (zoals ramen en deuren), de inrichtingen en de installaties van de externe werken;
- eventuele tijdens de verzekeringsperiode aangebrachte structurele wijzigingen, reparaties, aanpassingen of toevoegingen aan de bouwwerken, tenzij de verzeke-

- raar daaraan goedkeuring heeft verleend (met een polisaanhangsel);
- ondeugdelijk onderhoud, abnormaal gebruik van de bouwwerken, een hogere belasting dan de ontwerpbelasting, het gebruik van het bouwwerk voor een ander doel dan in het polisblad beschreven of (schade door toedoen) het verzuim van de verzekerde, haar aannemers of vertegenwoordigers (die) om de afwerkingswerkzaamheden uit te voeren (alle werkzaamheden die op grond van het bouwcontract na oplevering moeten gebeuren);
- defecte of gebrekkige waterdichtheid van de bouwwerken of de gedeelten onder de grond (eventueel kan daarvoor een aanvullende dekking worden afgesproken, die twaalf maanden na de oplevering ingaat);
- verzakking, verplaatsing of grondverschuiving, tenzij dit te wijten is aan een verborgen gebrek;
- het nalaten van de verzekerde om binnen een redelijke termijn serieus te beginnen met de reparatie, vervanging of versteviging van de bouwwerken.

Drie partijen, drie rollen, drie belangen

1. De opdrachtgever

De opdrachtgever sluit een overeenkomst met een aannemer om een bepaald werk uit te voeren, op basis van de UAV of de UAV - gc, maar de opdrachtgever schakelt ook andere personen en instanties in om dit werk te realiseren zoals projectmanagers, bouwmanagers, controleurs en inspecteurs. Van al deze personen en instanties moet duidelijk zijn uit de overeenkomst welke concrete bevoegdheden zij hebben. Daarnaast heeft de opdrachtgever het recht om één of meer personen aan te wijzen die hem als gemachtigde bijstaan, bijvoorbeeld voor technisch toezicht. Ook voor deze personen vloeit uit het bouwcontract voort welke bevoegdheden en specifieke rollen zij hebben. De onafhankelijke Technische Inspectie Service (verder TIS) neemt hierbij een bijzondere positie in. Aan de TIS wijden we een apart stuk verderop.

2. De aannemer

Het afsluiten van een VGV betekent voor de aannemer dat hij zal moeten voldoen aan bepaalde eisen en verwachtingen. Zo zal in het bestek dan wel het bouwcontract staan dat de aannemer pas een tussentijdse betaling krijgt als de onafhankelijke TIS de generaliseerde werkpakketten (termijnen) heeft beoordeeld en daarbij tot de conclusie is gekomen dat er geen gebreken zijn te verwachten. En ook bij de eindoplevering is het wachten op de zogenoemde ‘voorbehoudsvrije goedkeuringsverklaring’ van de TIS.

Een belangrijk voordeel van deze voorwaarden is dat door de TIS nadrukkelijk gekeken zal worden naar de constructieve delen van het werk. Het eigen toezicht van de aannemer of het toezicht namens de opdrachtgever kan zich daardoor beperken tot de delen van het bouwwerk die niet onder de VGV vallen.

3. De verzekeraar

Het belang van alle verzekeraars is altijd om niet tot uitkering te hoeven komen. Zij zullen daarom de zekerheid willen hebben dat het ontwerp- en bouwproces zo wordt uitgevoerd dat het risico op uitkering minimaal is. Om dat te bewerkstelligen is nadrukkelijk in de VGV opgenomen dat de verzekerde een onafhankelijke Technische Inspectie Service (TIS) dient in te schakelen, en wel een TIS die door de verzekeraar geaccepteerd wordt. Daardoor wordt het risico voor verzekeraars aanvaardbaar.

Technische Inspectie Service – TIS

Wat is TIS?

De inspectiebedrijven die toezicht houden op het hele bouwproces, en die bij oplevering een kwaliteitsverklaring afgeven, worden internationaal aangeduid met de naam TIS, Technical Inspection Service. Elke TIS is een bij uitstek technisch deskundige partij die onafhankelijk is van alle partijen die bij de bouw betrokken zijn. De TIS neemt zelfs een heel bijzondere positie in. De TIS heeft namelijk geen andere bevoegdheden dan onderzoek doen, de resultaten met de aannemer bespreken en de uitkomsten daarvan rapporteren aan verzekeraar en opdrachtgever. Daarbij richt hij zich alleen op de techniek en wel alleen op die onderdelen die vallen onder de dekking van de VGV. De TIS staat dus los van de contractuele verplichtingen tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.

Hoe werkt TIS?

De TIS zal, nadat deze is voorgedragen door de opdrachtgever en geaccepteerd door de verzekeraar, allereerst onderzoek doen naar het te verzekeren risico, dus op basis van het ontwerp een risicoanalyse maken. Deze risicoanalyse omvat zowel de specificatie van het werk, de voornemens, de productieprocessen en de producten van het ontwerp- en bouwproces. Dan zal er ook een uitsplitsing opgesteld worden naar de constructieve, de niet-constructieve delen en de externe werken van het bouwwerk. Zo krijgt de verzekeraar alle informatie die nodig is om te kunnen besluiten of een VGV afgesloten kan worden. De makelaar stelt een zogenaamde sluitnota op voor de verzekeraar. Na ontvangst van 10% van de premie is de VGV gesloten.

Vervolgens zal de TIS tijdens het bouwproces geregeld onderzoek verrichten om het risico op bouwfouten te minimaliseren. Nogmaals: louter gericht op techniek, niet op de vraag of een aannemer zich wel aan andere afspraken houdt bijvoorbeeld. De werkzaamheden van de TIS zijn natuurlijk wel afgestemd op de planning van de aannemer, zodat de bouw er geen vertraging door oploopt.

De inhoudelijke bevindingen van de TIS kunnen alleen contractuele betekenis krijgen via de eventuele afwijkingsrapporten van de aannemer (na TIS-onderzoek) of via de voortgangsverslagen van de TIS, die bij de declaraties van de aannemer moeten worden gevoegd.

Tot slot kan het werk pas worden opgeleverd als de TIS er de eerdergenoemde voorbehoudsvrije goedkeuringsverklaring aan heeft gegeven. Op dat moment gaat de verzekeringsperiode in en moet de resterende 90% van de premie worden betaald.

Kijk uit voor dubbele kosten

Op veel projecten heb je al bouwmanagement of technisch toezicht. Door de verplichte inschakeling van een TIS kun je nu een overlap krijgen in taken en dus in kosten. Om dat te voorkomen, moet je de taken duidelijk scheiden. De TIS richt zijn aandacht op de constructieve onderdelen die de VGV dekt. Het bouwmanagement/technisch toezicht richt zich met name op de andere onderdelen en op de andere zaken die uit het bouwcontract voortvloeien. Zo voorkom je dubbel betalen voor dezelfde dienst.

Waarborg kwaliteit van TIS

Om de onafhankelijkheid en deskundigheid van een TIS te waarborgen heeft het CROW een erkenningsregeling in het leven geroepen. Omdat de verlangde deskundigheid afhankelijk is van de aard, de omvang en de complexiteit van het project, kent deze regeling verschillende gradaties. De gradatie geeft aan of een TIS de ervaring en deskundigheid in huis heeft om een minder complex, een complex of een zeer complex project te doen.

Wat kost een VGV en wat kost de TIS?

De kosten van een polis en de TIS hangen af van de complexiteit van een werk, en zijn doorgaans hoger dan de CAR. Sluit je een VGV bij dezelfde verzekeraar waar je een CAR-verzekering hebt lopen, dan krijg je meestal een korting.

TIS is een uitstekend fenomeen!

Maar het belangrijkste is dat je door de aanpak van de TIS zoveel zult besparen dat de kosten amper tellen. Denk alleen al aan het feit dat ontwerpfouten eerder worden ontdekt en dat bouwfouten worden voorkomen. En als er minder materiële schade is, dan zijn er ook minder kosten door stagnatie.

Ook als je geen VGV sluit, levert het inschakelen van een TIS een positieve bijdrage aan de kwaliteit van de bouw, een beter en efficiënter bouwresultaat, vooral door de manier waarop de TIS kijkt naar ontwerp- en uitvoeringsaspecten. Het effect van de VGV is daarbovenop dat de aannemer overduidelijk de verantwoordelijkheid draagt voor het productieproces.

Maar

Wij zouden het beter vinden dat niet de opdrachtgever maar de opdrachtnemer, de aannemer dus, de VGV sluit, en de polis bij oplevering van het werk overdraagt aan de opdrachtgever. Nu is de opdrachtgever zowel verzekeringnemer als verzekerde, en dat is toch ongewenst.

De huidige situatie, en we schrijven hier 2011, heeft te maken met een vergelijkbare verzekering in het buitenland, de Inherent Defect Insurance, de IDI. Deze verzekering wordt gesloten door de opdrachtgevers, en om binnen Nederland ervaring op te doen met deze nieuwe verzekeringsvorm, kiezen de verzekeraars vooralsnog voor dit model.

Zeven schema's

In de voorgaande hoofdstukken zijn allemaal verzekeringsvormen besproken die geheel of gedeeltelijk dekking bieden voor het ontwerprisico. Afhankelijk van de gekozen bouworganisatievorm en de onderliggende contracten ligt het ontwerprisico bij de opdrachtgever of bij de aannemer. Met de schema's op de volgende pagina's worden de verschillen in dekking in een enkele oogopslag duidelijk.

De zeven schema's

1. BOV en ontwerpschade

Voor oplevering, na oplevering en ook na de onderhoudstermijn.

Dekking voor

- *materiële schade aan het werk*
- *zuivere vermogensschade*
- *financiële gevolgschade*

2. AVB en ontwerpschade

Dekking voor personen- en/of zaakschade aan derden, inclusief de hieruit voortvloeiende gevolgschade.

Geen dekking voor

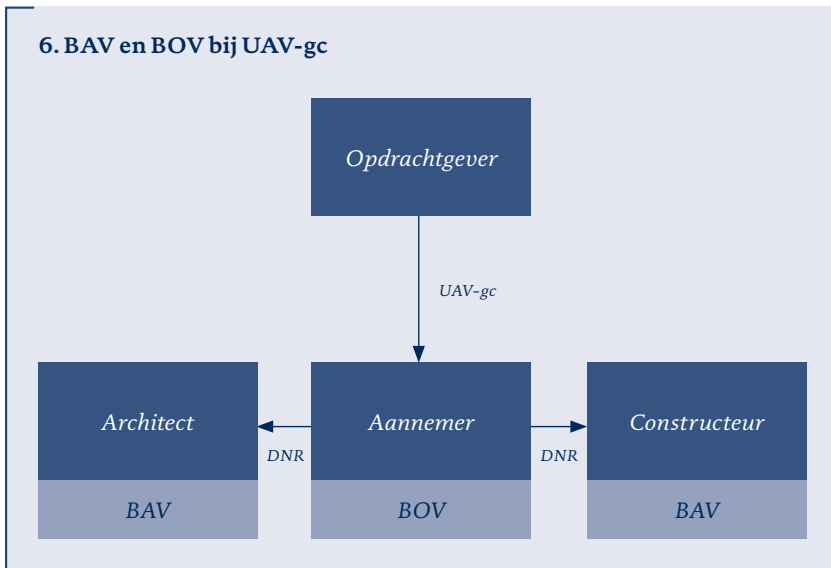
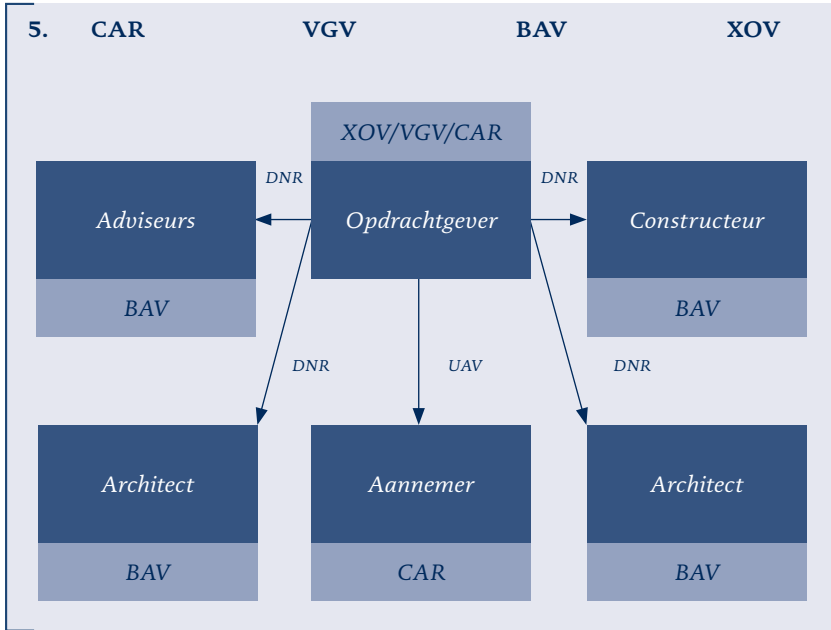
- *schade aan de zaak waarop het adviesontwerp betrekking heeft*
- *schade aan de geleverde zaak*
- *zuivere vermogensschade*
- *kosten van verbetering, herstel of vervanging*
- *het geheel of gedeeltelijk opnieuw uitvoeren van niet naar behoren uitgevoerde werkzaamheden*

3. VGV en ontwerp- of uitvoeringsschade

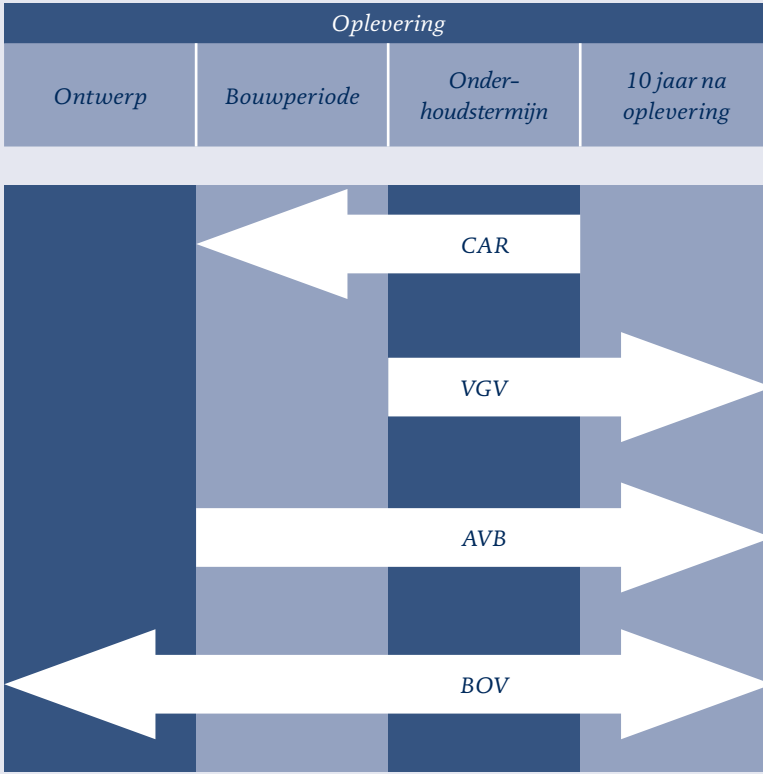
- *Schade door eigen gebrek (foute materialen, fout ontwerp, foute uitvoering)*
- *Schade aan constructieve delen*
- *Fysieke schade*
- *Instortingsgevaar*
- *Tot 10 jaar na oplevering*
- *Geén dekking voor financiële gevolgschade*

4. XOV

- *Dekking voor de aansprakelijkheid van de adviseur*
- *Eigen polis adviseur blijft lopen en daarop wordt zo mogelijk regres genomen*
- *Vervaltermijn tot 10 jaar te verlengen*
- *Geen beperking honorarium en tot maximaal het verzekerde bedrag*
- *Dekking voor zowel directe als indirecte schade is mogelijk*

7. Verzekeringen tijdens het bouwproces

Werkmaterieelverzekering

De Werkmaterieelverzekering is van belang voor bouwactiviteiten, omdat de aansprakelijkheidspolis een aantal uitsluitingen kent, zoals schade veroorzaakt door motorrijtuigen. De Werkmaterieelverzekering is bestemd voor het verzekeren van land- en werkmateriaal, zoals aannemersmaterieel, graafobjecten, grondverzetmachines, hijsobjecten, opbouw van vrachtauto's, transportobjecten en wegebouwobjecten. Je kunt kiezen voor een wettelijke aansprakelijkheidsdekking of één van de cascodekkingen.

Aansprakelijkheidsdekking

De aansprakelijkheidsdekking van de Werkmaterieelverzekering bestaat uit twee delen, een WAM-dekking en een werkrisico-dekking

WAM-dekking voor risico's in het verkeer

Deze dekking geldt dus voor de risico's die voortvloeien uit deelname aan het verkeer. De verzekering van dit risico is overigens verplicht gesteld in de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen, de WAM. De werkmaterieelverzekering voldoet aan alle eisen die deze wet stelt. Zo kent elke Werkmaterieelverzekering de clausule waarin de verzekeraar verklaart dat de verzekering, ongeacht wat de polis overigens zou mogen bepalen, in ieder geval de door deze wet dwingend voorgeschreven dekking biedt, en deze clausule wordt wel populair de WAM-strik genoemd.

Dekking voor risico's op het werk

Deze dekking is dus de aansprakelijkheidsdekking voor de risico's die voortvloeien uit de bedrijfswerkzaamheden met of door het werkmateriaal op het werk.

Een voorbeeld

*Wanneer een motorrijtuig bij het zich verplaatsen op een openbare weg schade veroorzaakt op een wijze die **karakteristiek** is voor schadeveroorzaking door een motorrijtuig in het verkeer, dan doet het er niet toe dat dat motorrijtuig tegelijkertijd als werktuig werd gebruikt. Het is en blijft schade veroorzaakt in het verkeer en valt onder de WAM-dekking. Als daarentegen de schade veroorzaakt wordt door een manoeuvre waarbij het motorrijtuig als werktuig is gebruikt, dan is de schade **niet karakteristiek** voor schadeveroorzaking door een motorrijtuig in het verkeer, en dan geldt de tweede dekking.*

Cascodekking

- De cascodekking van de Werkmaterieelverzekering kan worden afgesloten op uitgebreide of standaardvoorwaarden, en schade aan andere goederen kan worden meeverzekerd.

- De standaarddekking is geschikt voor klein werkmaterieel en werkmaterieel ouder dan vier jaar.
- De uitgebreide dekking is het meest geschikt voor nieuw aangeschaft werkmaterieel.

Belangrijk om hier nog te vermelden is dat er altijd een discussie kan ontstaan bij een kabel- of leidingschade. Valt deze schade nou onder de CAR-verzekering of onder de verzekering van de graafmachine, de werkmaterieelpolis. Deze vraag zal beantwoord moeten worden aan de hand van de op 1 juli 2008 in werking getreden WION (Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netwerken, ook wel grondroerdersregeling genoemd). Doel van deze wet is om graafschades te voorkomen. Daartoe scheidt de WION verplichtingen voor de grondroerder, netbeheerder en opdrachtgever. De overheid kan in al deze hoedanigheden optreden. Vanuit iedere rol zal dus gekeken moeten worden welke verplichtingen hiermee samenhangen. Het niet voldoen aan de verplichtingen uit de wet kan aansprakelijkheid tot gevolg hebben.

Bodemsanerings- verzekering

Regelmatig gaan nieuwbouwprojecten van start op locaties waar in het verleden bedrijven zaten die voor bodemverontreiniging hebben gezorgd. Soms door onzorgvuldig omgaan met stoffen en het dumpen van afval, soms door het lekken van ondergrondse tanks. De grond en het grondwater kunnen zo ernstig zijn verontreinigd dat er niet meteen met de nieuwbouw kan worden begonnen, maar dat de locatie eerst gesaneerd moet worden.

Hoe verzekert je een sanering?

Een CAR-verzekering of een aansprakelijkheidsverzekering dekt niet alle risico's van een sanering. Zo geeft een CAR-verzekering bijvoorbeeld geen dekking als er bij een saneringsproject schade aan het milieu ontstaat, en de aansprakelijkheidsverzekering geeft geen dekking voor milieuschade die op geleidelijke wijze (niet plotseling) is ontstaan. Maar de bodemsaneringsverzekering, een variant op de CAR-verzekering, biedt deze dekking voor milieuschade wel, zowel op als in de nabijheid van de te saneren locatie.

Onafhankelijke deskundigen

Onderzoek of een sanering nodig is en het opstellen van een saneringsplan, dat laat je over aan onafhankelijke deskundigen. Die deskundigheid verlangt de verzekeraar ook, want anders kan hij het risico niet beoordelen om te zien welke dekkingsvorm passend is.

Het saneringsonderzoek

Is nodig om te zien wat er precies moet worden gesaneerd en tot welke diepte. Er bestaan al vele beproefde technieken om te saneren en er worden doorlopend nieuwe technieken ontwikkeld.

Het saneringsplan

Bevat de afspraken over de wijze waarop wordt gesaneerd, tot welke diepte er wordt gesaneerd, wat het beoogde eindresultaat is en hoe de voortgang wordt gemonitord.

Dekking van de bodemsaneringsverzekering

De dekking bestaat net als bij de CAR-verzekering uit drie secties:

- Sectie I Schade aan het werk zelf
- Sectie II Aansprakelijkheid ten opzichte van derden en
- Sectie III Schade aan bestaande eigendommen van opdrachtgever.

Sectie I - Schade aan het werk

Onder deze dekking is verzekerd beschadiging, vernietiging en/of verlies van de verzekerde zaak onverschillig door welke oorzaak. Eigen gebrek en de gevolgen van eigen

gebrek vallen ook onder deze dekking. Enige voorwaarde is wel dat schade moet zijn ontstaan tijdens de verzekerde termijn.

Van dekking wordt uitgesloten schade aan motorrijtuigen, rijdend en varend werkmaterieel, gereedschappen, keten en loodsen alsmede de inventaris daarvan, geld en geldswaardig papier, persoonlijke eigendommen van directie en van personen in dienst van verzekerde en werkzaam op de bouwlocatie. Elke vorm van bedrijfs-schade is ook uitgesloten.

Sectie II - Aansprakelijkheid ten opzichte van derden

Onder deze dekking is verzekerd het financieel nadeel dat verzekerde lijdt uit door derden geleden schade. Het gaat hierbij om schade als gevolg van letsel of aantasting van de gezondheid al dan niet de dood ten gevolge hebbende, maar ook schade als gevolg van beschadiging, vernietiging, verontreiniging en verlies van zaken.

Kosten van bedrijfsstilstand en kosten die zijn gemaakt in verband met evacuatie vallen ook onder deze dekking (de zuivere vermogensschade); er hoeft dan geen sprake te zijn van zaakschade. Enkele uitsluitingen die hier van toepassing zijn, zijn onder andere schade toegebracht door WAM-voertuigen, schade door vaartuigen en schade aan zaken onder opzicht.

Sectie III - Schade aan bestaande eigendommen van opdrachtgever

Onder deze dekking is verzekerd beschadiging, vernietiging en/of verlies van verzekerde zaken als gevolg van of verband houdend met de uitvoering van het verzekerde werk. Ook hier geldt de voorwaarde dat de schade moet zijn ontstaan tijdens de verzekerde termijn. Enkele uitsluitingen die hier van toepassing zijn, zijn onder andere schade toegebracht aan bij het werk in gebruik zijnde motorrijtuigen, bedrijfsschade en schade als gevolg van brand, blikseminslag en ontploffing.

Vijf bijzondere kenmerken van de bodemsaneringsverzekering

1. De dekking is primair voor alle verzekerden in de polis genoemd.
2. Looptijd van de dekking
De dekking van een bodemsaneringsverzekering begint al bij de voorbereidende werkzaamheden van het project en loopt door tot het project wordt opgeleverd, of tot de onderhoudstermijn is verstreken. Maar tot nog tien jaar na de oplevering kunnen er aanspraken komen van derden voor schade die pas na oplevering van het saneringsproject wordt ontdekt. Voor die schade van derden is er een uitloopperiode van tien jaar van toepassing.
3. Er is dekking voor geleidelijke milieuschade.
4. Er is dekking voor transport van vervuilde grond van werkterrein naar stort- of opslagplaats.
5. Kosten van evacuatie en kosten van bedrijfsstilstand van derden zijn gedekt (zogenaamde zuivere vermogensschade).

De bodemsaneringsverzekering kent ook een beperkte variant

Bij werken waar het saneringsrisico onderdeel is van een civiel werk waarvoor een CAR- of aansprakelijkheidsverzekering van kracht is, kun je volstaan met een beperkte polis voor de milieurisico's, plotselinge en geleidelijke, onder andere ook tijdens transport van vuile grond.

Enkele clausules

Clausule Activiteiten

Van verzekerde werkzaamheden worden uitgesloten werken door derden die niet in opdracht van verzekeringnemer worden uitgevoerd.

Clausule Eigen risico

Het eigen risico van de sectie aansprakelijkheid is niet van toepassing op aanspraken ter zake van personenschade.

Clausule Verplichtingen

Onder andere moeten op de locatie aanwezige kabels en leidingen met de hand of door middel van proefsleuven worden gelokaliseerd en bij de ontgraving voldoende worden ondersteund of worden omgelegd. Een ander voorbeeld is dat het te lozen water frequent wordt bemonsterd, geanalyseerd en getoetst aan de eisen zoals vermeld in het bestek voor lozing op het riool of oppervlaktewater.

Clausule Uitsluitingen

Niet gedekt zijn de aanspraken voor schade aan bomen, planten, gewassen, erfafscheidingen en beschoeiingen. Ditzelfde geldt voor schade aan verharding/bestrating op of grenzend aan de saneringslocatie. Evenzo zijn kosten van herstel of vervanging van damwandconstructies door met name genoemde oorzaken van dekking uitgesloten.

Clausule Asbest

Niet gedekt is de aansprakelijkheid van verzekerden van door derden geleden schade veroorzaakt door, voortvloeiend uit of verband houdend met asbest en/of asbesthoudende zaken.

Clausule Opleveringstermijn

Wanneer de verwachte opleveringstermijn wordt overschreden, blijft de dekking tegen een nader overeen te komen premie na de in de verzekeringsovereenkomst genoemde termijn van kracht.

Een tot de verbeelding sprekend voorbeeld: het gifschandaal in Lekkerkerk

Begin jaren '80 werd Nederland opgeschrikt door de nieuwbouwwijk Lekkerkerk-West waar in totaal 300 woningen bleken te zijn gebouwd op sterk verontreinigde grond. De vervuiling kwam aan het licht toen een waterleidingbuis het begaf doordat het materiaal was aangetast door de vervuiling. Voor het grootschalig onderzoek moesten de bewoners hun huizen verlaten, en daarna werden 1600 vaten met zwaar chemisch afval, toluen en xyleen, verwijderd. Dit gifschandaal had uiteindelijk tot gevolg dat de Wet op de bodemsanering, die toen al in de maak was, versneld werd ingevoerd. En geleidelijk aan zag men ook de noodzaak in van de ontwikkeling van een bodemsaneringsverzekering.

Garantieverzekerings

Wat is garantie eigenlijk?

Garanties spelen overal in het maatschappelijk, economisch verkeer een belangrijke rol, ook in de bouwwereld. Elke aannemer wil bijvoorbeeld zijn opdrachtgever garanderen dat geleverde producten van goede kwaliteit zijn, en anderzijds willen overheden als afnemers van deze producten geen risico lopen. Garantie is een belofte van de goede kwaliteit van het door de aannemer geleverde product, al wil een garantiebeplofte nog niet zeggen dat garantieverplichtingen ook daadwerkelijk worden nagekomen.

Het begrip garantie kent geen wettelijke uitleg maar feitelijk wordt ermee bedoeld dat een leverancier de waarborg geeft dat een geleverd product aan afgesproken kwaliteitseisen voldoet.

De garant en de garantierechtigde

De gever van een garantie noemt men ook wel de garant en de verkrijger van de garantie de garantierechtigde. Met een garantie verschaft de garant de garantierechtigde een bepaalde zekerheid dat de eigenschappen van het geleverde product het ook daadwerkelijk geschikt maken voor het doel waarvoor het bestemd is.

Een voorbeeld

Een glasleverancier garandeert de kwaliteit van de dubbele beglazing die hij levert voor bijvoorbeeld tien jaar. Krijg je al na drie jaar condensvorming tussen de dubbele beglazing, dan is het geleverde product dus niet meer geschikt voor het doel waarvoor het bestemd was; je wilt namelijk wel door het glas kunnen kijken en ook kunnen profiteren van de isolerende werking. De leverancier moet dus repareren of vervangen.

Bij hoofd- en nevenaanneming Garant zijn de hoofd- en nevenaannemers.
Garantierechtigde is de opdrachtgever.

Bij onderaanneming Garant is de onderaannemer.
Garantierechtigde is de hoofd- of nevenaannemer.

Garantie in de praktijk

De aannemer is wettelijk verplicht om de afspraken die in het bestek staan naar behoren na te komen, ook al is er geen kwaliteitsgarantie verstrekt. Komt de aannemer deze verplichtingen niet na, dan kan er sprake zijn van een tekortkoming in de nakoming, wat we voorheen wanprestatie noemden. De opdrachtgever maakt dan aanspraak op bijvoorbeeld herstel of zelfs vervanging van het geleverde maar ook op vergoeding van gevolgschade.

Wil de opdrachtgever op bepaalde onderdelen van een project andere garanties dan die in het bestek staan opgenomen, dan moeten ze nauwkeurig worden omschreven in een garantieverklaring: de gegarandeerde kenmerken bij levering, de aansprakelijkheid, de voorwaarden en de duur van de garantie. Bij het bestek kan

de opdrachtgever bijvoorbeeld een model van een garantieverklaring voegen met daarin deze precieze omschrijvingen.

De verzekerde garantie

Nog beter is het om de nakoming van garantie te verzekeren met een garantieverzekering. De verzekeraar treedt dan op namens de garant, mocht deze zijn verplichtingen niet nakomen.

De garantieverzekering dekt de financiële schade die tot tien jaar optreedt door constructie- en ontwerpfouten, fouten die vaak pas langere tijd na oplevering worden geconstateerd. Bijvoorbeeld een fundering die te zwak is om een gebouw te dragen. Voordeel van deze verzekering is dus dat ook als de aannemer of bouwer failliet is, de garantierechtigde aan het langste eind trekt.

Verzekerde garantie kun je regelen voor bouwprojecten maar ook voor bijvoorbeeld het leveren van technische apparatuur, het aanleggen van technische installaties of computerapparatuur. Ook zijn er specifieke varianten zoals de Verborgene Gebreken Verzekering, de Garantieverzekering voor coatings en de Garantieverzekering voor dakbedekkingsmaterialen.

TIS - Technische Inspectie Service

Een verzekeraar wil natuurlijk wel weten wat hij precies garandeert en kan zelfs wel toezicht willen houden op het hele bouwproces. Daarvoor heb je erkende bedrijven die bij oplevering een kwaliteitsverklaring afgeven. Internationaal wordt voor dit soort inspecties de naam TIS gebruikt (Technical Inspection Service is in hoofdstuk 11 al aan de orde geweest, maar bij het afsluiten van een Garantieverzekering speelt de TIS vaak ook een belangrijke rol), een bij uitstek technisch deskundige partij die onafhankelijk is van alle partijen die bij de bouw betrokken zijn. Zo'n onafhankelijke controle van het ontwerp en de uitvoering maakt het niet alleen mogelijk om verborgen gebreken en bouwfouten te verzekeren, maar zorgt er ook voor dat de kans op bouwfouten zal verminderen of zelfs wordt uitgesloten.

Zo'n verzekerde garantie met alle uit te voeren controle kost natuurlijk niet niks, maar daarmee ben je wel ingedekt tegen onverwacht hoge kosten als het misgaat. En als de verzekeraar de dekking biedt, dan mag je ervan uitgaan dat de verzekeraar vertrouwen heeft in het project. Zo fungeert de verzekering als een extra kwaliteitskeur.

Een voorbeeld van het nut

Wat dan te doen met gevolgschade van de lekkage bij bedrijven en kantoren onder een dak met een recreatietuin voor de omwonenden? Op de betonnen constructie is een water- en worteldichte laag aangebracht met als doel lekkages te voorkomen. Je kunt je voorstellen wat een ellende het is als vele jaren na de oplevering deze constructie begint te lekken. De tuin moet dan worden ontgraven, het doek moet worden hersteld of vervangen, al met al kan dat een kostbare grap worden. Een garantieverzekering dus.

Kijk uit

Het is belangrijk dat je je ervan vergewist dat je een echte verzekering afsluit met premie en al, en voor de afgesproken termijn. Leveranciers willen namelijk nog wel eens spreken van een garantieverzekering terwijl er in de praktijk niet meer is dan een grote pot met geld die samen met branchegenoten is gevuld en waaruit geput kan worden in geval van schade.

Montageverzekering

Alle aanbouw-, verbouw- of revisieactiviteiten aan installaties en machines kun je verzekeren met een montageverzekering, ook wel installatieverzekering genoemd. In de regel sluit de hoofdaannemer, installateur of opdrachtgever deze verzekering. Partijen die zo'n montageverzekering sluiten zijn bijvoorbeeld installateurs, constructiebedrijven en opdrachtgevers zoals nutsbedrijven. Ontwerpers, constructeurs en adviseurs zijn meeverzekerd op de polis.

Kenmerk van deze verzekering is dat hij betrekking heeft op alle werken die door de aannemer of installateur in uitvoering zijn genomen of door de opdrachtgever zijn uitbesteed overeenkomstig de soort en aard van de werken zoals die in de polis zijn bepaald. Voor elk verzekerd werk gelden de maximaal overeengekomen geschatte eindwaarde, de montage en onderhoudstermijn, al dan niet inclusief de fase van testen of proefdraaien. Meestal brengen verzekeraars aan het begin van het verzekeringsjaar een voorschotpremie in rekening, en wordt de definitieve premie pas aan het eind van dat verzekeringsjaar vastgesteld; voorschotpremie en definitieve premie worden dan met elkaar verrekend.

Loop van de dekking

De montageverzekering loopt af als het project is opgeleverd. Mocht de afgesproken verzekerde termijn worden overschreden, dan moet dit bij verzekeraars worden gemeld.

Dekking van de montageverzekering

De dekking bestaat net als bij de CAR-verzekering uit een aantal rubrieken.

- I Schade aan het werk zelf
- II Aansprakelijkheid ten opzichte van derden
- III Schade aan bestaande eigendommen van opdrachtgever
- IV Hulpmateriaal (steigers, keten, loodsen, gereedschappen)
- V Eigendommen van bouwdirectie en personeel
- VI Schade of diefstal tijdens transport
- VII Bedrijfsschade

Rubriek I - Schade aan het werk

Bij een montageverzekering is deze rubriek I altijd verzekerd, de overige rubrieken zijn facultatief mee te verzekeren.

Het te maken werk is tijdens de verzekerde termijn verzekerd tegen materiële schade ongeacht de oorzaak. Eigen gebrek is ook meeverzekerd, evenals het risico op diefstal van onderdelen. Als verzekerd bedrag wordt als basis de geschatte aanneemsom of eindwaarde gehanteerd, aangezien de werkelijke eindwaarde vaak niet bekend is. Na montage van het werk (binnen de afgesproken verzekerde periode) is er in de regel sprake van testen of proefdraaien en dit onderdeel kan separaat worden meeverzekerd.

Rubriek II - Aansprakelijkheid ten opzichte van derden

Schade die aan of bij derden ontstaat (personen- en zaakschade) is onder deze rubriek verzekerd maar dan wel met betrekking tot alle partijen die betrokken zijn bij het te maken werk, de verzekerden dus. Voor de dekking is evenwel belangrijk dat de schade moet zijn ontstaan in de montage-, test- of onderhoudstermijn en bovendien moet die schade zijn ontstaan tijdens de uitvoering van het te maken werk.

In de regel kent de aansprakelijkheidsdekking een secundair karakter, dat wil zeggen dat als er geen beroep kan worden gedaan op een elders lopende aansprakelijkheidsverzekering, dan deze rubriek van toepassing is. Overigens is onder deze rubriek de werkgeversaansprakelijkheid (artikel 7:658 BW) van dekking uitgesloten.

Rubriek III - Bestaande eigendommen opdrachtgever

Deze dekking biedt uitkomst als de werkzaamheden worden uitgevoerd in de nabijheid van eigendommen van de opdrachtgever. Wel geldt dan dat er een uitsluiting is voor risico's als brand- en ontploffingsschade, want er wordt verondersteld dat risico's voor deze evenementen al zijn afgedekt middels een opstal-/inventarisverzekering. Ook hier geldt dat de schade moet zijn ontstaan tijdens de uitvoering van het te maken werk.

Rubriek IV - Hulpmateriaal

Hier regel je dekking voor beschadiging en diefstal van hulpmaterialen zoals steigers en gereedschappen. Voorwaarde is wel dat het dan gaat om hulpmaterialen die daadwerkelijk worden gebruikt om het werk uit te voeren. Als verzekerde waarde geldt hier de nieuwwaarde.

Rubriek V - Eigendommen van bouwdirectie en personeel

Deze rubriek regelt de dekking voor schade aan persoonlijke eigendommen van bouwdirectie en van personen in dienst van verzekerde, onder voorwaarde dat deze personen werken op het bouwterrein. Er is een uitsluiting voor geld en geldswaardige papieren en voor motorrijtuigen. De verzekerde waarde is op basis van *premier risque*⁷.

Rubriek VI - Schade of diefstal tijdens transport

Onder deze rubriek is dekking voor schade aan hulpmaterialen als gevolg van beschadiging of diefstal tijdens transport. De verzekerde waarde is op basis van *premier risque*⁷.

Rubriek VII - Bedrijfsschade

Hier dek je doorgaande loonkosten voor het geval na een gedekt evenement de werkzaamheden komen stil te liggen. Deze rubriek kan uitsluitend worden verzekerd op de aflopende montageverzekering (zie hieronder) en alleen als de opdrachtgever zelf de polis afsluit.

Eigen risico

Het eigen risico per rubriek is van vele factoren afhankelijk, zoals de ligging van het werk, aard van de werkzaamheden, hoogte van de verzekerde bedragen per rubriek en dergelijke. Daarnaast kan er een afwijkend risico gelden als er sprake is van bijvoorbeeld diefstal en/of vandalisme, maar ook bij het proefdraaien/testen.

⁷ *premier risque* wil zeggen dat elke 'gedeeltelijke' schade ten volle wordt uitgekeerd, ook al is het verzekerde bedrag kleiner dan de waarde van het verzekerde onderwerp.

Aflopende en doorlopende montageverzekering

Net als bij de CAR-verzekering heb je aflopende en doorlopende montageverzekeringen. Voor een aflopende verzekering kies je als er sprake is van één specifiek montagewerk en de verzekering eindigt na afloop van de constructietermijn of eerder als het werk is opgeleverd. Bij deze verzekering kun je een test- en onderhoudstermijn opnemen.

Aan een doorlopende montageverzekering geven aannemers en installateurs de voorkeur, omdat zij natuurlijk in een jaar meerdere werken onder handen hebben. Ze hoeven dan ook niet elk afzonderlijk project te melden bij verzekeraars, en de premie wordt achteraf verrekend.

Hoe moet je kiezen tussen een CAR- en een montageverzekering?

Het antwoord is simpel: de CAR-verzekering is speciaal bedoeld voor bouwprojecten, denk daarbij aan nieuwbouw, uitbreiding en verbouwing van huizen en bedrijfsgebouwen. De montageverzekering is bedoeld voor projecten waarbij machines of installaties gemonteerd worden. Het verschil zit dus in de aard van het te bewerken object, onroerend goed of een machine of technische installatie.

Een voorbeeld van schade door eigen gebrek

In een gemaal wordt een pompinstallatie gemonteerd en bij het testen van de pompinstallatie ontstaat kortsluiting in het elektrische gedeelte, met brand tot gevolg. De pompinstallatie raakt daardoor ernstig beschadigd, maar ook een deel van het gebouw. Op een normale brandverzekering is alleen de gevolgschade verzekerd (schade aan de pompinstallatie en het bouwkundig gedeelte van het gemaal) en is schade aan het eigen gebrek zelf uitgesloten (het elektrische gedeelte van de pompinstallatie dus). De montageverzekering biedt hier dus ook dekking voor de aan het elektrische gedeelte ontstane schade.

De uitleg van eigen gebrek luidt: een schade die is veroorzaakt door de aard of een gebrek van de verzekerde zaak. Het gaat hierbij dus om een schade die niet is veroorzaakt door een van buiten komend onheil.

Alle (?) mogelijke verzekeringen betrokken bij bouwwerken												
Fase resp. soort verzekering	Ontwerp	Bouw	Jaar 1 / onderhoudstermijn	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6	Jaar 7	Jaar 8	Jaar 9	Jaar 10
Excedent ontwerp aansprakelijkheid	Vooralsnog alleen mogelijk tot 10 jaar na voltooiing adviesopdracht - Alleen fouten van adviseurs verantwoordelijk voor berekeningen en tekeningen - NIET voor ontwerpende aannemers - NIET voor uitvoeringsfouten										Afhankelijk van voltooiing advies wel of geen dekking	
CAR-verzekering	Geen dekking	Materiële schade, ook als gevolg van ontwerpfouten en uitvoeringsfouten, tijdens onderhoudstermijn beperkt		Geen dekking								
VGW-verzekering	Geen dekking		Dekking alleen voor dragende constructie - niet voor bijvoorbeeld gevelplaten - wordt wel steeds uitgebreider - Ook mogelijkheden op waterdichtheid van constructies en zelfs technische installaties met aangepaste termijn									
Uitgebreide opstal	Geen dekking (wel bij verbouw)		Dekking voor met name genoemde evenementen - zoals storm (loslaten gevelplaten)									
Aansprakelijkheid gemeente	Geen dekking	Moet aansluiten op CAR-verzekering Dekking Hoe-danigheid Letsel-schade		Dekking voor risico-aansprakelijkheid gebouwen								
Aansprakelijkheid Aannemers	Geen dekking	Moet ondanks CAR-verzekering: Aannemer zo veel mogelijk laten claimen op eigen verzekering		Dekking voor risico-aansprakelijkheid gebouwen								
Beroepsaansprakelijkheid adviseurs et cetera	Vermogensschade als gevolg van ontwerp/adviesfouten maximering in RVOI en DNR voorwaarden tot 5 jaar na voltooiing advies				Dekking tot 10 jaar na voltooiing advies mogelijk				Afhankelijk van voltooiing advies wel of geen dekking			

Verzekeringsvormen in beeld

16

In de voorgaande hoofdstukken zijn alle bekende verzekeringsvormen die met de bouw te maken hebben de revue gepasseerd. Het valt niet altijd mee om de diverse verzekeringsvormen uit elkaar te houden. Welke verzekering is er voor welke risico's en hoe ziet dat er in de tijd gezien uit? Daarvoor kan het schema hiernaast dienen.

De bodemsaneringsverzekering en de montageverzekering worden in het schema niet afzonderlijk genoemd maar passen qua uitwerking naadloos bij wat er over de CAR staat. De werkmaterieelverzekering is eigenlijk vooral in de uitvoeringsperiode van belang en alleen als de uitsluiting voor motorrijtuigen zoals die in de overige verzekeringen is opgenomen van toepassing is.

Schaderegeling stap voor stap

Een woord vooraf over de kunst van het schaderegelen

De kunst van het schaderegelen zit niet zo zeer in het innemen van stevige juridische standpunten of in tot het uiterste gaan bij onderhandelingen. Dat is immers meestal de kortste weg naar de rechter, en van de gek en de zot vult alleen de advocaat zijn pot!

De kunst van het schaderegelen zit in het snel en effectief afwikkelen. Dat de schade zich heeft voorgedaan was immers al vervelend en ontregelend genoeg. Dan moet schaderegeling juist als olie in de machine functioneren. Met dit voor ogen kun je bij iedere schaderegeling een positief resultaat behalen, zowel financieel als moreel, en met respect voor alle partijen.

Je hebt alle benodigde verzekeringen gesloten en de premie is netjes betaald. Het project is van start gegaan en je bent alweer met andere zaken bezig. De waarde van de gesloten verzekeringen en de kosten van niet verzekerde schade, zullen pas blijken als er een schade is. Pas dan krijg je misschien te maken met boze brieven van de tegenpartij. Dan wil de projectleider dat het meteen opgelost wordt, wil de aannemer niet meewerken, is er misschien onduidelijkheid over de dekking, dreigt er een kort geding, weet niemand wie de kosten moet betalen om meer schade te voorkomen, wordt het werk stilgelegd, enzovoort enzovoort. Allemaal zaken die je als verzekeringsambtenaar plotseling op je bord kunt krijgen of waar je ten minste deelgenoot van wordt. Het bouwproces is nu eenmaal veelzijdig en ingewikkeld en dat geldt ook voor de verzekering, en dit is in volle omvang merkbaar in het schadeprocess.

Nu komt het erop aan: je kennis en ervaring met de bouw, maar ook met verzekeren en schaderegelen. Kennis die voor veel verzekeringsambtenaren moeilijk is op te bouwen. En een gewaarschuwd mens telt voor twee: ervaring heb je vlak nadat je het nodig hebt!

In dit hoofdstuk nemen we het proces van de schaderegeling met je door, stap voor stap vanaf de eerste melding. Wat moet er direct na het ontstaan van schade gebeuren, hoe is de rolverdeling tussen alle betrokken partijen, wat zijn de polisverplichtingen, wie onderzoekt wat, hoe komt schadevergoeding tot stand, welke problemen kunnen zich voordoen en welke manieren zijn er om geschillen op te lossen?

Ook vind je twee schademeldingsformulieren, een beknopt (bijlage IX) en een uitgebreid (bijlage X), waarin de meest relevante vragen zijn opgenomen. Het is handig deze modellen te gebruiken voor het maken van een standaardformulier op maat voor je eigen gemeente, provincie of waterschap.

Instanties waarmee je te maken krijgt

Als coördinator bij schade is het goed om te weten met wie je te maken krijgt en wat ieders rol is in het proces van de schaderegeling (zie ook hoofdstuk 6 over de verzeke-

ringsmarkt). Bij verzekeringskwesties heb je grofweg met de volgende vijf instanties te maken: de verzekeraar(s), de verzekeraar als direct writer, de makelaar, de expert en tot slot natuurlijk ook met de aannemer.

1. Verzekeraar(s)

De verzekeraar is de drager van het risico. Als meer verzekeraars samen risico dragen op dezelfde polis dan spreek je van coassurantie. Bij coassurantie is het meestal de eerste verzekeraar of de eerste twee verzekeraars die bij schade ook namens de andere verzekeraars spreken.

Bij schade moet de verzekeraar in staat worden gesteld om deze te beoordelen en als verzekerde moet je daaraan meewerken. Als verzekerde heb je ook de bewijslast dat een risico dat zich voordoet onder de dekking van de polis valt. Als de verzekeraar zich op een uitsluiting beroept, heeft hij de bewijslast daarvoor.

Een schade in de bouw kan erg ingewikkeld zijn. Ook speelt mee het verschil tussen de verwachting die de verzekerde van een all-riskspolis heeft en het geobjectiverde schadebegrip dat een verzekeraar hanteert. Zeg maar je blijde verwachting op schadevergoeding tegenover de kille letter van de polis.

Het komt helaas voor dat verzekeraars uitkering weigeren op ontorechte gronden en dan is de deskundigheid van de makelaar van groot belang. Komt die er niet uit, dan heb je misschien wel een advocaat nodig of moet je een gerechtelijke procedure starten.

2. Verzekeraar als direct writer

Deze verzekeraars sluiten verzekeringen zonder de tussenkomst van een makelaar. Zowel bij het sluiten van de verzekering als bij schade kan de adviserende rol van een deskundige makelaar node worden gemist. De adviezen komen bij direct writing immers van dezelfde partij die mogelijk ook de gevolgen van die adviezen moet betalen.

Je kennis als verzekeringsambtenaar moet hier dus nog veel groter zijn dan bij verzekeringen via een makelaar. En bij een grote of ingewikkelde schade is het aan te bevelen – bij ontbreken van een makelaar – om ook een eigen deskundige te benoemen. Dit kan wellicht een makelaar zijn, maar ook een advocaat of een schaderegelingsbureau.

3. Makelaar

Een makelaar is op de eerste plaats de adviseur van de verzekeringnemer, zowel bij het sluiten van een verzekering als bij het ontstaan van schade. Dit betekent onder meer dat hij zo nodig bij besprekingen aanwezig is, dat hij in overleg met verzekeraars en verzekeringnemer de expert benoemt, dat hij adviezen geeft over de dekking en de te volgen strategie en dat hij de voortgang van het schadedossier bewaakt.

Misverstand is wel eens dat de makelaar ook als een gemachtigde is te beschouwen. Dit is niet het geval, maar een goede makelaar zet zich wel volledig in voor zijn klant, de verzekeringnemer.

4. Expert

Anders dan menigeen denkt, is een expert niet per se ook altijd een deskundige in de zin dat hij alles van een bepaald onderwerp of een bepaalde techniek afweet. In

het Latijn betekent expert zoveel als ‘hij die onderzoekt’. Experts moeten voor hun onderzoeken daarom soms (echte) deskundigen inhuren. Dit heet assumeren.

In elke schaderegeling is de expert een belangrijke schakel. De expert verzamelt en rapporteert feiten en omstandigheden en overlegt over de herstelkosten. Daarvoor bekijkt hij de schade en voert hij overleg met alle betrokkenen. Uiteindelijk vormt zijn rapport aan verzekeraars de basis voor het standpunt dat verzekeraars zullen innemen. In vroeger tijden kreeg je als belanghebbende verzekeringnemer dit rapport vaak niet te zien. Dat ligt nu gelukkig anders en het komt nog maar zelden voor dat de verzekeraars niet bereid zijn een kopie te verstrekken. Om misverstanden te voorkomen is het goed om bij schade direct afspraken hierover te maken met de makelaar en verzekeraar. Het praat zoveel makkelijker als alle partijen over dezelfde stukken beschikken.

In de polis staat dat de expert door verzekeraars wordt benoemd, of door de makelaar in overleg met verzekeraars. Dit wil echter niet zeggen dat je als verzekeringsambtenaar iedere expert hebt te dulden. De expert wordt namelijk betaald uit de verzekeringspremie en alleen daarom al heb je ook een inbreng over wie de expert moet worden. Meestal valt daarover met verzekeraars wel te praten. En bij grotere projecten of bij doorlopende polissen kun je dit ook vooraf regelen, gewoon door in de polis te laten opnemen wie er in geval van schade als expert optreedt.

Makelaars en verzekeraars willen vaak eerst het rapport van de expert afwachten en ook nog beoordelen voordat ze uitsluitel geven over de dekking. Een tijdrovend proces dat nogal wat irritatie oproept. Gelukkig gaan er stemmen op – onder andere binnen het NARIM (Nederlandse Associatie van Risk- and Insurancemanagers) – om de expert in dit proces een belangrijkere rol te geven. Die ziet er dan zo uit:

De expert krijgt direct bij zijn opdracht een kopie van de polis, waardoor hij zich al vrij snel kan uitlaten over de dekkingsvraag. Verzekeraars moeten zich daaraan conformeren. In een ideale situatie kan er direct na ontvangst van het rapport van de expert worden betaald of een voorschot op de uiteindelijke vergoeding worden verleend. En een verzekerde heeft zo in een pril stadium al zekerheid over de dekking, ook als blijkt dat de schade niet is gedekt.

In het buitenland en zeker ook in de maritieme sector wordt de expert in dit systeem ook wel *loss adjuster* genoemd. Overigens zijn technische verzekeraars vaak tegenstander van dit systeem.

Als de schade beneden het eigen risico valt, of als er sprake is van een uitsluiting onder een verzekering of als er helemaal geen verzekering is gesloten, dan zul je de schade geheel zelf moeten regelen en mogelijk ook moeten betalen. Ook in deze situaties is het vaak handig om van de diensten van een expert gebruik te maken. Je kunt met de expert een rolverdeling afspreken. Bijvoorbeeld alleen schadevaststelling, of ook schuldvraagonderzoek, of ook correspondentie met tegenpartijen of het instellen van regresacties. De kans bestaat wel dat de expert zo’n opdracht moet weigeren. Vergelijk het maar met het verschoningsrecht bij advocaten. Ook voor een expert is het soms ongewenst of niet integer om een zaak te aanvaarden waarbij hij bepaalde wetenschap kan hebben omdat hij ook voor de andere kant heeft gewerkt. Experts behoren het vermogen te hebben om objectief naar de feiten te kijken. Dit is hard nodig omdat bouwpartijen al snel de neiging hebben om pech niet bij zich-

zelf maar bij anderen neer te leggen. Dit alles onder het motto ‘pech moet weg’. De aandacht bij schade is daardoor vaak niet gericht op een objectief feitenrelaas, maar op het onder de schade uitkomen. Een goede expert laat zich hier niet in meeslepen, ondanks dat hij ook een broodheer met eigen belangen heeft.

5. Aannemer

Misschien heeft de aannemer de schade wel veroorzaakt, of lijdt hij zelf schade of claimt stagnatie. Misschien is de aannemer verantwoordelijk voor het herstel of krijgt hij daarvoor een meerwerkopdracht. Maar het bouwproces is altijd leidend en de primaire verantwoordelijkheid van de aannemer is dat dit doorgaat. Afhankelijk van de rol van de aannemer bij een bepaalde schade heeft hij dus ook zijn inbreng bij het oplossen daarvan. Dit kan je als verzekeringnemer zelfs doen besluiten om de schaderegeling geheel aan de aannemer over te laten. Bijvoorbeeld als hij zelf schade aan het werk heeft veroorzaakt en dit ook zelf moet repareren. Let in zo’n geval wel op de kosten die je als verzekeringnemer/opdrachtgever hebt moeten maken. Bijvoorbeeld de kosten in verband met het houden van toezicht op het herstel. Die behoren immers te zijn meeverzekerd, zijn dus ook als schadepost te beschouwen en komen ten laste van de verzekering.

De schaderegeling stap voor stap

Fase 1 – Schadeprocedure zo snel mogelijk starten

Als verzekeringsambtenaar zul je niet gauw bij het ontstaan van een schade aanwezig zijn, dus kun je niet zelf de juiste, gewenste procedure starten. Op de bouwplaats doen de aanwezigen bij een ongeval vaak in rep en roer van alles en nog wat, en maken misschien zelfs onnodig kosten die ook nog eens onverzekerd zijn. En als je te laat van een schade op de hoogte bent gebracht, kun je de afhandeling ervan niet snel en effectief regelen.

Zorg daarom allereerst voor een goede schadeprocedure op papier waarin ten minste staat welke personen er direct moeten worden geïnformeerd. Zoals bij een aanrijding iedere automobilist automatisch naar het handschoenvakje grijpt om de verzekeringspapieren te pakken, zo moeten bij een ongeval, ongeluk of voorval op de bouwplaats de aanwezigen die schadeprocedure- en schademeldingspapieren bij de hand hebben, direct snappen wat ze moeten doen. Ze moeten dus weten dat en hoe ze de schade moeten beperken, wie ze allemaal op de hoogte moeten stellen, dat ze het voorval goed moeten vastleggen en dat ze géén uitspraken doen over aansprakelijkheid.

Beperken van de schade/bereddingsplicht

Alle verzekerde bouwpartijen hebben natuurlijk te handelen als ‘goed huisvader’, dus de normale zorgvuldigheid in acht te nemen om schade te voorkomen. De kosten hiervan zijn voor eigen rekening. Denk bijvoorbeeld aan het preventief ophangen van brandblussers.

Ook als er eenmaal een ongeval of voorval plaatsvindt, moet iedereen op de bouwplaats zich altijd richten op het beperken van de schade en het voorkomen van verdere schade. We noemen dat ook wel de bereddingsplicht. Alle kosten hiervan, mits gemaakt ter afwenteling van een onmiddellijk dreigend gevaar, zijn in principe

ook verzekerd en worden zelfs boven de verzekerde som vergoed. De kosten komen ook voor vergoeding in aanmerking als de reddingspogingen uiteindelijk geen succes blijken te hebben en vergeefs zijn gemaakt.

Op de hoogte stellen van de gebeurtenis

Behalve de opdrachtgever en de verzekeringsambtenaar moeten wellicht ook de milieupolitie en de arbeidsinspectie geïnformeerd worden. Dat moeten de partijen op de bouwplaats niet zelf hoeven te bedenken, dat staat dus in de procedure die als een checklist gebruikt wordt.

En verslaglegging

Verder is van belang dat de aanwezigen op de bouwplek onmiddellijk met verslaglegging beginnen, en natuurlijk op het door jou ontworpen en geleverde meldingsformulier: registreren welke maatregelen er zijn genomen, wie er zijn ingeschakeld, wie er welke opdrachten heeft gegeven, welke kosten er zijn gemaakt en wat het effect is van de diverse acties. Foto's maken kan hier zeer nuttig zijn. En...ze doen géén uitspraken over aansprakelijkheid.

Fase 2 – Schadeprocedure en coördinatie

Het moment dat je van de schade hoort, is vaak het moment dat voor jou de schadebehandeling begint en hoe beter je op dat moment bent geïnformeerd, hoe beter je dit afzal gaan. De schademeldingsformulieren kunnen daarbij erg handig zijn. Als je bijna nooit met CAR-schade te maken hebt gehad, is het handig om het uitgebreide formulier voor jezelf te gebruiken. Voor de meer ervaren schadebehandelaars zal het korte formulier veelal volstaan. Zorg ervoor dat iedereen goed weet dat jij de coördinatie doet, dat niemand uitspraken doet over aansprakelijkheid en dat alle contacten met verzekeraars en schade-experts via jou verlopen.

Ook voor jou geldt dat je géén uitspraken doet over aansprakelijkheid voordat je met verzekeraars hebt overlegd. Dit is een polisvoorschrift en als je je daar niet aan houdt, kan dit verlies aan dekking betekenen.

Je begint de coördinatie van de schadebehandeling met het *invullen van het schademeldingsformulier*. Dus óf jij als coördinator pakt, nadat een schade bij je gemeld is, dat formulier en je gaat het al vragen stellend invullen. Het formulier werkt zo tegelijk als een soort checklist. Óf, dat kan natuurlijk ook, je krijgt als coördinator een door de mensen op de bouwplek ingevuld formulier. Pas als je als coördinator over alle relevante gegevens beschikt, kun je de schade aan verzekeraars melden.

Vervolgens begin je met het *aanleggen van een dossier* en het beoordelen of *de schade onder enige polis is gedekt*. (Nota Bene: dit kan ook de polis van een ander zijn, bijvoorbeeld de aansprakelijkheidspolis van de aannemer, of een werkmaterieelpolis, of een andere polis.) Als de schade gedekt is, moet je zelf of via de polishouder voor *melding bij de verzekeraar* zorgen. Zorg dat je alle relevante informatie voorhanden hebt en maak bij het melden van de schade afspraken over het verdere traject en de communicatie. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het benoemen van een schade-expert of over wie er een brief schrijft aan een schadelijdende partij. Zorg steeds voor terugkoppeling en bewaak de nakoming van de gemaakte afspraken. Je bent tenslotte de coördinator!

Voordelen van centrale coördinatie:

- partijen op het werk en schade-experts kunnen snel afspraken maken
- centrale dossiervorming
- bijhouden van schadestatistieken (voor grote organisaties)
- één aanspreekpunt voor verzekeraars, makelaars, experts, tegenpartijen
- consistente woordvoering
- géén ruis op de lijn of vreemde, tegenstrijdige situaties (wat wel vaak gebeurt als meer dan één persoon de zaken afhandelt).

Fase 3 - De schademelding zelf

Je bent op de hoogte van de schade (middels het schademeldingsformulier), en je hebt je een beeld gevormd van alle belangrijke aspecten. Ook heb je de dekking uitgezocht en weet je onder welke polis(sen) de schade valt. De schade moet je nu zo snel mogelijk bij de verzekeraar(s) melden. En als de schade niet is verzekerd dan moeten wellicht veroorzakers of benadeelden in kennis worden gesteld.

Verzekerde schade meld je bij de makelaar of rechtstreeks bij de verzekeraar als de verzekering zonder makelaar is afgesloten. Het doel van de schademelding is natuurlijk het verkrijgen van schadevergoeding, maar ook dat gaat weer stapsgewijs, waarbij je aan vier punten moet denken.

1. Direct melden

In elke polis staat de verplichting over het melden van (mogelijke) schade. Als je deze verplichting niet nakomt, loop je de kans dat de verzekeraar de schade zal afwijzen. De verzekeraar zal dan wel moeten aantonen dat zijn belangen zijn geschaad door de (te) late melding.

Overigens kun je al meldingsplicht hebben voordat er daadwerkelijk schade is. Er kan iets gebeuren dat vrijwel zeker tot schade zal leiden. De maatregelen ter voorkoming van schade kun je dan nog in overleg met verzekeraars nemen. Niet tijdig melden zou ook dan hun belangen kunnen schaden.

Schade tandwielkast

Na de oplevering van een brug hoorde je een krakend geluid bij het openen en sluiten van de brug. Onderzoek bracht aan het licht dat er een barst zat in de splinternieuwe tandwielkast. Tijdens het plaatsen van de tandwielkast was hij uit zijn steun geschoten, gevallen en naar nu bleek beschadigd. Doordat de barst pas ná aflevering werd geconstateerd, waren de herstelkosten veel hoger dan wanneer de kast direct na het incident was vervangen.

De onderaannemer die meeverzekerd was op de polis, verzuimde de schade door te geven. De verzekeraars stelden zich dan ook op het begrijpelijke standpunt dat zij niet de gehele herstelschade hoefden uit te betalen, maar zij waren wel zo redelijk het fictieve bedrag van het herstel bij directe melding voor hun rekening te nemen. De extra kosten bleven dus voor rekening van de verantwoordelijke aannemer.

Als er nog weinig gegevens voorhanden zijn of als er zich al een betalende tegenpartij heeft gemeld, kun je besluiten om de schade nog niet formeel te melden. Het is dan aan te bevelen om toch een zogenaamde ‘pro-formamelding’ te doen. Het risico van te late melding voorkom je hiermee.

2. Duidelijkheid over dekking

Een definitieve uitspraak van verzekeraars over de dekking kan lang op zich laten wachten. Verzekeraars zijn in dit proces niet op haast te betrappen en veelal beroepen zij zich erop dat de informatie nog niet compleet is, dat bijvoorbeeld de eindrapportage van de expert ontbreekt.

Dat geeft natuurlijk veel onrust, bij jou en bij de aannemer die het werk moet afmaken terwijl onduidelijk is wie uiteindelijk het herstel van de schade voor zijn rekening heeft te nemen. Ook derden willen soms graag weten of er voor hun schade een betalende verzekeraar is. Het is dus van het grootste belang dat deze duidelijkheid er snel is. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door de expert als *loss adjuster* (zie hiervoor bij expert) te laten optreden. Maar je kunt zelf ook het nodige doen. Zo kun je ervoor zorgen dat de expert snel over alle relevante gegevens beschikt. Op dat moment kun je al een voorschot bij verzekeraars aanvragen.

3. Op gang brengen schaderegeling

Als de schade bekend is bij de makelaar en bij verzekeraars, de expert is benoemd en is geïnstrueerd met wie hij contact moet opnemen om zich een beeld van de schade te kunnen vormen, dan maken alle partijen afspraken over de voortgang en afwikkeling. De schaderegeling is in gang gezet en de eerste stap is gezet op weg naar het innen van de schadepeningen.

4. Samenloop

Meestal meld je de schade op de eigen polis, bijvoorbeeld de CAR-polis of een (beroeps)aansprakelijkheidsverzekering. De schade kan echter ook onder de polis van een andere partij vallen. Ook kun je als verzekerde partij op de polis van een andere partij worden genoemd. Zo is een opdrachtgever (in die hoedanigheid) veelal onder de aansprakelijkheidsverzekering van een aannemer meeverzekerd.

De schade kan zelfs op meer dan één polis van een en dezelfde verzekerde zijn gedekt, maar ook op verschillende polissen van verschillende partijen. In zo’n geval spreken we van samenloop van verzekeringen. Dit kan vooral bij CAR en AVB tot ingewikkelde situaties leiden. In hoofdstuk 7 kwam het onderwerp samenloop uitgebreider aan de orde, maar hier willen we wel waarschuwen dat een situatie van samenloop de schaderegeling ernstig kan frustreren. Het is daarom zeer aan te bevelen om dan deskundig advies in te winnen. Het dekkingschema in hoofdstuk 16 laat zien waar er sprake kan zijn van meer verzekeringen op een en hetzelfde belang. Overigens betekent dit niet dat er dan altijd sprake is van samenloop, maar wel dat dit dan mogelijk is. Om dit soort problemen te voorkomen kun je in de eigen polis een clausule opnemen dat de verzekeraar op verzoek van de verzekeringnemer toch tot regeling overgaat en met behulp van een cessie later zijn eventuele rechten op een andere verzekeraar zal proberen te nemen.

Fase 4 - Drie polisverplichtingen bij schade

Behalve de meldingsplicht heb je nog de volgende drie plichten:

1. Medewerking verlenen

Je moet een onderzoek door verzekeraars toestaan, alle gewenste informatie verstrekken en niets doen wat de belangen van verzekeraars zou kunnen schaden. Normaal gesproken werk je hier graag aan mee. Hoe eerder de schade duidelijk is, hoe eerder de schadepenningen kunnen worden ontvangen.

Het verlenen van medewerking kan wel lastig worden als je een geschil krijgt met de verzekeraar, bijvoorbeeld omdat hij dekking weigert of zich nog niet over de dekking wenst uit te spreken. Je zult dan onredelijke eisen en vragen van verzekeraars – soms alleen bedoeld om de afwikkeling op te houden – naast je neer moeten leggen. De redelijkheid van hun vragen is altijd te toetsen aan de vraag of verzekeraars in hun belangen worden geschaad.

2. Schade beperken

De verplichting tot het beperken van schade zal veelal bij de verzekerde bouwpartijen liggen. Het goed huisvaderschap werkt uit naar de verzekering. Iedere partij die onder die verzekering is gedekt heeft de algemene verplichting van goed huisvaderschap, met name de zorgplicht om zoveel mogelijk schade te voorkomen. Het beperken van de schade valt hier ook onder, maar dan noemen we het bereddingsplicht. De kosten van algemeen goed huisvaderschap dient iedere partij zelf te dragen. De kosten van beredding vallen onder de verzekering, mits deze zijn gemaakt ter afwenteling van een onmiddellijk dreigend gevaar, bijvoorbeeld het stutten van een muur die dreigt om te vallen. Probeer maatregelen die je overweegt steeds met de expert en de andere betrokken partijen te bespreken en hun instemming te krijgen. Dit scheelt enorm als de rekening uiteindelijk bij een van deze partijen terecht komt. Zonder wetenschap en/of instemming zullen zij vrijwel zeker bezwaar hebben tegen (de hoogte van) een ingediende rekening.

Als je geen of onvoldoende maatregelen hebt genomen om de schade te beperken zullen verzekeraars dekking ontzeggen voor het toegenomen deel van de schade.

Overigens komen ook die maatregelen voor vergoeding in aanmerking die onbedoeld uiteindelijk geen gunstig resultaat hebben opgeleverd, het gaat dus om de intentie ervan.

3. En geen aansprakelijkheid erkennen

Onder een aansprakelijkheidsverzekering en ook onder Sectie II van de CAR-polis kan de verzekeraar de dekking weigeren als een verzekerde zich al jegens derden heeft uitgelaten over de aansprakelijkheid. Dit kan echter alleen als de belangen van de verzekeraar door deze uitlatingen zijn geschaad, en verzekeraars dragen hiervoor in beginsel de bewijslast.

Fase 5 - Rechtspositie en aansprakelijkheid

We gaan hier niet diep in op het begrip aansprakelijkheid, maar voor de schaderegeling in de bouw is het wel van belang nog even stil te staan bij het onderscheid tussen wettelijke en contractuele aansprakelijkheid. De wettelijke aansprakelijkheid staat

los van welk contract je ook sluit. Een aannemer die voor een gemeente een gebouw neerzet, heeft geen contract met de omwonenden van dat gebouw, maar die omwonenden kunnen hem wel wettelijk aansprakelijk stellen. Diezelfde aannemer heeft voor dat gebouw wel een contract met de gemeente en de gemeente kan hem dus ook nog eens aansprakelijk stellen op grond van wat er in het contract staat.

Overigens is de verplichting van een verzekeraar om tot schadevergoeding over te gaan ook contractuele aansprakelijkheid. In de overeenkomst (polis) tussen verzekeringnemer en verzekeraar staat immers precies beschreven wanneer de verzekeraar moet uitkeren. En als de verzekeraar op grond van deze overeenkomst geen dekking biedt, wil dat nog niet zeggen dat een verzekerde niet toch betalingsplichtig is, namelijk op grond van wettelijke aansprakelijkheid. Geen dekking wil dus niet zeggen dat verzekerde niet gehouden is om de schade te vergoeden.

Fase 6 - Expertise en onderzoek

Het schademeldingsformulier is ingevuld, de contacten met de expert en andere bij de schade betrokken partijen zijn gelegd. Verdere informatie druppelt daarna binnen en moet je al dan niet verspreiden. En daarbij zul je steeds bezig zijn met het interpreteren van de uitkomsten.

De oorzaak

De oorzaak van een schade kan eenvoudig zijn, bijvoorbeeld bij natuurgeweld. Maar in de bouw is de oorzaak niet altijd gemakkelijk en eenduidig vast te stellen. Het menselijk handelen speelt bijna altijd een rol, zowel in de uitvoerende als in de ontwerpende fase. Een storm bijvoorbeeld veroorzaakt alleen schade als bouwmaterialen niet goed zijn vastgezet. Een vloer raakt onder water door een overstroming, maar was toch echt te laag ontworpen.

Het vinden van de oorzaak is niet alleen belangrijk voor de afwikkeling tussen de bouwende partijen. Ook verzekeraars zullen de oorzaak willen weten, al is het maar om na te gaan of er sprake is van een uitsluiting, maar ook of de schade niet op een ander is te verhalen. Bij een aansprakelijkheidsschade is de oorzaak altijd van belang. De aansprakelijkheid valt immers pas goed te beoordelen als kan worden vastgesteld dat de oorzaak de veroorzaker kan worden aangerekend. Ten slotte is de oorzaak ook van belang om te kunnen bepalen welke verzekeringen er van toepassing zijn.

Tijdstippen

Bij de bespreking van aansprakelijkheid hebben we al gewaarschuwd voor het verschuiven van de rechtspositie van bouwende partijen. Dit is bijvoorbeeld afhankelijk van de fase waarin de bouw verkeert. Maar tijdstippen en fasen in de bouw zijn ook belangrijk voor de vraag of een polis dekking moet bieden. Denk aan de bouw- en onderhoudstermijn in de CAR-polis en aan de AVB-polis die schade voor of tijdens de looptijd van de polis dekt. Daarom is bij vrijwel iedere schade van belang om vast te stellen:

- het moment waarop de schade is veroorzaakt
- het moment waarop de schade is ontstaan
- het moment waarop de schade is ontdekt
- het moment waarop de schade is gemeld bij de verzekeraar.

Een ontwerpfout kan al *gemaakt zijn voordat* er een polis werd gesloten. De schade is *ontstaan* tijdens de uitvoering maar kan vaak pas worden *geconstateerd* nadat zichtbelemmerende onderdelen zijn verwijderd. Voor het belang van *tijdige melding* aan verzekeraars zie ook punt 5.

Ten slotte wijzen we er nog op dat tijdstippen ook van belang zijn in verband met eventuele verjaring. In zijn algemeenheid verjaart het recht op schadevergoeding vijf jaar nadat de schade en de dader bekend zijn geworden. De rechtsvordering tegen een verzekeraar verjaart drie jaar nadat een uitkeringsgerechtigde met de opeisbaarheid bekend is geraakt (artikel 7:942 BW). Polissen kunnen een afwijkende (soms ruimere) regeling hebben. Bij afwijzing van een schade is de gehanteerde verjaringstermijn echter vaak niet langer dan één jaar! Dus oplettendheid is geboden, al zal vaak je makelaar deze termijnen bewaken.

Fase 7 – Schadevergoeding

Als het niet op een andere wijze geregeld is, wordt de schadevergoeding op de CAR-polis uitbetaald aan de verzekeringnemer. Bij gemeenten is dit meestal tegelijk de opdrachtgever. Onder een aansprakelijkheidspolis wordt soms rechtstreeks aan de tegenpartij betaald, veelal na instemming van verzekeringnemer. Bij een schade onder Sectie I van de CAR-polis kan ook aan de aannemer worden betaald, mits verzekeringnemer daarvoor toestemming geeft. Verzekeraar heeft er belang bij dat de schade wordt betaald aan een partij die de btw kan verrekenen. Opdrachtgevers kiezen er soms ook voor om de ontvangen schadevergoeding eerst aan de aannemer door te betalen, naargelang het herstel vordert.

Helaas krijg je niet altijd een volledige schadevergoeding en zul je, vanwege onduidelijke polisvoorwaarden of om een andere reden, een compromis met de verzekeraar moeten sluiten. In dergelijke situaties moet je altijd bedenken dat een compromis ook andere verzekerde partijen kan binden, zoals de aannemer. In die situaties is het goed om ervoor te zorgen dat je met de aannemer daarover eerst duidelijke afspraken hebt gemaakt.

Slotfase – Geschillen

Als je geen schadevergoeding krijgt, kun je in een geschil met de verzekeraars terechtkomen. Dit moet dan zijn gebaseerd op:

1. *Het ontbreken van dekking*
Dit doet zich voor als je aan de verzekeraar niet kunt aantonen dat het voorval een onder de verzekering gedekt risico is.
2. *Het niet nakomen van een polisverplichting*
Het recht op schadevergoeding vervalt als door niet nakoming de verzekeraar kan aantonen in zijn belangen te zijn geschaad.
3. *Het van toepassing zijn van een uitsluiting in de polis*
Dit kan een beperking van de omvang van de dekking zijn, zoals opzet. Ook kan het zijn dat bij de schade een omstandigheid een rol heeft gespeeld die in de polis is genoemd. De verzekeraar die zich beroept op een uitsluiting heeft wel ook de bewijslast.

4. *Het ontbreken van schade volgens de polis*

Bijvoorbeeld omdat deze beneden het eigen risico valt of dat deze niet voldoet aan het begrip schade zoals omschreven in de polis.

Uiteindelijk kun je een geschil aan de rechter voorleggen. Veel polissen hebben hiervoor bepalingen opgenomen dat geschillen door middel van een arbitrage worden opgelost. Op dit systeem is de nodige kritiek. Niet alleen is de arbitrage duur en traag, maar ook ontbreken vaak mogelijkheden tot hoger beroep. Dus als je als verzekeringnemer dit niet wenst, dan raden we je aan deze bepaling in de polis door te halen en in plaats daarvan te regelen dat geschillen aan de gewone rechter worden voorgelegd.

Bijlagen

Bijlage I bij hoofdstuk 1

I

RisMan-checklist voor identificatie van de risico's

Doe er je voordeel mee!

Met deze lijst check je alle mogelijke risico's en krijg je dus een zo compleet mogelijk beeld van wat je te wachten kan staan. De checklist reikt veel verder dan de risico's die afgedekt kunnen worden door een verzekering!

Juridisch

- Er is geen of onvoldoende inzicht in alle wettelijke vereisten en mogelijke wijzigingen hierin op het gebied van:
 - veiligheid
 - milieu : MilieuEffectRapportage-richtlijnen (MER-richtlijnen) evaluatie van MER en planologische inpassing (verplichting om een eventueel verlies aan natuurgebieden te compenseren)
 - geluid
 - grondverwerving en onteigeningen
 - aanbesteding
 - ontheffing en vergunningen
 - procedures inzake bestemmingsplannen en streekplannen
- De mogelijkheid van claims:
 - van aannemer als gevolg van uitvoeringsfouten die onvoldoende door de contractstukken zijn gedekt
 - van gemeente als gevolg van niet nakomen afspraken of schade aan omgeving
 - van omwonenden als gevolg van schade aan woningen of bedrijfspanden
 - van andere belanghebbenden
- Fouten aannemer met betrekking tot regelgeving voorbereiding
- Fouten aannemer met betrekking tot regelgeving uitvoering

Organisatorisch

- Wijzigen van Plan van Eisen (PvE) als gevolg van:
 - onduidelijkheid omtrent uitgangspunten
 - wijzigen projectdefinities
- Ontbreken projectprocedures:
 - wijzigingsprocedures PvE, planning, raming
 - opleverings-/acceptatieprocedures
 - AO-procedures
 - aanbestedingsplan/-procedure
 - gunningsprocedure
- Onduidelijkheid omtrent eisen opdrachtgever, beheerder, gemeenten, provincies en dergelijke

I

- Niet (tijdig) kortsluiten van afspraken met betrokken partijen
- Ontbreken goede communicatie (intern/extern); communicatieplan
- Ontbreken kwaliteitsplan
- Onduidelijkheid over projectgrenzen
- Geen of onvoldoende afstemming tussen deelprojecten (intern)
- Geen of onvoldoende rekening houden met projecten in de omgeving
- Gebrek aan benodigde mankracht op enig tijdstip:
 - problemen bij opzetten en inrichten projectorganisatie
 - wegvallen sleutelpersonen
 - wijzigen projectbemanning
- Niet tijdig bestellen van materialen
- Onjuistheid en onvolledigheid van de raming
- Onvolledigheid of onzorgvuldigheid bij het opstellen van contractstukken

Technisch

- Verkeerde inschatting van technieken, bouwmethoden of faseringen en hulpmiddelen. Denk hierbij aan CUR-richtlijn 223 Meten en monitoren bij bouwputten. Doel is om bij binnenstedelijke projecten te komen tot een betere beheersing van de risico's, waardoor ook de faalkosten teruggedrongen kunnen worden.
- Wijziging in aannames bij ontwerp- en (constructie)berekeningen
- Extra of meer werk bij aansluiting van nieuw werk op bestaand werk om goede samenhang te verkrijgen
- Toepassen nieuwe (innovatieve) materialen, uitvoeringsmethoden
- Ontwerpwijzigingen tijdens uitvoering
- Bezwijken tijdens bouw
- Onjuiste inschatting hoeveelheid benodigd materiaal
- Tegenvallende prestatie van aannemer/ontwerper:
 - niet beschikbaar zijn van essentieel materieel
 - te late leveranties van materialen
 - constructiefouten
 - complexiteit uitvoering door aannemer onderschat
 - stakingen

Ruimtelijk

- Aanwezigheid van obstakels of funderingsrestanten
- Archeologische vondsten
 - mogelijkheid van opgravingen door archeologische dienst
- Aanwezigheid van kabels en leidingen:
 - incompleetheid inventarisatie
 - geen medewerking kabel- en leidingeigenaren
- Bijzonder klimatologische omstandigheden (langdurige vorst, storm)
- Meer of zwaardere verontreiniging van de locatie:
 - kwaliteit van het onderzoek
 - onvoldoende inzicht in te treffen saneringsmaatregelen
- Tegenvallende kwaliteit van de bodem:
 - grondmechanische instabiliteit
 - tegenvallende draagkracht
 - onverwacht optredende zettingen

- Niet of onvoldoende inschatten van compenserende milieumaatregelen
- Onvoldoende meenemen van faunamaatregelen
- Kosten in verband met grondwaterbeschermingsgebieden
- Bereikbaarheid bouwlocatie:
 - aan- en afvoerwegen (relatie met andere projecten, weerstand omgeving)
 - onvoldoende ruimte bouwplaats
- Extra noodzakelijke hulpwerken en voorzieningen voor verkeer en veiligheid
- Treffen van voorzieningen of maatregelen voor wegverkeer en scheepvaart

Financieel

- Prijsstijging materialen hoger dan voorzien
- Tariefwijzigingen
- Faillissement:
 - aannemer/toeleverancier
 - opdrachtgever
- Beschikbaarheid financiering op enig tijdstip:
 - ontbreken voorfinancieringsmogelijkheden
 - onderuitputting
- Betaling declaraties niet tijdig
- Geen of geen goede financiële informatievoorziening
- Afwijking aannames afschrijving
- Afwijking aannames belasting
- Afwijking aannames wisselkoersen

Maatschappelijk

- Ontbreken goede communicatie met omgeving, voorlichting en inspraakprocedures
- Extra geluiddempende maatregelen tijdens uitvoering
- Schadebeperkende maatregelen
- Schade ten gevolge van werkzaamheden aan eigendommen van derden
- Onvoldoende inschatten van voorzieningen en maatregelen voor wegverkeer en scheepvaart
- Vertragende blokkades/acties van omwonenden
- Stakingen

Politiek

- Niet of niet tijdig verkrijgen van publiekrechtelijke vergunningen en toestemming
- Geen of onvoldoende inzicht in alle benodigde vergunningen
- Ontbreken overeenstemming met gemeente(n), provincies, waterschappen en dergelijke
- Geen of onvoldoende inzicht in eisen van de gemeente ten aanzien van:
 - uitvoeringswijze
 - architectonische vormgeving
 - afwerking/herstellen of aanpassen infrastructuur in omgeving
- Problemen bij aanpassen streekplannen, bestemmingsplannen
- Problemen bij onteigeningen

Bijlage II bij hoofdstuk 4

II

Voorbeeldbrief aan schadelijgende partij

Geachte heer/mevrouw,

Naar aanleiding van de door u bij onze gemeente ingediende schadeclaim berichten wij u het volgende. De gemeente is alleen dan aansprakelijk als haar een nalatig of onzorgvuldig handelen is te verwijten. Daarvan kan bijvoorbeeld sprake zijn als de gemeente verkeerde informatie of aanwijzingen heeft verstrekt. Dit blijkt echter niet het geval te zijn geweest.

De door u geclaimde schade houdt mogelijk verband met de werkzaamheden die momenteel door aannemer Z worden uitgevoerd in het kader van ... (naam project). Deze aannemer is verantwoordelijk voor een juiste uitvoering van de werkzaamheden en is zelfstandig aansprakelijk voor eventuele schade die daarbij ontstaat. Wij hebben uw schadeclaim daarom naar hem doorgestuurd. Daarbij hebben wij er bij de aannemer op aangedrongen om zo spoedig mogelijk contact met u op te nemen. Als de aannemer dit nalaat, laat ons dat dan even weten.

Mocht de aannemer niet of niet correct reageren, waar we overigens niet van uitgaan, dan zijn wij altijd bereid hierbij te bemiddelen. Vooral nog gaan wij ervan uit dat dit niet nodig zal zijn.

Hoogachtend,

Gemeente Y.

II

Bijlage III bij hoofdstuk 4

III

Voorbeeldbrief aan aannemer met verzoek claim te behandelen

Aannemersbedrijf Z

Geachte mevrouw/heer,

Hierbij ontvangt u een brief van de heer X waarin deze de gemeente aansprakelijk stelt voor schade aan zijn opstal en tuin. Deze schade houdt verband met de door u uitgevoerde werkzaamheden in het kader van (besteknummer, opdrachtnummer of beschrijving van het project).

Volgens het bepaalde in artikel 6:171 van het Burgerlijk Wetboek is de gemeente als uw opdrachtgever voor deze schade niet aan te spreken. Op basis van het bepaalde in de UAV en de bepalingen van het bestek met betrekking tot de aansprakelijkheidsverzekering en de schadebehandeling, verzoeken wij u dan ook de behandeling van deze schade over te nemen. Ook verzoeken wij u rechtstreeks in contact te treden met de schadelijgende partij.

Mocht u aanleiding zien de aansprakelijkheid te betwisten, dan kunt u dit gemotiveerd en schriftelijk aan de schadelijgende partij kenbaar maken. Mocht u de aansprakelijkheid willen erkennen, dan verzoeken wij u dit ook schriftelijk aan de schadelijgende partij kenbaar te maken en voor spoedige afwikkeling te zorgen. In beide gevallen vragen wij u voor spoedige berichtgeving te zorgen en ons daarvan een afschrift te zenden.

Bij het uitvoeren van werken behoort onvoorziene schade helaas tot de mogelijkheden. Wij hechten er veel belang aan dat dergelijke schade snel en adequaat wordt behandeld. Mocht dit proces niet correct verlopen, dan behouden wij ons het recht voor om alsnog zelf de afwikkeling van de schade te verzorgen en alle kosten die hiermee gemoeid zijn op u te verhalen, zo nodig door middel van inhouding op eventuele aan u te betalen termijnbetalingen.

De schadelijgende partij is inmiddels van het doorzenden van zijn schadeclaim in kennis gesteld.

Hoogachtend,

Gemeente Y

cc de heer X

III

Bijlage IV bij hoofdstuk 4

IV

Besteksbepalingen aansprakelijkheidsverzekering

1. Onverminderd de wettelijke en contractuele aansprakelijkheid van de aannemer dient deze, mede ten behoeve van de gemeente X, te verzekeren de aansprakelijkheid van de aannemer en de gemeente X voor door derden geleden schade, verband houdende met het in dit bestek omschreven werk. De verzekerde som moet ten minste € 2.500.000,- per gebeurtenis bedragen. Het eigen risico mag ten hoogste € ... bedragen.
2. In de polis dient mede geregeld te zijn dat verzekerden ten opzichte van elkaar als derden worden beschouwd.
3. Verzekeraars dienen afstand te doen van een eventueel recht van regres op enige medeverzekerde partij.
4. Niet door voornoemde verzekering gedekte schade, alsmede het eigen risico, komen ten laste van de partij voor wiens risico de schade is.
5. De aannemer dient een afschrift van de polis voor aanvang van het werk aan de directie over te leggen.
6. Er zal geen betaling plaatsvinden voordat de polis is overgelegd en ten genoegen van de directie is aangetoond dat de premie is voldaan.
7. In geval van een schade respectievelijk ingestelde aansprakelijkstelling dient de aannemer de directie hiervan onmiddellijk in kennis te stellen en voor melding onder de polis te zorgen.
8. De aannemer staat de directie toe om aansprakelijkheidsclaims groter dan € ... direct aan te melden op de polis van de aannemer, onder verstrekking van een afschrift daarvan aan de aannemer.
9. De aannemer zal bij de uitvoering van een werk alleen gebruikmaken van materieel waarvan de aansprakelijkheid (inclusief de aansprakelijkheid voor het zogenaamde werkrisico) verzekerd is. Op de polis van dit materieel moet de aansprakelijkheid van de opdrachtgever, de directie en de huurder zijn meeverzekerd. Schade aan ondergrondse kabels en leidingen en dergelijke mag niet van de dekking worden uitgesloten.

10. De aannemer zorgt ervoor dat de directie terstond afschrift ontvangt van de complete correspondentie (inclusief expertiserapporten) ter zake van alle aansprakelijkheidsclaims.
11. Indien de aannemer zijn verplichtingen ten aanzien van de afwikkeling van aansprakelijkheidsclaims niet nakomt, is de directie gerechtigd die afwikkeling rechtstreeks met claimanten op kosten van de aannemer te verzorgen.

Bijlage V bij hoofdstuk 4

V

Besteksbepalingen CAR-verzekering

1. Onverminderd de wettelijke en contractuele aansprakelijkheid van de aannemer wordt door de opdrachtgever een Constructie All-Risks (CAR-) verzekering op primaire basis afgesloten ten behoeve van alle bij de bouw betrokkenen.
2. Onder deze verzekering worden overeenkomstig de bepalingen van de polis gedekt:
 - a beschadiging, verlies of vernietiging van het werk, waaronder de voor de bouw bestemde materialen;
 - b het risico van aansprakelijkheid voor schade aan zaken van derden en de daaruit voortvloeiende gevolgschade, alsmede voor dood en/of lichamelijk letsel van personen (exclusief personeel van een verzekerde), veroorzaakt in verband met de uitvoering van het werk;
 - c materiële schade aan de bestaande eigendommen van de opdrachtgever met uitsluiting van schade door brand, blikseminslag, explosie, diefstal en/of vermissing.
3. In deze verzekering zijn de keten, loodsen, machines, werktuigen, hulpmaterialen en verdere eigendommen van de aannemer niet opgenomen.
4. Als verzekerde som voor de dekking onder punt a als bedoeld in lid 2 zal gelden het bedrag van de aannemingssom(men), verhoogd met leveranties van directie en/of opdrachtgever, alsmede de honoraria van deskundigen, zoals architecten, adviseurs, inspecteurs, kosten van toezicht en directiekosten. De eigen risico's die van toepassing zijn bedragen ten minste €... per gebeurtenis.
5. De verzekerde som voor de dekking onder punt b als bedoeld in lid 2 bedraagt € 2.500.000,- per gebeurtenis, het eigen risico voor deze dekking bedraagt ten minste €... per gebeurtenis.
De verzekerde som voor de dekking onder punt c als bedoeld in lid 2 bedraagt € 2.500.000,- per gebeurtenis, het eigen risico voor deze dekking bedraagt ten minste €... per gebeurtenis.
6. Schades die niet door voornoemde verzekering zijn gedekt, alsmede de geldende eigen risico's, zullen ten laste komen van de partij voor wiens risico de schades zijn.

7. De dekking van deze constructieverzekering loopt vanaf de datum waarop het werk op het werkterrein een aanvang neemt tot het einde van de onderhoudsperiode. Tijdens de onderhoudsperiode is deze constructieverzekering beperkt tot beschadiging, verlies of vernietiging van het werk:
 - a ten gevolge van door de aannemer verrichte werkzaamheden, welke voortvloeien uit verplichtingen van de onderhoudsbepalingen van het bestek;
 - b welke zich openbaren gedurende de onderhoudstermijn, doch het gevolg zijn van een oorzaak, liggende voor aanvang van deze termijn.
8. De polisvoorwaarden van deze verzekering liggen bij de directie ter inzage. De bij de bouw betrokkenen worden geacht met de inhoud van de polis bekend te zijn. Voor informatie betreffende de polisvoorwaarden moet contact worden opgenomen met de heer X van de verzekeringsafdeling van de gemeente Y.
9. De verzekering geschiedt op de condities zoals vermeld in de door de directie namens de opdrachtgever afgesloten constructieverzekering. Aan een verschil tussen de poliscondities en deze bestekstekst kunnen geen rechten worden ontleend.
10. De aansprakelijkheid van de aannemer volgens de wet of uit deze overeenkomst wordt niet beperkt, verminderd of gewijzigd door enige bepaling betreffende verzekering in deze besteksbepaling, waaronder mede verstaan wordt zijn verplichtingen alle schade volledig te herstellen en het werk volgens bestek op te leveren.
11. De ter zake van een gedekte schade aan het werk ontvangen schadepenningen zullen door de directie aan de betrokken aannemer, die de schade herstelt of voor wiens rekening de schade komt, worden vergoed naar billijkheid en naar gelang van de voortgang van het werk c.q. de reparatie.
12. Onverminderd het hiervoor bepaalde zullen de aannemer en de bij het werk betrokken onderaannemers voor eigen rekening moeten zorg dragen voor de verzekering tegen schade ten gevolge van wettelijke aansprakelijkheid die voortvloeit uit het gebruik van aannemersmateriaal bij de uitvoering van het werk. Objecten waarvoor een verzekering krachtens de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM) geldt, dienen overeenkomstig de voorschriften van deze wet alsmede tegen het werkrisico, door hem/hen verzekerd te zijn. Niet door de in vorige zin bedoelde verzekering gedekte motorrijtuigen mogen niet voor het werk worden gebruikt.

Voorts dient de aannemer er zorg voor te dragen dat zijn wettelijke en contractuele aansprakelijkheid voor een bedrag van minimaal € 2.500.000,- is verzekerd krachtens een Aansprakelijkheidsverzekering voor bedrijven (AVB), die onder meer dekking moet bieden voor de werkgeversaansprakelijkheid uit hoofde van artikel 7:658 van het Burgerlijk Wetboek en voor aanspraken verband houdende met dood en/of letsel van de bij de bouw betrokkenen. Voor deze verzekering dient de opdrachtgever als medeverzekerde te zijn opgenomen. Het eigen risico per gebeurtenis van deze verzekering mag niet meer dan € ... bedragen.

Bijlage VI bij hoofdstuk 7

VI

Voorbeeld van een aanvraagformulier CAR-verzekering

Aanmelding zenden aan:

Opdrachtgever	
Verzekeringnemer	
Project	
Locatie	

	Naam	Adres	Telefoon
Aannemer			
Architect			
Projectleider			
Contactpersoon			

Verzenddatum _____ bestek _____ en tekeningen: _____

Looptijd maanden: _____ Startdatum: _____

Vooropnames (indien van toepassing) gemaakt door: _____

Aanheemsom	€	Meeverzekereren	
Bouwkosten inclusief paalfunderinge	€	☐ ja	☐ nee
De waarde van de zelf uitgevoerde werkzaamheden	€	☐ ja	☐ nee
Ter beschikking gestelde materialen	€	☐ ja	☐ nee
Centraleverwarmingsinstallatie	€	☐ ja	☐ nee
Liftinstallatie(s)	€	☐ ja	☐ nee
Warmwaterinstallatie	€	☐ ja	☐ nee
Hydrofoorinstallatie	€	☐ ja	☐ nee
Honorarium architect	€	☐ ja	☐ nee
Honorarium constructeur	€	☐ ja	☐ nee
Honorarium adviseurs	€	☐ ja	☐ nee
Dagelijks toezicht	€	☐ ja	☐ nee
Aansluitkosten	€	☐ ja	☐ nee
Onvoorzien	€	☐ ja	☐ nee
Mee te verzekeren btw	€	☐ ja	☐ nee
TOTAAL exclusief btw	€		
TOTAAL inclusief btw	€		

Onderhoudstermijn: _____ maanden bouwkundig/civieltechnisch
_____ maanden werktuigbouwkundig
_____ maanden elektrotechnisch

Heiwerkzaamheden: ja/nee

Boringen: ja/nee

Leggen van zinkers: ja/nee

Zijn er vooropnames gemaakt: ja/nee

Bijlage VII bij hoofdstuk 7

VII

Algemene checklist verzekeringsdekking CAR

Duur van de verzekering

De verzekering heeft een constructie- en bouwtermijn, soms een proefbedrijfperiode en vaak een onderhoudstermijn.

- Is het bij de (gedeeltelijke) oplevering nog vereist dat de bouwtermijn doorloopt, zodat de onderhoudstermijn nog niet ingaat?
- Vinden er deelopleveringen plaats of worden er delen van het werk in gebruik genomen voordat alle delen van het werk opgeleverd worden (heeft consequenties voor de dekking)?
- Lopen de bouwtermijn en de proefbedrijfperiode gelijk aan de termijnen zoals deze in de polis staan?
- Is de overeengekomen onderhoudstermijn in het bestek gelijk aan de termijn genoemd in de polis?

Omvang van de dekking

- Zijn de overeengekomen secties verzekerd?
- Klopt de omschrijving van het werk met datgene wat verzekerd moet worden?
- Kloppen de verzekerde limieten met de limieten genoemd in de verzekeringsparagraaf en/of de projectkenmerken?
- Heeft de polis een primaire dekking?

Eigen risico

- Zijn de eigenrisicobedragen in de polis dezelfde als die in het bestek?

Dekking

Is in de polis opgenomen:

- dat je als opdrachtgever verzekeringnemer bent
- dekking van de onderhoudstermijn
- dekking voor eigen gebrek en ontwerpfouten
- meeverzekerde partijen
- regeling voor de aansprakelijkheid (primaire of secundaire dekking)
- dekking voor hulpmateriaal van de aannemer in Sectie I
- kosten voor reconstructie van tekeningen, funderings- en meetrapporten
- dekking voor de door je eigen organisatie ter beschikking gestelde materialen.

Als de CAR-polis door de aannemer is gesloten, dan is het toch aan te bevelen om bovenstaande vragen na te lopen aan de hand van de polis van de aannemer.

De volgende vragen moeten in ieder geval beantwoord worden:

- Heeft de aannemer een kopie van de polis verstrekt?
- Is jouw instantie meeverzekerd op de polis van de aannemer?
- Aan wie wordt een schade-uitkering gedaan?
- Kloppen de verzekeringstermijnen?
- Is de premie betaald door de aannemer?

Bijlage VIII bij hoofdstuk 7

VIII

Clausules van de CAR-verzekering

Bijzondere voorwaarden bouw-/montageverzekering bij makelaarsvoorwaarden

GWW-Clausule

Van deze verzekering zijn uitgesloten schades als gevolg van wegwaaien (-spoelen), afkalven (-schuiven), zetten, inklinken, opbarsten (-persen) en slibafzetting bij de uitvoering van grond-, bagger-, alsmede weg- en waterbouwwerken, tenzij sprake is van een plotselinge en onvoorziene gebeurtenis waarbij een schade aan het werk en/of omliggende eigendommen optreedt ten gevolge van een aantasting van de stabiliteit in de bodem, grondlichamen of grond-/waterkerende constructies.

Betonclausule

Van deze verzekering zijn uitgesloten de kosten van herstel of vervanging die betrekking hebben op het opheffen van tekortkomingen in beton(constructies), bestaande uit onjuiste mortelsamenstelling, onvoldoende en/of onjuiste verdichting, ontmenging, grindnesten, krimp- of kruipscheuren, ondichte voegen en aansluitingen.

GROUTANKERCLAUSULE

Van deze verzekering zijn uitgesloten de kosten van herstel of vervanging van groutankers in geval van het niet op spanning komen en/of het verminderen van spanning na het afspannen.

IN DE GROND GEVORMDE PALENCLAUSULE

Van deze verzekering is uitgesloten schade aan in de grond gevormde palen, ontstaan binnen 48 uur na het aanbrengen, tenzij verzekerde aantoonbaar dat de schade niet werd veroorzaakt door de wijze van uitvoering en/of de aanwezige grondsamenstelling en/of de terreincondities en/of de verwerkte materialen.

DAMWANDEN

Van deze verzekering zijn uitgesloten kosten van herstel of vervanging van damwandconstructies of delen daarvan in geval van:

- het uit het slot lopen of vervormen tijdens het inbrengen en/of verwijderen;
- mislocatie, scheefstand of verplaatsingen zonder dat er sprake is van bezwijking;
- lekkage op naden, sparingen, voegen en aansluitingen.

ONDERGRONDSE CONSTRUCTIES

Niet verzekerd zijn de kosten van:

- maatregelen om ondergrondse constructies en/of injectie-/groutlichamen waterdicht of droog te maken;

- veranderingen van de constructiemethode als gevolg van al dan niet voorziene bodemsamenstelling of obstructies in de grond;
- het grouten of andere maatregelen die noodzakelijk zijn ter verbetering of stabilisering van de grond, anders dan als gevolg van een anderszins gedekte schade.

Stofschade (1)

De verzekerde dient de naar objectieve maatstaven benodigde maatregelen te nemen ter voorkoming of beperking van schade door stof, puin en dergelijk bij de werkzaamheden vrijkomend materiaal.

Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting, geldt een verhoogd eigen risico als vermeld in de polis. Een volgende schadegebeurtenis zal bij herhaaldelijk van geen of onvoldoende maatregelen buiten de dekking vallen. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn gerechtigd in dat geval verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Stofschade (2)

De verzekerde dient de naar objectieve maatstaven benodigde maatregelen te nemen ter voorkoming of beperking van schade door stof, puin en dergelijk bij de werkzaamheden vrijkomend materiaal.

Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting, verliest de verzekerde zijn recht op schadevergoeding. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn in dat geval gerechtigd verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Stofschade (3)

Niet verzekerd is schade door stof, puin en dergelijk bij de werkzaamheden vrijkomend materiaal.

Monumenten/Antiquiteiten

Schade aan verzekerde zaken die onder toezicht van Monumentenzorg of een andere instelling tot behoud van monumenten vallen en schade aan roerende zaken met antiquarische waarde worden vergoed op basis van herstel- of vervangingskosten, zonder dat historische, monumentale of antiquarische waarde in aanmerking wordt genomen.

Beplantingen en gewassen

Niet verzekerd is schade aan bomen, struiken, planten en gewassen.

Bronbemaling (1)

De verzekerde dient ten behoeve van de bemaling op de bouwplaats een reservepomp en een noodstroomaggregaat aanwezig te houden. Het noodstroomaggregaat dient automatisch te worden ingeschakeld bij het wegvallen van de spanning. Tevens dienen in dit geval de pompen automatisch aan te slaan en dient een storingsmelding plaats te vinden. De werking van de installatie dient wekelijks te worden gecontroleerd.

Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting, geldt een verhoogd eigen risico als vermeld in de polis. Een volgende schadegebeurte-

nis zal bij herhaaldelijk blijken van geen of onvoldoende maatregelen buiten de dekking vallen. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn gerechtigd in dat geval verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Bronbemaling (2)

De verzekerde dient ten behoeve van de bemaling op de bouwplaats een reservepomp en een noodstroomaggregaat aanwezig te houden. Het noodstroomaggregaat dient automatisch te worden ingeschakeld bij het wegvallen van de spanning. Tevens dienen in dit geval de pompen automatisch aan te slaan en dient een storingsmelding plaats te vinden. De werking van de installatie dient wekelijks te worden gecontroleerd.

Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting, verliest de verzekerde zijn recht op schadevergoeding. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn in dat geval gerechtigd verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Bronbemaling (3)

De verzekerde dient ten behoeve van de bemaling op de bouwplaats een reservepomp en een noodstroomaggregaat aanwezig te houden. Het noodstroomaggregaat dient automatisch te worden ingeschakeld bij het wegvallen van de spanning. Tevens dienen in dit geval de pompen automatisch aan te slaan en dient een storingsmelding plaats te vinden. De werking van de installatie dient wekelijks te worden gecontroleerd.

Niet verzekerd is schade als gevolg van het niet nakomen van deze verplichting.

Zoekkosten

In het geval dat een verzekerde redelijke gronden heeft om aan te nemen dat een schade aan verzekerde zaken is ontstaan, zullen verzekeraars de redelijke kosten van het lokaliseren/opsporen van een dergelijke schade vergoeden indien een dergelijke schade feitelijk gelokaliseerd/opgespoord wordt en onder voorwaarden dat een dergelijke schade onder deze verzekering voor vergoeding in aanmerking komt en dat verzekeraars voorafgaand aan het maken van de kosten hierover zijn ingelicht.

Het overeengekomen eigen risico is van toepassing op de kosten van lokaliseren/opsporen en de schade tezamen. De vergoeding van kosten van lokaliseren/opsporen is gelimiteerd tot ...% van het verzekerde bedrag met een maximum van €... per gebeurtenis en zal de verzekerde limieten van Sectie I en/of III niet verhogen.

Meeverzekering mislocatie

Deze verzekering dekt tevens de kosten en/of uitgaven in verband met mislocatie (dat wil zeggen het uitkomen buiten de toegestane tolerantiegrenzen), dan wel het niet uitvoerbaar blijken op de gekozen plaats van de persing/boring, ten gevolge van welke bodem- en/of uitvoeringstechnische oorzaak dan ook.

Onder kosten en/of uitgaven zullen worden verstaan alle werkelijk gemaakte kosten, hoe dan ook genaamd, die gemaakt worden om het werk alsnog uit te voeren en/of aan de daaraan gestelde eisen te laten voldoen.

De hoogte van de schadevergoeding onder deze clausule is beperkt tot het bedrag dat overeenkomt met de directe kosten van het reeds uitgevoerde werk, inclusief de in de grond verwerkte materialen, tot aan het moment dat zich een gebeurtenis voordoet die tot schade in de zin van deze clausule zou kunnen leiden, vermeerderd met ...% van de voor dat werk begrote aanneemsom.

Na een onder deze clausule gedekte schade eindigt de dekking voor mislocatie van de betreffende boring/persing. Het eigen risico zal in geval van schade in de zin van deze clausule ...% van de schade-uitkering bedragen met een minimum van €... en een maximum van €...

Uitsluiting mislocatie

Niet verzekerd is schade en/of kosten als gevolg van het onjuist uitkomen, liggen of niet slagen van persingen en/of grondboringen.

Monitoring zettingen

Verzekerde dient eventuele zettingen regelmatig (eventueel omschrijven) met behulp van hoogtewebcams te controleren en de meetgegevens te registreren. De signaalwaarde bedraagt ... mm. Bij overschrijding hiervan dienen verzekeraars onmiddellijk te worden ingelicht en zal er geen dekking zijn voor schade die het gevolg is van het voortzetten van de werkzaamheden zonder instemming van verzekeraars.

VIII

Monitoring grondwaterstand

Verzekerde dient de grondwaterstand regelmatig (eventueel omschrijven) met behulp van peilbuizen te controleren en de meetgegevens te registreren. Bij overschrijding van de laagst voorkomende natuurlijke grondwaterstand dient de maatschappij onmiddellijk te worden ingelicht en zal er geen dekking zijn voor schade die het gevolg is van het voortzetten van de werkzaamheden zonder instemming van verzekeraars.

Meeverzekering prefabricage/bewerking bij derden

Tevens is verzekerd schade aan de voor het verzekerde werk bestemde materialen buiten het bouw-/montage terrein doch binnen Nederland in geval van prefabricage en/of bewerking bij derden voor rekening en risico van een der verzekerden (*echter uitsluitend indien en voor zover dit risico niet op enige andere polis is verzekerd; optioneel*).

Secundairstelling (1)

Schades die onder enige andere polis zijn gedekt indien deze polis niet zou hebben bestaan, zijn uitdrukkelijk van (keuze: deze verzekering/ Sectie II/ Sectie III) uitgesloten. Verzekeraars zullen in zodanig geval slechts aansprakelijk zijn, indien en voor zover de schade niet onder zulk een andere polis wordt vergoed.

Secundairstelling (2)

In geval van schade, gedekt onder de voorwaarden van deze polis, welke schade ook verhaalbaar is onder een eventuele andere verzekering, zullen verzekeraars – indien dit uitdrukkelijk door de verzekerde wordt verzocht – aan de verzekerde voorschieten als renteloze lening een som gelijk aan het bedrag dat verzekeraars zouden hebben moeten betalen indien deze andere polis niet zou hebben bestaan. Het terugbetalen van deze lening zal afhangen van en slechts geschieden tot een bedrag dat eventueel

eel verhaald wordt op de verzekeraar(s) van deze andere polis. De verzekerde zal alle mogelijke stappen nemen om de verzekeraar(s) van deze andere polis zijn (hun) aansprakelijkheid te laten aanvaarden.

Kanaalplaatvloeren (1)

Verzekerde dient zorg te dragen voor het voldoende doorprikken van ontwateringskanalen van vloerplaten. Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting geldt een verhoogd eigen risico als vermeld in de polis. Een volgende schadegebeurtenis zal bij herhaald blijf van geen of onvoldoende maatregelen buiten de dekking vallen. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn gerechtigd in dat geval verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Kanaalplaatvloeren (2)

Verzekerde dient zorg te dragen voor het voldoende doorprikken van ontwateringskanalen van vloerplaten. Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting verliest de verzekerde zijn recht op schadevergoeding. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn in dat geval gerechtigd verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Kanaalplaatvloeren (3)

Niet verzekerd is schade als gevolg van het niet en/of niet voldoende doorprikken van de ontwateringskanalen van vloerplaten.

Btw

Het verzekerde bedrag onder Sectie I is exclusief btw. In geval van schade kan de schadebetaling – op verzoek van de verzekeringnemer – worden verhoogd met de van toepassing zijnde btw doch alleen indien de verzekerde geen btw kan verrekenen. Verzekeringnemer zal dan alsnog premie moeten betalen over het btw-aandeel van de volledige eindwaarde van het werk.

Kabelfunctionaliteit

In geval van beschadiging van een kabel zullen uitsluitend die kosten worden vergoed, benodigd om de oorspronkelijke functionaliteit te herstellen. Niet verzekerd zijn de eventuele meerdere kosten in verband met de door de eigenaar van de kabel geëiste volledige vervanging van een oorspronkelijk onderbroken deel.

Verlies bentoniet

Niet verzekerd is het verlies van bentoniet of soortgelijk product.

Grond- en baggerwerken

Niet verzekerd zijn:

- natuurlijke zetting, inklinking en desintegratie;
- her eroderen, afkalven, dichtslibben, wegspoelen of wegwaaien als gevolg van normale weersinvloeden en/of normale condities, zijnde bepaalde omstandigheden die meer dan één keer per 15 jaar voorkomen. In geval van een schade dient verzekerde aan te tonen dat de hiervoor genoemde omstandigheden zich niet hebben voorgedaan;

- vervuiling van water, bedding en/of culturen.

Verzekerd blijft evenwel schade als gevolg van een plotselinge bezwijking van het werk door verlies van stabiliteit van het werk dan wel de ondergrond daarvan.

Maximaal onbeschermd werk (sleuven, taluds, terreinen, leidingen, dijken, pieren et cetera)

De schadevergoeding onder deze verzekering voor schade aan het werk dat op het moment van ontstaan van de schade nog niet de volledige definitieve bescherming had zoals voorgeschreven in het ontwerp, is per gebeurtenis of serie van gebeurtenissen met een en dezelfde oorzaak gelimiteerd tot:

- de totale kosten voor reparatie en/of vervanging van ...m¹/m² van het werk in definitieve toestand;
- €...

Wegdek-/verhardingsclausule

Niet verzekerd is schade aan verhardingen en/of terreinen door berijden met werkmaterieel.

Dekking onderhoudstermijn *visit maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings-)overeenkomst.

Dekking onderhoudstermijn *extended maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd:

- schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings)overeenkomst;
- schade aan het werk veroorzaakt tijdens de uitvoering van het werk of het testen op het bouw-/montageterrein.

Dekking onderhoudstermijn *guarantee maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd:

- schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings)overeenkomst;
- schade aan het werk veroorzaakt tijdens de uitvoering van het werk of het testen op het bouw-/montageterrein;
- schade aan het werk veroorzaakt voor aanvang van de onderhoudstermijn.

Dekking Uitgestelde Oplevering (DUO) bij makelaarsvoorwaarden

Deze verzekering dekt ten behoeve van de opdrachtgever en de kapitaalverschaffer(s) tevens de derving van brutowinst en de extra productiekosten en/of overige extra kosten als hieronder gedefinieerd, indien gedurende de verzekeringstermijn zoals hieronder gedefinieerd, een onder Sectie I gedekte schade aan het werk ontstaat, waardoor een vertraging van de bouw/constructie of het testen optreedt, resulterend in een vertraging in de start en/of verstoring van het verzekerde bedrijf, hierna aangeduid als 'vertraging of verstoring'.

Schadevergoeding

1. Derving van brutowinst

De maatschappij vergoedt de derving van brutowinst, die wordt bepaald door het winstpercentage te betrekken op de gerealiseerde omzet gedurende de uitkeringstermijn en de omzet die bereikt zou zijn indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden.

2. Extra productiekosten

De maatschappij vergoedt de kosten die in redelijkheid moeten worden gemaakt om het verlies van omzet te vermijden of te beperken tijdens de uitkeringstermijn, met als maximum het bedrag van de hierdoor te besparen brutowinst.

3. Overige extra kosten

De maatschappij vergoedt de overige extra kosten ontstaan als een direct gevolg van een onder Sectie I gedekte schade. Deze kosten worden uitsluitend vergoed indien vooraf overeenstemming is bereikt over de soort kosten en de maximale omvang van de respectievelijke bedragen.

4. Maximumuitkering

De maatschappij vergoedt per gebeurtenis ten hoogste het totaal van de in polis vermelde bedragen voor derving van brutowinst, extra productiekosten en overige extra kosten, zonder hierbij rekening te houden met eventueel via een regresactie op verzekerde partijen te verhalen bedragen.

Vaststelling van de schade en de schadevergoeding

Bij de berekening van het percentage van de brutowinst en de jaaromzet dient te worden uitgegaan van:

- a. de resultaten van het verzekerde bedrijf gedurende de periode van 12 maanden na de start;
- b. omstandigheden die het verzekerde bedrijf zouden hebben beïnvloed indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden en/of die het bedrijf na de start beïnvloeden, opdat de definitieve cijfers een zo goed mogelijke benadering geven van het resultaat dat het verzekerde bedrijf zou hebben behaald na de geplande oplevering indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden. De schadevergoeding zal de verzekerde niet in een voordeliger positie brengen. Enig financieel voordeel, behaald binnen een jaar, als gevolg van de vertraging of verstoring zal

in redelijkheid worden verrekend. Indien door maatregelen die zijn genomen ter voorkoming of beperking van schade een financieel voordeel of andere operationele winst ten goede komt aan de verzekerde – vooral gedurende de periode van het eigen risico of na de uitkeringstermijn – zal dit worden verrekend bij de vergoeding van kosten ter voorkoming of beperking van schade. Kosten die gemaakt zijn zonder voorafgaande toestemming van de maatschappij worden vergoed tot maximaal ...% van het totaal voor deze kosten overeengekomen bedrag.

Definities horende bij de DUO

1. *Verzekeringstermijn*

De verzekeringstermijn is de periode zoals vermeld in de polis, eindigend op de datum zoals vermeld in de polis of op enige eerdere datum waarop de dekking onder Sectie I eindigt.

2. *Verzeerd bedrijf*

Het op commerciële wijze gebruiken van het verzekerde werk na oplevering ervan, voor de verkoop van producten en/of het leveren van diensten.

3. *Geplande startdatum van het verzekerde bedrijf*

De in de polis vermelde datum waarop het verzekerde bedrijf van start was gegaan indien de vertraging of verstoring niet zou hebben plaatsgevonden.

4. *Uitkeringstermijn*

De periode waarin de bedrijfsresultaten worden beïnvloed als gevolg van de vertraging of verstoring, beginnend vanaf de geplande startdatum van het verzekerde bedrijf en uiterlijk eindigend na de maximale uitkeringstermijn als vermeld in de polis.

5. *Eigen risico*

De periode als vermeld in de polis als eigen risico, waarvoor de maatschappij geen uitkering zal doen. Het corresponderende schadebedrag wordt berekend door de gemiddeld gedurende de uitkeringstermijn per dag geleden schade te vermenigvuldigen met het als eigen risico overeengekomen aantal dagen.

6. *Jaaromzet*

De omzet die, indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden, behaald zou zijn gedurende de 12 maanden na de geplande startdatum van het verzekerde bedrijf.

7. *Jaarlijkse brutowinst*

De jaaromzet minus de variabele kosten, zoals bijvoorbeeld de kosten voor de aankoop van goederen, grondstoffen als ook toelieferingen en diensten (behalve voor het in stand houden van het bedrijf) en uitgaven voor verpakking, vervoer, vracht, tijdelijke opslag, omzetbelasting, overdrachtsbelasting, licentierechten en royalty's et cetera voor zover deze kosten afhankelijk zijn van de omzet.

8. *Brutowinstpercentage*

Het percentage dat, indien de vertraging of verstoring niet had plaatsgehad, zou zijn verdiend op de omzet gedurende de uitkeringstermijn.

Dekking Bouwrenteverlies bij makelaarsvoorwaarden

Indien als direct gevolg van een onder Sectie I van deze verzekering gedekte schade het verzekerde werk later wordt opgeleverd, zullen verzekeraars op verzoek van de opdrachtgever een vergoeding verlenen voor de extra rentekosten die de opdrachtgever daadwerkelijk moet maken ten gevolge van de vertraging. Deze vergoeding zal zijn gebaseerd op de werkelijke extra rentekosten die de opdrachtgever moet maken, maar zal in geen geval uitgaan van een rentevoet van meer dan ...%.

In geval van een gedekte schade zullen verzekeraars de ingeschakelde expert verzoeken om naast de materiële schade tevens de hersteltermijn vast te stellen.

De vergoeding zal nimmer meer bedragen dan de rente over de door de expert vastgestelde termijn, gemaximeerd op de maximale uitkeringsduur zoals de polis vermeldt onder aftrek van de wachttijd.

Ten overvloede wordt vermeld dat wanneer de geplande oplevering niet of niet door de schade wordt overschreden, verzekerde geen recht op uitkering van de bouwrente zal hebben.

Bijlage IX bij hoofdstuk 15

IX

Korte versie van Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schadenummer: _____

Aan Gemeente X

(direct nadat de schade zich heeft voorgedaan zenden aan Gemeente X)

Algemene gegevens

Betreft schade aan:	
Plaats schade:	
Datum schade:	
Polisnummer:	

Vul het gehele formulier (waar van toepassing) in en geef een toelichting waar dat nodig is om een duidelijk beeld van de situatie te geven.

1. Projectnummer/Besteknummer inclusief korte omschrijving

2. Opdrachtgever inclusief adresgegevens

3. Aannemer inclusief adresgegevens

4. Aannemer inclusief adresgegevens

5. Wie is de contactpersoon voor expertise inclusief adresgegevens

6. Omschrijving werkzaamheden waarbij de schade is ontstaan

7. Omschrijving van de schade

8. (Mogelijke) oorzaak van de schade

9. Geschat schadebedrag

10. Tegenpartij bij aansprakelijkheidsclaim inclusief adresgegevens

11. Is de aansprakelijkheidsschadeclaim door de aannemer onder eigen polis gemeld? Ja/Nee
Zo ja, bij wie?

Zo nee, waarom niet?

12. Is de schade inmiddels gemeld bij de makelaar of de verzekeraar van de in de algemene gegevens genoemde polis?

Zo ja, bij wie?

Zo nee, waarom niet?

IX

Ondertekening:
Afdeling:
Naam en telefoonnummer:
Functie:
Handtekening:

Het onderstaande invullen indien gemeente X directie voert

Ondertekening

Directie UAV	Afdeling	Aannemer
Naam en telefoonnummer		Naam en telefoonnummer
Handtekening		Handtekening

Dit schaderapport is opgemaakt d.d. _____ en verzonden aan gemeente X
d.d. _____

Bijlage X bij hoofdstuk 15

Lange versie van Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schadenummer: _____

Aan Gemeente X

(direct nadat de schade zich heeft voorgedaan zenden aan Gemeente X)

Algemene gegevens

Betreft schade aan:	
Plaats schade:	
Datum schade:	
Polisnummer:	

Vul het formulier in en geef een toelichting waar dat nodig is om een duidelijk beeld van de situatie te geven.

Dit schadeformulier bestaat uit 26 vragen

1. Wat is de vermoedelijke oorzaak (zie ook vraag 22)?

2. Wat is de aard van de schade (zie ook vraag 22)?

3. Zijn er inmiddels maatregelen getroffen?

- nee
- ja, in opdracht van:

De maatregelen bestaan uit:

4. Welke maatregelen zijn op korte termijn wenselijk?

5. Is reparatie/herbouw mogelijk?

- ja
- nee, omdat:
-

6. Zijn er officiële instanties ingeschakeld en/of gewaarschuwd?

- nee
 ja, namelijk:

7. Wie zijn (mogelijke) veroorzakers van de schade?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

8. Acht u de hierboven genoemde (rechts)perso(n)en aansprakelijk?

- ja, omdat:

 nee, omdat

9. Is deze persoon/instantie reeds aansprakelijk gesteld?

- nee (informeer dan eerst uw schadecoördinator)
 ja (voeg dan een kopie van de aansprakelijkstelling bij)

10. Wat is de functie van de (rechts)persoon die de schade vermoedelijk heeft veroorzaakt?

☐ eigen personeel	☐ onderaannemer
☐ opdrachtgever	☐ architect
☐ bouwdirectie	☐ leverancier
☐ onbekende derde	☐ adviseur
☐ overheid	☐ onbekend

11. Bestaat er tussen onze onderneming en de veroorzaker van de schade een overeenkomst?

- nee
 ja, welke? (zo mogelijk bijvoegen):
- besteknummer
 - bouwovereenkomst d.d.
 - algemene voorwaarden
 - anders, namelijk
-

12. Wie is/zijn de bij de schade betrokken benadeelde(n)?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Bankrekeningnummer:

13. Is de benadeelde eigenaar van de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

ja

nee

Zo nee, wat is dan de relatie tot de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

14. Is de onderneming door de benadeelde aansprakelijk gesteld?

nee

zo ja, wanneer (kopie bijvoegen)

15. Is de benadeelde eigenaar van de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

nee

ja, bij welke maatschappij

polisnummer:

16. Kunnen andere partijen van het voorval schade ondervinden?

nee

ja, namelijk:

17. Wie was/waren getuige van de schade of het ongeval?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

18. Wat heeft/hebben deze getuige(n) waargenomen?

- Het voorval zien gebeuren
- De schade waargenomen
- Andere bruikbare informatie

19. Zijn er van het voorval stille getuigen (bewijzen) of foto's?

- nee
- ja, namelijk:

20. Beschrijf zo duidelijk mogelijk de vermoedelijke oorzaak van de schade

21. Speelden er voor of op het moment van de schade bijzondere en/of opvallende omstandigheden?

- nee
- ja, namelijk:

22. Wat is beschadigd en/of verloren gegaan?

- het werk, namelijk:

- nog niet verwerkte bouwmaterialen, namelijk:

- gereedschappen, namelijk:
- belangen van derden, namelijk:
- letsel van personen
- anders, namelijk:

23. Heeft dit voorval mogelijk gevolgen voor de voortgang van de werkzaamheden?

- nee
- ja, namelijk:

24. Kunt u een inschatting maken van de kosten?

Indien verschillende zaken zijn beschadigd, wilt u de kosten dan per zaak specificeren?

Geschatte schadebedrag(en):

€

Geschatte omvang van de kosten van noodmaatregelen:

€

25. Welke maatregelen moeten worden genomen om het ontstaan van een zelfde schade in de toekomst te voorkomen?

26. Wat is de positie van degene die dit formulier heeft ingevuld?

- waarnemer van de schade
- getuige van het voorval
- veroorzaker
- benadeelde

Ondertekening:
Afdeling:
Naam en telefoonnummer:
Functie:
Handtekening:

Het onderstaande invullen indien gemeente X directie voert

Ondertekening

Directie UAV	Afdeling	Aannemer
Naam en telefoonnummer		Naam en telefoonnummer
Handtekening		Handtekening

Dit schaderapport is opgemaakt d.d. _____ en verzonden aan gemeente X d.d. _____

eel verhaald wordt op de verzekeraar(s) van deze andere polis. De verzekerde zal alle mogelijke stappen nemen om de verzekeraar(s) van deze andere polis zijn (hun) aansprakelijkheid te laten aanvaarden.

Kanaalplaatvloeren (1)

Verzekerde dient zorg te dragen voor het voldoende doorprikken van ontwateringskanalen van vloerplaten. Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting geldt een verhoogd eigen risico als vermeld in de polis. Een volgende schadegebeurtenis zal bij herhaald blijf van geen of onvoldoende maatregelen buiten de dekking vallen. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn gerechtigd in dat geval verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Kanaalplaatvloeren (2)

Verzekerde dient zorg te dragen voor het voldoende doorprikken van ontwateringskanalen van vloerplaten. Indien in geval van schade blijkt dat niet is voldaan aan deze verplichting verliest de verzekerde zijn recht op schadevergoeding. Verzekerd blijft evenwel de schade die enige andere verzekerde aldus lijdt. Verzekeraars zijn in dat geval gerechtigd verhaal uit te oefenen op de nalatige verzekerde.

Kanaalplaatvloeren (3)

Niet verzekerd is schade als gevolg van het niet en/of niet voldoende doorprikken van de ontwateringskanalen van vloerplaten.

Btw

Het verzekerde bedrag onder Sectie I is exclusief btw. In geval van schade kan de schadebetaling – op verzoek van de verzekeringnemer – worden verhoogd met de van toepassing zijnde btw doch alleen indien de verzekerde geen btw kan verrekenen. Verzekeringnemer zal dan alsnog premie moeten betalen over het btw-aandeel van de volledige eindwaarde van het werk.

Kabelfunctionaliteit

In geval van beschadiging van een kabel zullen uitsluitend die kosten worden vergoed, benodigd om de oorspronkelijke functionaliteit te herstellen. Niet verzekerd zijn de eventuele meerdere kosten in verband met de door de eigenaar van de kabel geëiste volledige vervanging van een oorspronkelijk onderbroken deel.

Verlies bentoniet

Niet verzekerd is het verlies van bentoniet of soortgelijk product.

Grond- en baggerwerken

Niet verzekerd zijn:

- natuurlijke zetting, inklinking en desintegratie;
- her eroderen, afkalven, dichtslibben, wegspoelen of wegwaaien als gevolg van normale weersinvloeden en/of normale condities, zijnde bepaalde omstandigheden die meer dan één keer per 15 jaar voorkomen. In geval van een schade dient verzekerde aan te tonen dat de hiervoor genoemde omstandigheden zich niet hebben voorgedaan;

- vervuiling van water, bedding en/of culturen.

Verzekerd blijft evenwel schade als gevolg van een plotselinge bezwijking van het werk door verlies van stabiliteit van het werk dan wel de ondergrond daarvan.

Maximaal onbeschermd werk (sleuven, taluds, terreinen, leidingen, dijken, pieren et cetera)

De schadevergoeding onder deze verzekering voor schade aan het werk dat op het moment van ontstaan van de schade nog niet de volledige definitieve bescherming had zoals voorgeschreven in het ontwerp, is per gebeurtenis of serie van gebeurtenissen met een en dezelfde oorzaak gelimiteerd tot:

- de totale kosten voor reparatie en/of vervanging van ...m¹/m² van het werk in definitieve toestand;
- €...

Wegdek-/verhardingsclausule

Niet verzekerd is schade aan verhardingen en/of terreinen door berijden met werkmaterieel.

Dekking onderhoudstermijn *visit maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings-)overeenkomst.

Dekking onderhoudstermijn *extended maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd:

- schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings)overeenkomst;
- schade aan het werk veroorzaakt tijdens de uitvoering van het werk of het testen op het bouw-/montageterrein.

Dekking onderhoudstermijn *guarantee maintenance*

Tijdens de onderhoudstermijn is verzekerd:

- schade aan het werk, mits deze schade is veroorzaakt door een verzekerde tijdens de werkzaamheden uit hoofde van verplichtingen volgens de onderhoudsbepalingen van het bestek of de (aannemings)overeenkomst;
- schade aan het werk veroorzaakt tijdens de uitvoering van het werk of het testen op het bouw-/montageterrein;
- schade aan het werk veroorzaakt voor aanvang van de onderhoudstermijn.

Dekking Uitgestelde Oplevering (DUO) bij makelaarsvoorwaarden

Deze verzekering dekt ten behoeve van de opdrachtgever en de kapitaalverschaffer(s) tevens de derving van brutowinst en de extra productiekosten en/of overige extra kosten als hieronder gedefinieerd, indien gedurende de verzekeringstermijn zoals hieronder gedefinieerd, een onder Sectie I gedekte schade aan het werk ontstaat, waardoor een vertraging van de bouw/constructie of het testen optreedt, resulterend in een vertraging in de start en/of verstoring van het verzekerde bedrijf, hierna aangeduid als 'vertraging of verstoring'.

Schadevergoeding

1. Derving van brutowinst

De maatschappij vergoedt de derving van brutowinst, die wordt bepaald door het winstpercentage te betrekken op de gerealiseerde omzet gedurende de uitkeringstermijn en de omzet die bereikt zou zijn indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden.

2. Extra productiekosten

De maatschappij vergoedt de kosten die in redelijkheid moeten worden gemaakt om het verlies van omzet te vermijden of te beperken tijdens de uitkeringstermijn, met als maximum het bedrag van de hierdoor te besparen brutowinst.

3. Overige extra kosten

De maatschappij vergoedt de overige extra kosten ontstaan als een direct gevolg van een onder Sectie I gedekte schade. Deze kosten worden uitsluitend vergoed indien vooraf overeenstemming is bereikt over de soort kosten en de maximale omvang van de respectievelijke bedragen.

4. Maximumuitkering

De maatschappij vergoedt per gebeurtenis ten hoogste het totaal van de in polis vermelde bedragen voor derving van brutowinst, extra productiekosten en overige extra kosten, zonder hierbij rekening te houden met eventueel via een regresactie op verzekerde partijen te verhalen bedragen.

Vaststelling van de schade en de schadevergoeding

Bij de berekening van het percentage van de brutowinst en de jaaromzet dient te worden uitgegaan van:

- a. de resultaten van het verzekerde bedrijf gedurende de periode van 12 maanden na de start;
- b. omstandigheden die het verzekerde bedrijf zouden hebben beïnvloed indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden en/of die het bedrijf na de start beïnvloeden, opdat de definitieve cijfers een zo goed mogelijke benadering geven van het resultaat dat het verzekerde bedrijf zou hebben behaald na de geplande oplevering indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden. De schadevergoeding zal de verzekerde niet in een voordeliger positie brengen. Enig financieel voordeel, behaald binnen een jaar, als gevolg van de vertraging of verstoring zal

in redelijkheid worden verrekend. Indien door maatregelen die zijn genomen ter voorkoming of beperking van schade een financieel voordeel of andere operationele winst ten goede komt aan de verzekerde – vooral gedurende de periode van het eigen risico of na de uitkeringstermijn – zal dit worden verrekend bij de vergoeding van kosten ter voorkoming of beperking van schade. Kosten die gemaakt zijn zonder voorafgaande toestemming van de maatschappij worden vergoed tot maximaal ...% van het totaal voor deze kosten overeengekomen bedrag.

Definities horende bij de DUO

1. Verzekeringstermijn

De verzekeringstermijn is de periode zoals vermeld in de polis, eindigend op de datum zoals vermeld in de polis of op enige eerdere datum waarop de dekking onder Sectie I eindigt.

2. Verzekerd bedrijf

Het op commerciële wijze gebruiken van het verzekerde werk na oplevering ervan, voor de verkoop van producten en/of het leveren van diensten.

3. Geplande startdatum van het verzekerde bedrijf

De in de polis vermelde datum waarop het verzekerde bedrijf van start was gegaan indien de vertraging of verstoring niet zou hebben plaatsgevonden.

4. Uitkeringstermijn

De periode waarin de bedrijfsresultaten worden beïnvloed als gevolg van de vertraging of verstoring, beginnend vanaf de geplande startdatum van het verzekerde bedrijf en uiterlijk eindigend na de maximale uitkeringstermijn als vermeld in de polis.

5. Eigen risico

De periode als vermeld in de polis als eigen risico, waarvoor de maatschappij geen uitkering zal doen. Het corresponderende schadebedrag wordt berekend door de gemiddeld gedurende de uitkeringstermijn per dag geleden schade te vermenigvuldigen met het als eigen risico overeengekomen aantal dagen.

6. Jaaromzet

De omzet die, indien de vertraging of verstoring niet zou zijn opgetreden, behaald zou zijn gedurende de 12 maanden na de geplande startdatum van het verzekerde bedrijf.

7. Jaarlijkse brutowinst

De jaaromzet minus de variabele kosten, zoals bijvoorbeeld de kosten voor de aankoop van goederen, grondstoffen als ook toelieferingen en diensten (behalve voor het in stand houden van het bedrijf) en uitgaven voor verpakking, vervoer, vracht, tijdelijke opslag, omzetbelasting, overdrachtsbelasting, licentierechten en royalty's et cetera voor zover deze kosten afhankelijk zijn van de omzet.

8. Brutowinstpercentage

Het percentage dat, indien de vertraging of verstoring niet had plaatsgehad, zou zijn verdiend op de omzet gedurende de uitkeringstermijn.

Dekking Bouwrenteverlies bij makelaarsvoorwaarden

Indien als direct gevolg van een onder Sectie I van deze verzekering gedekte schade het verzekerde werk later wordt opgeleverd, zullen verzekeraars op verzoek van de opdrachtgever een vergoeding verlenen voor de extra rentekosten die de opdrachtgever daadwerkelijk moet maken ten gevolge van de vertraging. Deze vergoeding zal zijn gebaseerd op de werkelijke extra rentekosten die de opdrachtgever moet maken, maar zal in geen geval uitgaan van een rentevoet van meer dan ...%.

In geval van een gedekte schade zullen verzekeraars de ingeschakelde expert verzoeken om naast de materiële schade tevens de hersteltermijn vast te stellen.

De vergoeding zal nimmer meer bedragen dan de rente over de door de expert vastgestelde termijn, gemaximeerd op de maximale uitkeringsduur zoals de polis vermeldt onder aftrek van de wachttijd.

Ten overvloed wordt vermeld dat wanneer de geplande oplevering niet of niet door de schade wordt overschreden, verzekerde geen recht op uitkering van de bouwrente zal hebben.

Bijlage IX bij hoofdstuk 15

IX

Korte versie van Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schadenummer: _____

Aan Gemeente X

(direct nadat de schade zich heeft voorgedaan zenden aan Gemeente X)

Algemene gegevens

Betreft schade aan:	
Plaats schade:	
Datum schade:	
Polisnummer:	

Vul het gehele formulier (waar van toepassing) in en geef een toelichting waar dat nodig is om een duidelijk beeld van de situatie te geven.

1. Projectnummer/Besteknummer inclusief korte omschrijving

2. Opdrachtgever inclusief adresgegevens

3. Aannemer inclusief adresgegevens

4. Aannemer inclusief adresgegevens

5. Wie is de contactpersoon voor expertise inclusief adresgegevens

6. Omschrijving werkzaamheden waarbij de schade is ontstaan

7. Omschrijving van de schade

8. (Mogelijke) oorzaak van de schade

9. Geschat schadebedrag

10. Tegenpartij bij aansprakelijkheidsclaim inclusief adresgegevens

11. Is de aansprakelijkheidsschadeclaim door de aannemer onder eigen polis gemeld? Ja/Nee
Zo ja, bij wie?

Zo nee, waarom niet?

12. Is de schade inmiddels gemeld bij de makelaar of de verzekeraar van de in de algemene gegevens genoemde polis?

Zo ja, bij wie?

Zo nee, waarom niet?

IX

Ondertekening:
Afdeling:
Naam en telefoonnummer:
Functie:
Handtekening:

Het onderstaande invullen indien gemeente X directie voert

Ondertekening

Directie UAV	Afdeling	Aannemer
Naam en telefoonnummer		Naam en telefoonnummer
Handtekening		Handtekening

Dit schaderapport is opgemaakt d.d. _____ en verzonden aan gemeente X
d.d. _____

Bijlage X bij hoofdstuk 15

Lange versie van Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schaderegistratie- en meldingsformulier CAR-verzekering

Schadenummer: _____

Aan Gemeente X

(direct nadat de schade zich heeft voorgedaan zenden aan Gemeente X)

Algemene gegevens

Betreft schade aan:	
Plaats schade:	
Datum schade:	
Polisnummer:	

Vul het formulier in en geef een toelichting waar dat nodig is om een duidelijk beeld van de situatie te geven.

Dit schadeformulier bestaat uit 26 vragen

1. Wat is de vermoedelijke oorzaak (zie ook vraag 22)?

2. Wat is de aard van de schade (zie ook vraag 22)?

3. Zijn er inmiddels maatregelen getroffen?

- nee
- ja, in opdracht van:

De maatregelen bestaan uit:

4. Welke maatregelen zijn op korte termijn wenselijk?

5. Is reparatie/herbouw mogelijk?

- ja
- nee, omdat:
-

6. Zijn er officiële instanties ingeschakeld en/of gewaarschuwd?

- nee
 ja, namelijk:

7. Wie zijn (mogelijke) veroorzakers van de schade?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

8. Acht u de hierboven genoemde (rechts)perso(n)en aansprakelijk?

- ja, omdat:

 nee, omdat

9. Is deze persoon/instantie reeds aansprakelijk gesteld?

- nee (informeer dan eerst uw schadecoördinator)
 ja (voeg dan een kopie van de aansprakelijkstelling bij)

10. Wat is de functie van de (rechts)persoon die de schade vermoedelijk heeft veroorzaakt?

☐ eigen personeel	☐ onderaannemer
☐ opdrachtgever	☐ architect
☐ bouwdirectie	☐ leverancier
☐ onbekende derde	☐ adviseur
☐ overheid	☐ onbekend

11. Bestaat er tussen onze onderneming en de veroorzaker van de schade een overeenkomst?

- nee
 ja, welke? (zo mogelijk bijvoegen):
- besteknummer
 - bouwovereenkomst d.d.
 - algemene voorwaarden
 - anders, namelijk
-

12. Wie is/zijn de bij de schade betrokken benadeelde(n)?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Bankrekeningnummer:

13. Is de benadeelde eigenaar van de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

ja

nee

Zo nee, wat is dan de relatie tot de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

14. Is de onderneming door de benadeelde aansprakelijk gesteld?

nee

zo ja, wanneer (kopie bijvoegen)

15. Is de benadeelde eigenaar van de beschadigde en/of verloren gegane zaak?

nee

ja, bij welke maatschappij

polisnummer:

16. Kunnen andere partijen van het voorval schade ondervinden?

nee

ja, namelijk:

17. Wie was/waren getuige van de schade of het ongeval?

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Naam en voorletters:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

18. Wat heeft/hebben deze getuige(n) waargenomen?

- Het voorval zien gebeuren
- De schade waargenomen
- Andere bruikbare informatie

19. Zijn er van het voorval stille getuigen (bewijzen) of foto's?

- nee
- ja, namelijk:

20. Beschrijf zo duidelijk mogelijk de vermoedelijke oorzaak van de schade

21. Speelden er voor of op het moment van de schade bijzondere en/of opvallende omstandigheden?

- nee
- ja, namelijk:

22. Wat is beschadigd en/of verloren gegaan?

- het werk, namelijk:

- nog niet verwerkte bouwmaterialen, namelijk:

- gereedschappen, namelijk:
- belangen van derden, namelijk:
- letsel van personen
- anders, namelijk:

23. Heeft dit voorval mogelijk gevolgen voor de voortgang van de werkzaamheden?

- nee
- ja, namelijk:

24. Kunt u een inschatting maken van de kosten?

Indien verschillende zaken zijn beschadigd, wilt u de kosten dan per zaak specificeren?

Geschatte schadebedrag(en):

€

Geschatte omvang van de kosten van noodmaatregelen:

€

25. Welke maatregelen moeten worden genomen om het ontstaan van een zelfde schade in de toekomst te voorkomen?

26. Wat is de positie van degene die dit formulier heeft ingevuld?

- waarnemer van de schade
- getuige van het voorval
- veroorzaker
- benadeelde

Ondertekening:
Afdeling:
Naam en telefoonnummer:
Functie:
Handtekening:

Het onderstaande invullen indien gemeente X directie voert

Ondertekening

Directie UAV	Afdeling	Aannemer
Naam en telefoonnummer		Naam en telefoonnummer
Handtekening		Handtekening

Dit schaderapport is opgemaakt d.d. _____ en verzonden aan gemeente X d.d. _____

Hoe trek je de CAR... en andere verzekeringen in de bouw is een praktische gids voor verzekeringsambtenaren van gemeentes, provincies en waterschappen. Hoe is de bouw georganiseerd? Welke partij is verantwoordelijk voor mogelijke schade? Welke risico's kun je verzekeren en welke partij moet daar dan voor zorgen? Wat is het nut van verzekeren, wat de noodzaak, kortom: wat is verzekeren nou eigenlijk? En welke verzekeringsvorm kies je in het ene geval, welke in het andere?

Van het beoordelen van risico's tot de verschillende contractvormen en bouwverzekeringen; alles komt aan bod in dit adviesboek. Op de praktijk gebaseerd,

soepel geschreven, en met de nodige voorbeeldbrieven, formulieren, cases uit de praktijk van de verzekeringsambtenaar, plus een heleboel praktische tips.

De auteurs van dit boek zijn allen verzekeringsambtenaar bij een gemeente of een waterschap. Zij hebben zich verenigd in de werkgroep Bouw van het Verzekerings Platform Overheden, het landelijk overlegorgaan over risicobeheer en verzekeringskwesties dat in 2003 is opgericht.